

Serie nouă
AUGUST 2017

8
(CLXLIII)

48 pagini
ISSN
1220-742X

ACTUALITATEA MUZICALĂ

REVISTĂ LUNARĂ A UNIUNII COMPOZITORILOR ȘI MUZICOLOGILOR DIN ROMÂNIA

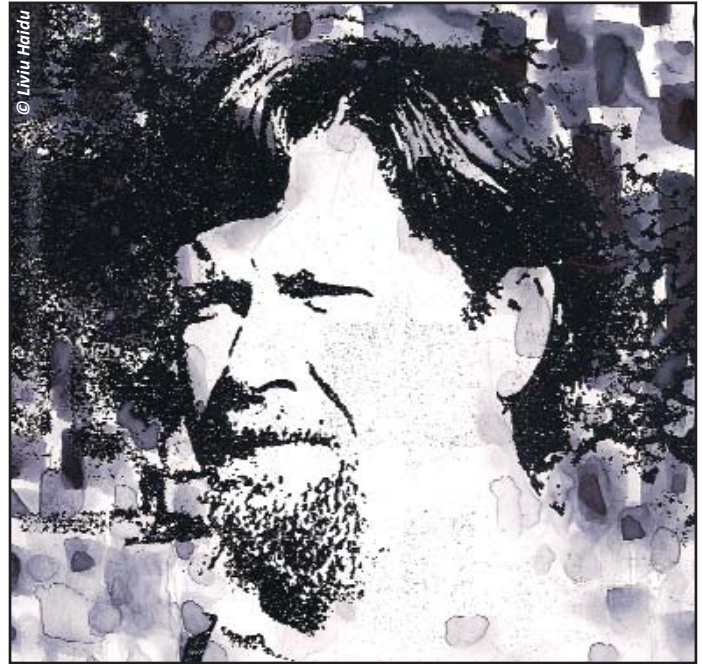
D i n s u m a r:

- ✓ Adio, Viorel Cosma!
- ✓ Remember Ștefan Niculescu
- ✓ Maniac după *Sonomania*
- ✓ Festivalului internațional "George Grigoriu"
- ✓ Vrancea eroică
- ✓ Sanremo - istoria unui festival (II)

În imagine:
compozitoarea și interpreta
Paula Seling

Erudiție și umanism

În ultima zi a lui Cuptor, Ștefan Niculescu ar fi împlinit nouăzeci de ani. Când l-am cunoscut, în urmă cu patru decenii, propunea un model solitar (pentru acele timpuri) de locuire a cetății, axat pe forța de agregare a cunoașterii istorice, logica entuziasmului cultural și fidelitatea creatoare față de tradițiile religioase sau laice ale modernității. Tinerilor, furioși ori blazați, cu toții nemulțumiți de rețetarul oficial al ratării național-comuniste, Ștefan Niculescu le oferea, rezistând cultural, alături de criteriile justei notorietăți, arma de împotrivire față de provincialism și întristare. O armă ce nu necesita permis de posesie, ci doar dorința și puțința de a o curăța și încărca așa cum se cuvine. În acea perioadă de răstribite intelectuală, când sărăcia șanselor în procesul de omologare cultural europeană îți sărea în ochi, Ștefan Niculescu a intervenit salutar, inițiind o conversație internațională, cel puțin în domeniul artei sonore, proiectele lui componistice și muzicologice rămânând, iată, după aproape un deceniu de la dispariția lui fizică, teme de colocvii, referate, doctorate și polemici intense. În plus, ne invită, nu de puține ori ceremonios, la aprofundări, nuanțe și continuități, în răspăr cu orice fel de festivisme. Fără îndoială, a fost un învederat erudit și umanist. Partea de umanitate controlată se dezvăluie odată cu țesătura mărinimos cuprinzătoare a structurilor sonore de tip vitraliu, ce reflectă verva credinței în mântuire, inflexiunile docte, elanurile prospective, distanțările și apropierile elegante, evidențiind mecanismul intim al unei gândiri cât se poate de salubre în jurul unui punct referențial: nu locul compozitorului, ci buna lui așezare în lume; altfel apus, calea către o posibilă redempție. Pe de altă parte prețuirea sinceră pentru erudiția Profesorului instalează premisele unui dialog despre constanță și continuitate. Ștefan Niculescu știa foarte bine că fără axioma respectului, cultura nu prinde cheag și sfârșește într-o devălmășie a contestărilor nenumărate. Din toate întreprinderile sale pedagogice ne-a făcut să înțelegem că interesul cognitiv pentru o fenomenologie a actului creator produce infinit mai mult decât un uriaș siloz de informații sau teorii aleatorii despre structura evenimentului sonor. Așa se face că la Ștefan Niculescu întotdeauna căutarea sensului a precumpănit decisiv în fața exhibiționismului bibliografic. De-a lungul vieții a avut suficiente nedumeriri, cumpene, decepții. L-a preocupat, consecutiv ori simultan, declinul occidental și metisajul cosmopolit, fețele secularizării, soarta oamenilor simpli și stilul rafinat al aristocrației culturale, hedonismul citadin și riturile de trecere ale consumismului, noua (des)ordine mondială și soarta ecumenismului non-instituțional. Și, nu în ultimul rând, ce anume poate supraviețui dintr-o identitate românească, marcată pregnant de spiritul creștin-ortodox. A contat enorm palpitul vieții duhovnicești, muzica estompată a sferelor, izbăvirea de mlaștină ori stufărișul materialității, starea de grație și re-locarea marilor adevăruri sufletești. S-a străduit din rărunchi să-și prezeve ucenicii de scurgerile de mediocritate și să evacueze sonoritățile apocaliptice, toate nefiind altceva decât fapte comune ce intră în economia risipirii individuale: mai întâi se ivește abaterea punctuală, apoi se înșurubează repetiția, pentru ca în final totul să eșueze în banalitatea unei vieți trăită în absența patosului eroic. Ne-a arătat, fără să mimeze, cum să

ne bucurăm de reușita apropielului, cum să aplaudăm victoriile timpurii sau împlinirile autumnale ale altora, sugerându-ne totuși că adevărații campioni sunt puțini la număr și nu mereu la vedere, că e recomandabil să fim uneori circumspecți cu judecățile categorice sau caracterizările vitriolante, în sfârșit, că ubicuitatea eșecului rămâne o sursă de îndoială față de orice proiect utopic, cu iz progresist. Trecerea, cernerea și risipa timpului ne impune să-i dedicăm lui Ștefan Niculescu nu atât gongorisme postume, cât, mai ales, cercetări asidue, restituiri elocvente, monografiile critice și, de ce nu, chiar instituții.

Liviu DĂNCEANU

DIN SUMAR

Adio, Viorel Cosma!	2-4
Remember Ștefan Niculescu	5-7
Interviu cu Marcel Spinei (II)	8-9
Maniac după Sonomania	10-11
Fenomenul "Pro Arte"	12-13
"Tintea Muzicală" 2017	14-15
Masterclass de Cânt Bizantin la Iași	17-19
Competiție de pian la Brașov	20-21
Festivalul "Hariclea Darclée"	26-27
Vrancea eroică	30-33
Festivalul "George Grigoriu"	36-39
Despărțiri	40-42
Sanremo, istoria unui festival (II)	43-45
Discuri	47-48

Viorel Cosma

Suntem loviți sufletește de cumplita veste a despărțirii de cel ce a fost muzicologul Viorel Cosma, veste care a umbrit marea sărbătoare a credincioșilor ortodocși și catolici, Sfânta Maria Mare. Incredibilă plecarea dintre noi a Maestrului care a fost lumina și sufletul, gândul muzicii românești, savantul muzicolog Viorel Cosma. Creator al unei opere științifice cu o valoare fără seamăn, martor al unui secol de existență a artei muzicale românești, Viorel Cosma a reprezentat un model de destin împlinit, ca un falnic stejar al culturii noastre, în plan național și internațional.

În domeniul didacticii, ca profesor de muzicologie, Mentorul a ridicat prima generație profesionistă de muzicologi și critici muzicali români din secolul XX, deținând prima catedră de profil din cadrul Universității Naționale de Muzică din București. A fost Doctor în Muzică al Universității Naționale de Muzică din București, *Doctor Honoris Causa* al Institutelor de Arte din Chișinău, din Iași, Cetățean de Onoare al orașului Timișoara, distins cu Premiul Academiei Romane (1974), premiul internațional al criticii muzicale Artisjus din Budapesta (1984), premiile Uniunii Compozitorilor, cu Ordinele Coroana României, Steaua României, Steaua RSR, Meritul Cultural în grad de Mare Ofițer, membru corespondent al *Pontificia Accademia Tiberina* din Roma, Italia.

Viorel Cosma a pus bazele lexicografiei muzicale moderne în România, realizând, ca autor al celor 12 lexicoane (1965-2017), cea mai amplă exegeză lexicografică națională din lume. Investigația istorică se întinde pe 5 secole (1500-2000), muzicologul descoperind sute de nume de creatori români care au activat în țară și peste hotare.

În plan internațional, a adus contribuții esențiale la legăturile culturilor muzicale europene cu România, descoperind peste 100 de lucrări străine, inspirate din folclorul românesc (consemnate în *Dicționarul interferențelor muzicale*, în cicluri de concerte-experimentale sub genericul *Vocația universală a folclorului românesc*, în comunicări științifice susținute în România, Europa și SUA). În mod special, s-a ocupat cu pasiune de personalitatea lui George Enescu și legăturile acestuia de afecțiune cu Franța și SUA, conferențind la Universitatea Sorbone, *Académie des Beaux Arts* din Paris și *Boston University*. Contribuția sa științifică se remarcă de asemenea prin modul în care a redactat articole lexicografice la *Grove's Dictio-*

nary of Music and Musicians, Die Musik in Geschichte und Gegenwart, Dictionnaire des interprètes de Alain Pâris și la marile enciclopedii din lume.

Vocația de istoric a lui Viorel Cosma se împletește cu cea a experienței literatului, perspective paralele ce jalonează activitatea neobosită de elaborare de-a lungul magistralei muzicologice, inventarul cărților semnate de autor dezvăluind, pentru cine nu știa încă, pasiunea cu care autorul a realizat, ciclic, reevaluările subiectelor de cercetare, împlinite performant, fără odihnă, în timpul muncii desfășurate în numeroasele decenii ale existenței sale. Bibliografia creației semnate de Viorel Cosma impune imaginea unui autentic jurnal de bord al pasiunii documentaristului. Moștenirea pe care o lasă urmașilor este mărturia un act de credință în idealul său, document de identitate românească, cu adevăruri temeinice, din păcate, insuficient știute de către cei mulți. O operă ce îl reprezintă, un dar neprețuit oferit de acest mare savant generațiilor de azi.

Grigore CONSTANTINESCU

La moartea Patriarhului Muzicologiei Românești, maestrul Viorel Cosma

Vestea a căzut ca un trăsnet. Mi-a adus-o Constantin Erbiceanu în dimineața zilei de Adormirea Maicii Domnului, Preasfânta Născătoare de Dumnezeu.

Știam de accidentul stupid urmat de fractura de col femural, știam de operația complicată, de recuperarea laborioasă. Întâmplător, treceam prin aceleași etape de reabilitare tot după o intervenție ortopedică, schimbam impresii cu maestrul după ce mi-a povestit de accident și mi-a dat cu generozitatea-i caracteristică sfaturi utile. Totul părea că merge strună. Până în ziua de 15 august. Avea 94 de ani împliniți.

Numele de „Patriarh al Muzicologiei Românești” i-a fost dăruit de vrednicul de pomenire Patriarh Teoctist, așa cum amintea Preafericitul Părinte Daniel, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, în mesajul de condoleanțe transmis la înmormântare.

Maestrul Viorel Cosma a luminat muzicologia națională printr-o activitate fără precedent, derulată pe multiple și complexe coordonate, în calitate de cercetător, critic muzical, lexicograf, profesor universitar, analist, istoriograf, eseist, mare exeget enescian cu 14 volume

dedicate ilustrului compozitor, din cele peste 100 publicate, expresie a unei puteri de muncă fără pereche. O alăturare de preocupări ce a definit o uriașă personalitate, un savant.

În opera sa monumentală, ca spirit enciclopedic, a conexas muzicologia cu diverse ramuri ale artei, el însuși constituindu-se într-un însemnat și erudit om de cultură. Încrustate în eternitate, scrierile sale impresionează prin bogăția informațiilor, preciziunea analizelor și sublinierea esențialului. Constituie un izvor neprețuit de documentare și studiu pentru generații viitoare.

Cu larghețe și pasiune, consilia, sfătua, îndruma condeierii într-ale criticii la structurarea florilegiilor antologice de articole specifice. Personal, m-am bucurat de asemenea binefaceri.

Multiplu premiat și onorat prin distincții și titluri academice, și-a văzut răsplătite eforturile și realizările, atât în țară cât și în străinătate de către prestigioase instituții de stat și universitare, de înalte foruri. Prin creația sa și înaltele aprecieri primite, a contribuit la consolidarea legăturilor României cu întreaga lume muzicală.

De la nemărginita sa altitudine profesională, trecerea în neființă a dr. dr. HC Viorel Cosma reprezintă o imensă pierdere a culturii române dintotdeauna

Așa cum a remarcat, printre multe altele, maerul Adrian Iorgulescu, președintele Uniunii Compozitorilor și Muzicologilor, la mitingul de doliu din Marea Aulă a Palatului Cantacuzino, Viorel Cosma este fondatorul Școlii Românești de Lexicografie Muzicală.

În afară de eternizarea memoriei maestrului care, desigur, va urma căii oficiale, cel mai profund omagiu care i se poate aduce este continuarea muncii sale titanice în teritoriul pe care l-a servit. Neprețuita arhivă, „Arhiva Viorel Cosma”, însumând sute de mii de fișe, note, consemnări ș.c.l. trebuie să-și găsească un cercetător muzicolog împătimit, tânăr, care s-o valorifice în continuare, cu dăruirea profesională, de suflet, a marelui său înaintaș.

Costin POPA

Adio, Maestre!

Muzicologul, criticul muzical, istoriograful și profesorul **VIOREL COSMA** a trecut în veșnicie.

La ceasul despărțirii, m-am gândit cum aș putea să-l portretizez pe cel ce mi-a fost dascăl. Și mi-am amintit de vorbele lui George Enescu: *Munca! Lucrez oricând. Sunt în permanentă activitate. Mulțumirea mea cea mai mare, singura mulțumire, este lucrul. Cuvântul pe care mi-l repet zi de zi de când mă știu: îndeplinirea datoriei. Să ne facem cu toții datoria*

și lumea își va recăpăta sensul ei suprem.

Viața muzicologului Viorel Cosma i-a fost definită prin muncă asiduă, cercetare tenace, pasiune, entuziasm, vitalitate rar întâlnită, considerând că datoria sa este aceea de a sluji muzica românească și creatorii săi. Iar ca o profesiune de credință, s-a dedicat cercetării biografiei și creației lui George Enescu încă din tinerețe și până în ultima clipă, dând la iveală importante scrieri devenite repere în bibliografia enesciană. Împreună cu noi, trudituri în muzeul ce poartă numele marelui muzician român, s-a implicat, de-a lungul anilor, în toate activitățile noastre, de la fișarea documentelor, la realizarea expozițiilor și publicarea cărților. Ne-a pus la dispoziție, cu bucuria împărtășirii, multe documente inedite pe care le-a descoperit scormonind neobosit în arhive și colecții, documente prin intermediul cărora l-am cunoscut mai bine pe omul și creatorul George Enescu. Chiar dacă unele informații despre viața privată a compozitorului au stârnit poate amuzament, semne de întrebare, controverse, acestea au dat culoare portretului unui om, cu bune și rele.

Același entuziasm debordant l-a manifestat și față de cei care i-am fost studenți. Ne-a descifrat tainele profesiei, ne-a dăscălit în timpul și după încheierea studiilor, dar mai ales ne-a primit cu multă afecțiune în casa și familia sa. Maestrul și minunata soție Coralia – mama Pupu cum îi spunem noi – ne-au considerat întotdeauna copiii lor de

Generalul-maior (rtr.) Viorel Cosma

suflet. Aici eram acasă, cu bunățate pentru suflet și trup și, mai ales, cu iubire fără sfârșit.

La începutul lunii iulie i-am vizitat. Maestrul se simțea mult mai bine, vădit întremat după greaua operație suferită în primăvară. Mama Pupu, deși obosită și trasă la față, era fericită că Viorel poate să se deplaseze din ce în ce mai lesne cu cadrul și are poftă de lucru. Am băut o cafea și am plănuțit ce vom realiza în următorii ani, stabilind tematici de expoziții și lucrări despre George Enescu.

Mi-am luat la revedere zicându-i: *Maestre, să vă însănătoșiți, căci avem încă multă treabă.* L-am privit în ochi și parcă mi s-a părut că zăresc un licăr de îndoială. Peste o săptămână m-a sunat și mi-a comunicat, cu glas hotărât, cum a gândit eșalonarea ambițiosului proiect de completare a cronologiei vieții lui George Enescu. Mi s-a luat o piatră de pe inimă și mi-am zis: *Maestrul e în formă.*

Dar... n-a fost așa. Vestea plecării sale intempestive ne-a cutremurat. Patriarhul muzicologiei românești a fost chemat de Dumnezeu spre a se alătura patriarhilor cerești.

Nouă, încă pământeni, nu ne rămâne decât să ne rugăm și să îi cinstim memoria prin continuarea proiectelor sale rămase pe masa de lucru...

Cristina ANDREI

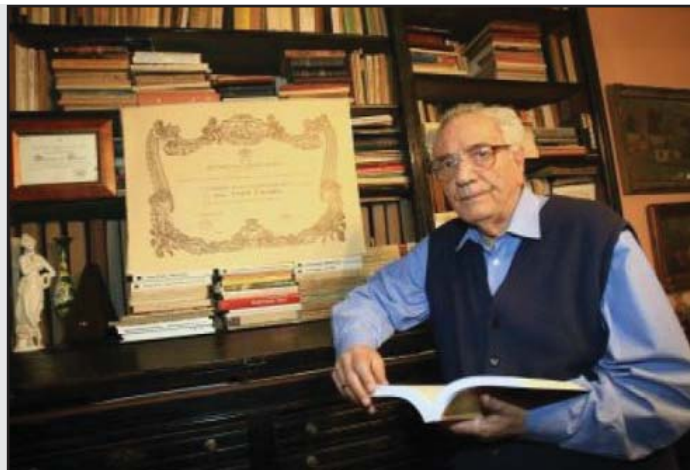
Viorel Cosma sau opera în șapte acte a unui MAESTRU

Totul a început cu o auroră mijie sub ridicarea de cortină a scenei timișorene, în 30 martie a anului 1923 – data nașterii lui Viorel Cosma. Câteva decade mai târziu, în urma unui conflict dramatic interior, decorul s-a modificat, iar tribuna bucureșteană i-a oferit tânărului cercetător oportunitatea de a schimba arcușul virtuozului cu pana unui și mai mare virtuoz. Această metamorfoză inspirată, care l-a înlocuit pe Apollo cu Hermes și i-a conferit viitorului erudit – în detrimentul activității artistice – terenul de desfășurare al unei gândiri înaripate, a fost definitorie pentru un autor genial care a purtat cu noblețe și vitejie torța muzicologiei românești.

Cele „șapte acte” ale unei opere existențiale care au fost atent regizate pentru aproape un veac, ne revelează caracteristicile unui MAESTRU:

Muzicolog reductabil, /
 Analist și critic muzical pasionat, /
 Enescolog renumit, /
 Scriitor prolific, /
 Teoretician și profesor plurivalent, /
 Redactor minuțios de lexicoane și enciclopedii, /
 Unificator al generațiilor de specialiști în arta muzicală.

Contribuțiile acestui veteran al muzicii culte la memoria noastră culturală este remarcabilă: o viață demnă

de expus pe un piedestal în Capitoliul Artelor, publicarea a mii de articole și a peste o sută de cărți, dar și formarea unor generații de muzicologi și critici muzicali. Aceștia, privind pentru o clipă retrospectiv la cel care încă le zâmbește pașnic în zarea amintirii, ar putea spune precum Bernard de Chartres: „dacă am văzut departe, este pentru că am stat pe umerii unor uriași”.

Și totul s-a sfârșit cu un apus întrezărit sub căderea de cortină a scenei bucureștene, în data de 15 august a.c. Opera în șapte acte s-a terminat. Curaj, Roxana și venerabilă doamnă Coralia! O luminiță lucește în marele întuneric: torța a fost preluată și dusă mai departe, înainte de căderea tăcerilor eterne.

Cristina ȘUTEU

Ana nu mai este!

Am încercat din răspuțeri, timp de mai bine de 2 săptămâni, să scriu despre Ana-Maria Avram (draga noastră AMA, cum o alintau toți membrii Hyperion), după care am încercat și mai abiter să mă eschivez de la această sarcină dificilă, rugând o mulțime de oameni care i-au fost colaboratori, să mă absolve, ajute, orice, numai să nu fiu obligat să mă confrunt cu realitatea: *Ana nu mai este!* Spun „sarcină dificilă” - însă o resimt imposibilă, căci cuvintele (și cu atât mai mult cele scrise) sunt atât de seci încât trăiesc cu impresia că ceea ce spun aici nu face decât să sune banal și „detașat”.

Am înțeles însă de la cei pe care i-am rugat să mă substituie la scrierea acestui text, că și ei au aceeași problema: imposibilitatea acceptării faptului că, brusc, Ana nu mai este printre noi. Refuzul lor, m-a făcut să înțeleg că, dincolo de

Ana-Maria Avram

a mă afla printre cei mai vechi membri Hyperion - încă în funcțiune (în Decembrie se împlinesc 20 de ani de când am avut privilegiul să mă imbarc în această „aventură”), trebuie cumva să-mi asum și vârsta și „gradele”. Asta nu mă împiedică să resimt o mare vinovăție, prin a nu fi capabil să onorez *trecerea* Anei-Maria Avram în modul pe care un om de nivelul ei de cultură și spiritual l-ar merita. Cineva „cu condei” ar scrie despre Ana fie o enciclopedie, fie un Hai-kai - însă, din păcate, iată că aici ne aflăm în plin compromis...

O cunosc de foarte mult timp și, cu toate astea, nu știu care ar fi ordinea priorităților: ce să povestesc mai întâi, despre umorul care venea din inteligență și dintr-un spirit *bon-viveur*, despre intuiție, talent și sensibilitate, despre alchimia sonoră pe care o imagina, despre radicalismul estetic atât de frumos asumat..., despre faptul că muncea enorm și că, puțin înainte de a fi plecat, a lăsat următorul turneu (București - Festivalul Enescu, Belgrad, Cracovia, iar apoi concert în direct la Radio Varșovia) organizat în cele mai mici detalii?

După 20 de ani de turnee (unele lungi și grele, altele în care mă simțeam ca într-o vacanță-surpriză), după ce am cântat împreună

în cele mai prestigioase săli din lume (Royal Festival Hall, Berghain, Onassis Cultural Centre etc.) sute de concerte (multe difuzate în direct la BBC, Radio France etc.) și după mii de piese cântate, n-am reușit să o cunosc suficient de bine pentru a putea spune astăzi cu certitudine: „așa era Ana-Maria”... Știu însă sigur că sunt în asentimentul colegilor mei spunând: *Mulțumim, AMA, pentru tot ce ne-ai oferit!*

Hyperion International Ensemble: Ilan Volkov, Maya Dunietz, Yoni Silver, Shmil Frankel, Colin Hacklander, Alex Drool, Eran Sachs, Diana Miron, Zsolt Sörös, Edward Lucas, Stephen O'Malley, Laurentiu Cotac, Haggai Fershtman, Guillaume Olendorf, Adam Schefflan, Zach Rowden, Tim Hodgkinson și Andrei Kivu

Andrei KIVU

Ștefan Niculescu, așa cum l-am cunoscut

- 90 de ani de la naștere

Un om profund religios

Ștefan Niculescu a fost un om profund religios, hotărât să creadă în Divinitate infinit mai mult decât în realitate. (Și oare ce este mai important: idealitatea în care ne scufundăm nesmintiți sau realitatea care ne presează până la destrămarea?). Totuși, Puiu Niculescu nu s-a lăsat purtat de etică dincolo de estetică. Cu toate că a urât minciuna, fie ea prin promisiune, omisiune, diversiune ori distorsiune, și-a imaginat un Hamlet pe dos, cu certitudini deontologice și o rară elocvență a spiritului de finețe; în nici un caz nu l-a căutat în „posibilul trăit”. Nu a fost nicicând un maniac al informațiilor uscate, nepierzând îndeobște legătura cu sine, fapt pentru care performanțele progresului tehnic, științific, economic n-au avut de ce să-i camufleze „pagubele” sufletești. De fapt, nici nu a suferit atare pagube. A asistat terifiat cum civilizația, vorba lui Nietzsche, vrea altceva decât cultura, cum la noi s-a ajuns la disprețuirea culturii înainte de a beneficia, cât de cât, de civilizație. A înțeles perfect cum cultura a funcționat în opoziție instinctivă față de cenușiul și obscurantismul ideologic din comunism. Atunci cultura

luciditatea de care suferea cu o impresionantă demnitate. În viață (cu toate că s-au petrecut și evenimente nu tocmai avuabile), ca și în creație (unde tatonările, provocările, retractilitățile au fost și ele prezente) s-a ghidonat permanent după bunul-gust, bunul-simț și buna cuviință. Oroarea de ridicol l-a ferit de ipocrizie, precum și de absența măsurii. A dorit cu măsură, a îndrăznit cu măsură, a iubit cu măsură... Toate acestea pentru că Ștefan Niculescu a fost un om profund religios!

Liviu DĂNCEANU

Un chip eminent solar

L-am cunoscut pe Ștefan Niculescu în mai multe etape. Mia întâi, în anii de liceu (prin 1978), pe când nici nu știam că există, într-o librărie din Ploiești am dat peste partitura Triplum II - clarinet, violoncel și pian (1972). Cred că era pentru prima oară când vedeam o partitură având și aspecte grafice moderne. Am parcurs-o cu elanul curiozității. Muzica aveam s-o ascult mult după aceea. Câțiva ani mai târziu, în 1980, pe când mă pregăteam cu Constantin Simionescu pentru admiterea la compoziție, s-a întâmplat ca, în foaierul sălii Radio, grăbit să nu întârzi la concert, aproape să mă ciocnesc de un bărbat cu o respectabilă atitudine de seninătate și politețe. Câteva clipe ne-am privit oarecum cercetător, unul pe celălalt. Brusc, am simțit fiorul unei tresăriri lăuntrice... Era în seara când maestrului avea să i se inaugureze sonor Simfonia a 2-a „Opus Dacicum”. Habar nu aveam în clipa aceea că mă preîntâlnisem cu cel care avea să-mi marcheze profund natura și conștiința profesiei mele de-o viață. Am reținut însă, și-l văd și acum ca aievea, chipul acela de o *solaritate olimpică*. Curând, după efectuarea stagiului militar cu termen redus, proaspăt sosit în Conservator (actualul UNMB) aveam să fiu întrebat de secretara secției (D-na Galiș) dacă sunt de acord să fiu repartizat la clasa maestrului Ștefan Niculescu. Nu aveam vreo

era un antidot. Și un refugiu. Un mod de a ne apăra, cât se putea, viața interioară. În „libertate”, când și-a pierdut caracterul subversiv, interesul pentru cultură s-a prăbușit. Am tăifășuit de mai multe ori despre confruntarea cu perspectiva morții, despre fazele pe care le parcurge frisonul dispariției fizice: neîncrederea, revolta, angoasa, depresia, acceptarea. De fiecare dată am avut impresia că se află în cel din urmă stadiu, sugerându-mi că moartea nu e o problemă „filosofică” ci una ce ține strict de eschatologie. Poate de aceea, uneori, etala reflexe defensive capabile să-i zgândărească

prejudecată în acest sens și am răspuns că voi considera oportună oricare dintre soluțiile care mi se propun. (Mai târziu am aflat că Ștefan Niculescu își exprimase deja opțiunea pentru singurii cei doi băieți intrați în acel an - eram coleg cu Adrian Nichiteanu). Odată cu anii de ucenicie în Conservator a început, în fond, îndelungatul proces, anevoios uneori, al întâlnirii cu Maestrul. Cu timpul, grație unei pedagogice perseverențe și creștinești răbdări ale sale, ucenicul i-a devenit coleg de breaslă (și câtă onoare!), partener de dialog (și câte revelații de substanță!), prieten (și câtă exemplaritate de conștiință!).

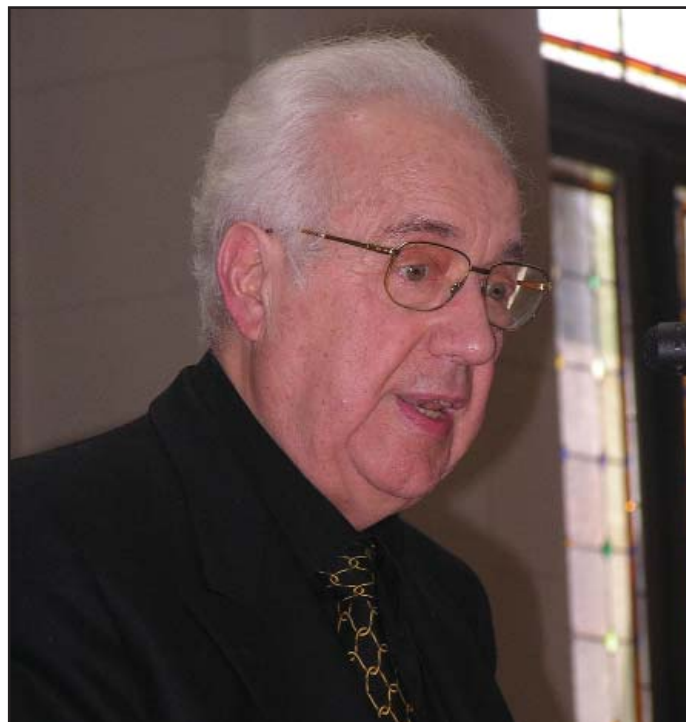
Exterior, procesul a durat până la întoarcerea sa în planul dintru care am simțit mereu că provine. Pentru mine însă (cel rămas prezumtiv neîntregit), întâlnirea noastră continuă launtric, întrucât prezența maestrului Ștefan Niculescu n-a încetat să-mi nutrească spiritul, călăuzindu-mă discret și atât de iluminativ!...

George BALINT

Cum l-am cunoscut pe Ștefan Niculescu

În 1981 eram în clasa a XII-a la Liceul de Muzică „George Enescu” și doream să dau la Conservator la Compoziție. Mă pregătisem foarte temeinic la armonie și compoziție și mă simțeam gata pentru un examen greu, cu o concurență foarte mare. Aveam un dosar destul de consistent cu piese în formă de lied și de rondo, cu variațiuni, toate în stil clasico-romantic, lucrări scrise „corect”. Cu câteva luni înainte de examen, părinții mei au socotit să-mi prezint „portofoliul” de creație câtorva dintre personalitățile componistice care predau în Conservator (actuala UNMB). Așa am ajuns și la maestrul Ștefan Niculescu. Ne-am întâlnit la Conservator în sala 20, cred, cea de la parter, din corpul C. Dl. Niculescu era o figură distinsă, luminoasă, plină de bunăvoință. Cu relativă timiditate în fața așa unui maestru, dar cu oarecare siguranță de sine dată de dosarul meu destul de grosuț și scris frumos, am expus producțiile mele, așteptând încuviințarea și, eventual, laudele Profesorului. Dar, spre surprinderea mea și a tatălui meu, care mă însoțea, maestrul nu zicea nimic. Era un fel de „da” de conveniență”, dar concluzia era, pe cât de neașteptată, pe atât de gravă: nu merge, nu e bine! Era clar: nu sunt bun de compoziție. Nu înțelegeam ce se întâmplă și dacă mai era ceva de făcut. În fine, ne pregăteam să plecăm, deja îmi împachetam „operele”, când tatăl meu a avut o idee, care mi s-a părut cea mai proastă posibilă. El știa că afară de lucrările de dosar eu mai aveam diverse alte încercări muzicale, improvizații libere, care nu respectau nicio regulă învățată, „gândul mâții”, cum se zicea la noi în familie. Astfel de emanații nesistematice trecuseră demult în desuetitudine, de când m-am apucat serios de compoziție. Și zicea: „arată și piesa în verde!”. Piesa „în verde” era o fantezie, numită „Reverie”, în care se îmbina o atmosferă diafan-impresionistă, cu niște pentatonii hemitonice, de inspirație zen, totul într-o mișcare rubato. Compoziția, scrisă în creion pe două pagini, era mângălită – altfel nu pot să spun – cu un creion verde, afară de o zonă, unde folosisem creionul roșu. Era, cum se zice, o „piesulică”, nimic de luat în seamă. Mi-era cam rușine, dar la insistențele tatălui meu, și poate ale maestrului, am scos-o din geantă și am cântat-o cum îmi plăcea mie. Și iată, o și mai mare surpriză: maestrul Niculescu era încântat. „Asta da! Asta m-a convins!” Puteam să fac compoziție. Abia în acea încercare timidă, care nu avea nicio urmă de școală, vedea el ceva care făcea să merit încrederea

lui. Așadar, în ceva „reusit” din punct de vedere tehnic, bine articulat, subscris unor reguli clare, clasicizante, el nu vedea nimic semnificativ, iar în ceva nefinisat, nestudiat, lipsit de o rigoare conceptualizată, vedea o perspectivă pentru viitor. Era un mod atent de a se raporta la muzică, căutând nu doar ordinea muzicală, sistemul, ci și, mai ales, sensibilitatea și intuiția muzicală. Mai târziu, într-un interviu va afirma câteva lucruri edificatoare pentru felul în care vedea el lucrurile: *Sunt deopotrivă pentru și împotriva ideii de sistem. Și azi, ca în toate timpurile sau la toate culturile – e vorba în special de*

arta cultă –, se simte nevoia de sistem, în sensul cel mai larg: o bază consolidată pe care imaginația să poată clădi liber.

Primisem, așadar, un vot de încrederea tardiv și, deja, nesperat. Am nădăjduit, apoi, că mă va lua la clasa lui de compoziție, dar nu avea locuri libere, și așa am ajuns la Stroe, apoi la Vieru. Însă, legătura abia începută avea să continue peste ani. Un alt vot de încredere va veni peste 12 ani, când, cu ocazia primirii premiului Herder, m-a propus ca bursier la Viena. Și încă de multe alte ori am beneficiat de acest credit. Vreau să cred că nu îi voi fi înșelat nici atunci și nicicând această mare încredere!

Nicolae TEODOREANU

Exercita asupra ființei mele fascinația labirintului

O figură impozantă, puternică și altruistă care exercita asupra ființei mele de atunci (încă novice în anii facultății), fascinația labirintului: pe de-o parte, magnetismul captivant al demersului căutător, sinuos, imprevizibil, când umbros când luminous, precum deltele cu noduri și ventre ale eterefoniiilor sale; pe de altă parte, luciditatea implacabilă, uneori chiar tăioasă a

vederii interioare a *sincroniilor* sale, care atingea deopotrivă limita capcanelor enigmatice ale interogărilor sfinxului, pe care doar *severitatea* și *clemența* unei abordări sefirotice le-ar fi putut *centra* și *îmblânzi*....

În mintea tinereții mele de la acea vreme, citită prin ochii mei de acum, personalitatea maestrului se confunda cu puterea creațiilor sale și deopotrivă cu cea a analizelor sale muzicale care reprezentau puntea cea mai evidentă de comuniune între noi, aproape tacită și subsumată....

Este mereu acolo, în galeria mea de *imagini sacre*, alături de Myriam Marbe sau de Aurel Stroe sau de Anatol Vieru... Și cu toți, uneori, mă consult sau mă confrunt, ori doar ne privim, dincolo de vâl, în călătoriile mele astrale...

Mihaela VOSGANIAN

Un „Leu” frumos, elegant, aristocratic...

Lui Ștefan Niculescu îi datorez ceea ce sunt. Nu este singurul mare muzician cu care am venit în contact, dar este cel care a avut cel mai profund efect asupra mea. Am avut onoarea și norocul să fac parte din ultima generație de studenți a Maestrului – nu i-am spus niciodată așa, am avut întotdeauna o reticență în a rosti

acest cuvânt, dar pentru noi toți asta a fost și, între noi, așa îi spuneam. Un Leu frumos, elegant, aristocratic, o personalitate cu adevărat solară, un om care impunea respect și admirație prin simpla prezență, chiar și în ultimii ani ai vieții. Un talent uriaș, creatorul unei muzici profund originale în context universal, care mi s-a părut întotdeauna reprezentarea sonoră a unor catedrale: blocuri masive, câteodată scaldate în lumină (mai ales în „Ison II” sau „Cantos”), câteodată umbrite de moduri gigantice croșetate cromatic, o muzică clădită

din sintaxe și suprafețe suprapuse sau alternate, care evită ornamentul și lucrează direct cu esențele. Un profesor minunat, tolbă de știință, plin de carismă, o minte fabulos de ascuțită și de un umor fin, de multe ori sarcastic: o împunsătură cu zâmbet a Maestrului era cel mai bun leac pentru lene sau pentru zăpăceală. Nu vorbea mult decât despre lucrările pe care le analizăm împreună, cu acribie și plăcere aproape copilărească; în rest nu impunea nimic unui tânăr compozitor, doar ne ajuta să fim purtați de material în direcția cea mai bună și să reușim să îl controlăm. Acolo, în biroul imens, plin de cărți, partituri (multe copiate de mână), discuri,

casete, schițe, nu era loc de multă căldură, ne simțeam mai degrabă ca într-un templu. Căldura o simțeam rar, în câte un zâmbet mândru, în relația cu doamna Coca, în tandrețea acordată pisicilor (strașnicul Pavarotti umplea un hol întreg), despre care ne povestea că nu sunt mari amatoare de Xenakis – și era cu atât mai prețioasă.

Diana ROTARU

Ștefan Niculescu – *Magnificus*

Magnitudinea și complexitatea spiritului creator al lui Ștefan Niculescu rămân de necuprins. Contribuțiile sale în creația muzicală, în muzicologie au avut un important răsunet internațional, situând cultura românească la o cotă înaltă de vizibilitate și recunoaștere.

Prin sobrietatea și rigoarea gândirii sale a constituit un model pentru generațiile de studenți cărora le-a fost mentor. A răspândit claritate și adâncime în conștiințele discipolilor. A cultivat spiritul analitic cartezian în decriptarea muzicii, fără a ignora reverberațiile sensibile ale acesteia. Ne-a insuflat respect pentru marile valori ale culturii și științei universale prin incursiunile sale teoretice în filozofie, istorie, matematică și fizică.

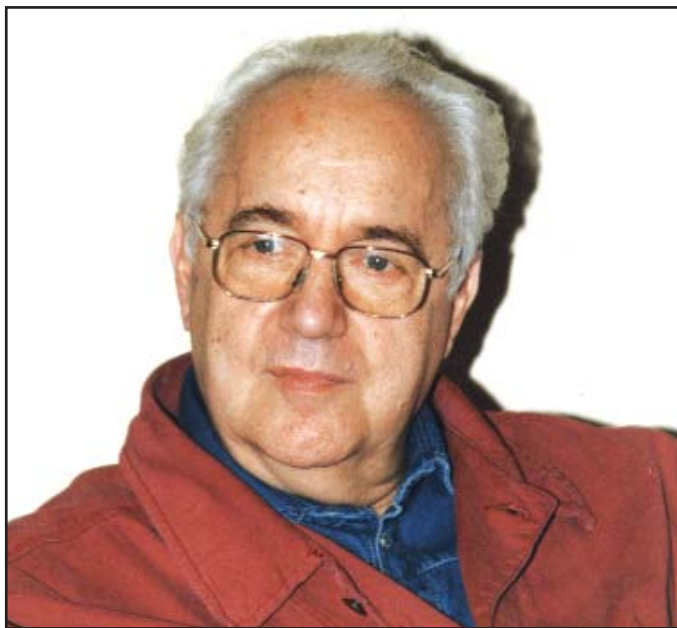
Repererele fundamentale ale culturii și conduitei morale ne-au fost revelate prin dimensiunea de neegalat a actului său pedagogic.

Lumina sa lăuntrică a putut fi întrevăzută în capodoperele sale simfonice și vocal simfonice, în care perfecțiunea articulării structurale emană transcendența. Sacralitatea este întretesută în fibra muzicii sale. În capodopera sa *Pomenire – Un recviem românesc*, tragismul capătă o aură de smerenie cu ethos bizantin și românesc. Această lucrare monumentală reprezintă o proiecție modernă a esenței muzicii ortodoxe, așezându-se firesc lângă marile capodopere occidentale.

Lucrările sale muzicologice au avut un impact major în cercetarea fundamentală a compoziției muzicale în spațiul cultural și academic românesc. Contribuția sa teoretică este legată de câteva concepte cheie în limbajul muzical contemporan: heterofonie, sincronie, spectralism, sintaxe muzicale, obiecte sonore, etc.

Magnificus al muzicii românești și universale, Ștefan Niculescu este o rădăcină puternică pe care se înalță tacit spiritul generațiilor de muzicieni actuale și viitoare.

Livia TEODORESCU-CIOCĂNEA

Convorbire cu muzicologul Marcel Spinei: "Psaltichia grecească", de Filothei Jipa (II)

Grigore Constantinescu: În finalul convorbirii noastre anterioare (Revista Actualitatea muzicală, august 2016) ați proiectat următoarea concluzie:

Marcel Spinei: Ieromonahul Filothei sin Agăi Jipei a alcătuit un *Antologhion* în limba greacă - înainte de anul 1713, pe care l-a tradus în română, folosind autori de primă mărime din literatura muzicală bizantină, la care a inclus și compozitori de sorginte românească. Cu multă muncă, osteneală și pricepere, Bunul Dumnezeu ne-a ajutat să putem «sluji» ca manuscrisul necunoscut de la mănăstirea Iviron, al lui Filothei Jipa, din finele secolului al XVII-lea, să ajungă în România, sub formă electronică (!).

Gr. C. Este interesantă continuarea acestor cercetări.

M. S. Codicele se afla «ascuns» într-un alt manuscris 1160 *Antologhion*, f.157-348, și au trebuit să treacă peste 300 de ani pentru a-l descoperi! Cazul este identic cu un alt celebru codice de la Putna (1527), cunoscut sub numele de *Manuscrisul de la Dobrovăț*, codicograf Macarie diaconul. Acel codice a fost «dus» la ca. 1630, din Moldova, de către episcopul grec Iakovos și «ascuns» într-un alt manuscris 258 *Antologhion*, f.145-418, la mănăstirea Sfântul Ignatie, Leimonos din Lesbos (vezi și studiile noastre: *Manuscrisele muzicale psaltice românești de la mănăstirea Sfântul Ignatie, Leimonos, Lesbos*, Atena, 2000, în manuscris; *Catalogul manuscriselor bizantine și de tradiție bizantină din România*, B.O.R., an 123, București, 2005, tom I, nr.4-6, tom II, nr.7-9, prefață acad. Virgil Cândea, în *Introducere*. Iakovos episcopul a activat o perioadă în Moldova și la Mitropolia Ungrovlahiei din București, unde a copiat la 1624 codicele B-BAR 1096 *Anastasimatar - Liturghier - Propedie*. Apoi s-a retras la mănăstirea Sfântul Ignatie Leimonos, Lesbos. Este singura legătură directă dintre codicele din Moldova și „mutarea” lui la mănăstirea Leimonos, Lesbos, odată cu episcopul Iakovos, la mijlocul secolului al XVII-lea !). În cele trei prezentări ale noastre despre manuscrisul ivirit al lui Filothei Jipa 1160 *Antologhion*, f.157-348, apărute până acum, demonstrăm întâietatea în timp a codicelui de la Athos față de cel de la 1713 din București, (vezi Revista *Academica*, nr.6, anul XXVI (308), București, iunie 2016, pp.62-64; Revista *Actualitatea muzicală*, nr. 8, anul CLXXXI, București, august 2016, pp.2-3; Revista *Diplomat Club*, nr.4-12, an XXIV, București, aprilie-decembrie 2016, p.31). De atunci ne adresăm unui posibil «om de bine», un sponsor care ar fi putut ajuta aducerea în țară, fie și sub formă computerizată, a acestui atât de important codice. După câțiva ani de căutări și așteptare, a apărut o persoană iubitoare de cultură românească, un creștin ortodox admirator al muzicii psaltice bizantine, un „om de omenie”, în persoana d-lui aviator comandant, pilot instructor Mihai Chibici, ce a dorit să sprijine aducerea „acasă” și repunerea „în drepturile legitime” a acestui „fragment de început” din muzica psaltică românească, în lungul drum al limbii române către lumină, din cultura autohtonă. Îi mulțumim și pe această cale ! Există în cultura românească o „bănuială” despre prezența unui codice al lui Filothei Jipa la Athos. Mihai Gr. Poslușnicu scria: ... un exemplar al *Psaltichiei* lui Filothei sin Agăi Jipei se găsește în mănăstirea Hilandar din Muntele Athos ... (*Istoria muzicii la români*, București,

1928, p.11, nota 2). La această mănăstire nu se găsește nici un codice al lui Filothei Jipa, dar, probabil, se referea la *Anastasimatarul* românesc al lui Filothei Jipa, copiat la 1717, care se află la schitul românesc Prodromu, din Muntele Athos. În perioada 1982-85 Sebastian Barbu-Bucur (1930-2015) a cercetat la Muntele Athos manuscrisele românești (vezi, *Manuscrisele muzicale românești de la Muntele Arhos*, Editura Muzicală, București, 2000, 489 pp.). El a descoperit la schitul Prodromu codicele 4020, nr. 1/68 *Anastasimatar*, în română, după *Anastasia* lui Filothei Jipa (1713), copiat la circa 1717, codicograf anonim (vezi, *Manuscrisele muzicale românești de la Muntele Arhos ...*, op. cit., p.12.). De altfel, după cum citam în primul nostru studiu, S.Barbu-Bucur afirma că ieromonahul Filothei Jipa ... a viețuit un timp la Athos ... și înainte anului 1700 ... a revenit în țară ... (vezi, *Filothei sin Agăi Jipei, Psaltichie românească. I. Catawasier*. Editura Muzicală, București, 1981, p.16). De la înființarea Secției de

Muzică Religioasă la Universitatea Națională de Muzică din București, în anii '90, profesorul Dr. și muzicolog S. Barbu-Bucur a fost Decanul acestei Secții, conducător de lucrări de diplome ale absolvenților facultății, cât și de doctorate. Profesorul S. Barbu-Bucur a fost un om serios, un cercetător bizantinolog eminent, care, dacă ar fi avut cea mai vagă idee despre existența unui manuscris al lui Filothei Jipa la mănăstirea Iviron, l-ar fi cercetat imediat și l-ar fi comentat în cartea sa - apărută în anul 2000, cât și în alte studii, până în 2015. Aproape întreaga sa activitate a dedicat-o studierii vieții și activității ieromonahului Filothei Jipa; acest manuscris ar fi încununat munca sa de cercetare, pe care, din fericire, o continuăm noi, acum. În anul 2006, profesorul Dr. și muzicolog Vasile Vasile cercetează la Muntele Athos manuscrisele românești, pe care le publică în trei volume (*Tezaur muzical românesc din*

Prima filă scrisă de ieromonahul Filothei Jipa, Ms.Iviron 1160 *Antologhion*, f.157

Muntele Arhos, Editura Muzicală, București, dintre care tom I, 2007, 399 pp. + planșe), pentru care a obținut Premiul Academiei Române. În primul tom, la pp.289-295 susține cercetarea sa personală la Biblioteca mănăstirii Iviron, în care prezintă o serie de manuscrise și cântări românești. A și locuit acolo o perioadă, cercetând biblioteca, dar nu a descoperit acest codice. Și d-sa a fost conducător de lucrări de diplome, cât și de doctorate, iar dacă exista cea mai vagă idee despre acest manuscris, l-ar fi cercetat. Cine putea să descopere în partea a doua a unui codice grecesc, pe cel românesc, de Jipa? Din muzicologia străină menționăm: 1) bizantinologul grec Achilleos Haldaikis, în opusul său *The polyeleos in byzantine and post byzantine melopoia*, editor Grigorios Stathis, Atena, 2003, (în greacă), la p.163, nota de subsol nr. 20, amintește de *Filothei monahul de la Muntele Athos* / alături de monahii Antipa, Amfilohiu și Iosif, vezi Ms. EBEMPT 704, f.210-212v, din care Hourmouzios Hartofilakos transcrie o cântare în Noua Metodă, f.39-64; amintim că până în prezent nu se cunoaște un alt Filothei la Muntele Athos din secolul XVII-XVIII (vezi și Gr. Stathis, *Les manuscrits de musique bizantine. Mont Athos. Tom I - IV*). 2) Konstantinos Karagounis, în cartea sa *The tradition and the exegesis oh cheroubika of the byzantine and post byzantine melopoia*, editor Gr. Stathis, Atena, 2003, 878 pp, (în greacă) la p.105 amintește de Ms. 1160, *Antologhion*, scris în secolul al XVIII-lea (sic !) / secolul al XVII-lea, partea a doua - n.n., codicograf Filothei ieromonahul ek tis Vlahias (sic !) / codicele este alcătuit, de fapt, din trei tomuri diferite adunate împreună, scrise de doi anonimi și Filothei ieromonahul - n.n. Consemnăm că această precizare privind Ms. 1160 Iviron, citat în anul 2003 de Konstantinos Karagouni a fost

adusă de muzicologul Nicolae Gheorghită (5 iunie 2017). 3) La finele anului 2015, apărut, de fapt, în primăvara lui 2016, Gr. Stathis tipărește tomul IV, *Les manuscrits de musique byzantine. Mont Athos. Athènes, 2015, 992 pp.* (în greacă), unde, la pp.446-451 prezintă (sumar) manuscrisul lui Filothei din Vlahia. Munca pentru studierea codicelor de la mănăstirea Ivron începuse înainte de anul 2000. Menționez că în casa prof. Gr. Stathis, coordonatorul nostru de doctorat, în anii 2000, am cercetat manuscrisul tomului IV; citez acest lucru și în doctoratul de la Atena (2011) mulțumindu-i! Atunci nu corelasem *Filothei ieromonahul ek tis Vlahias* cu *Filothei sin Agăi Jipei*. În primăvara lui 2016 am stabilit, prin cercetare paralelă, că acest codice grecesc este de Filothei Jipa, iar prioritatea aparține celui athonit.

Gr. C. Care a fost drumul existențial al Ieromonahului Filothei?

M. S. Ieromonahul Filothei din Valahia a locuit o perioadă la mănăstirea *Adormirea Maicii Domnului* – din Ivron, Athos, spre finele secolului al XVII-lea, unde a conceput lucrarea, pe care, mai apoi, a tradus-o în română. Arătăm în prezentările anterioare că autorii psalți înscrși în cele două codice sunt aceiași – de primă mărime din cadrul muzicii bizantine, și doar unele amănunte au datat întâietatea, pecum: *Polihronionul* pentru mitropolitul Valahiei Theodosie – care a fost schimbat cu cel pentru mitropolitul Anthim Ivireanul – noul ierarh „uns” al Valahiei, inexistența *Polihronionului* și a *Rugăciunii* adresate domnitorului Constantin Brâncoveanu – în codicele athonit, ș.a. În cadrul autorilor, remarcăm faptul că, dacă în traducerea din română, mulți apar ca anonimi, în original sunt menționate cântările și autorii lor. În diferite interviuri arătăm concentrarea de „capete luminate” de obârșie românească din Athos, neștiute în muzicologia noastră (vezi Gr. Constantinescu, *Interviu cu muzicologul Marcel Spinei: Din păcate există multe manuscrise muzicale psaltice românești dispărute*. Revista Muzicală Cultural, nr.7 (345), București, 3 august 1999).

Gr. C. Să continuăm deci lămuririle referitoare la întrebarea anterioară.

M. S. În cercetările noastre am descoperit că Filothei Jipa a locuit și activat o perioadă la mănăstirea Ivron chiar înainte de urcarea la tron a lui Constantin Brâncoveanu (1688-1714), în timpul „stăreției” ieromonahului compozitor și codicograf vlahul Cosma Macedoneanul (1620, Midia? - 1692, Ivir) / se știe - din canoanele mănăstirii Ivron - de la ctitorire 972 și până în 1990, că sistemul de viețuire a fost idioritm, iar marile personalități ce au adus un aport cultural deosebit, precum Cosma Macedoneanul, au primit titlul onorific de *pro-egumen*; el a fost discipol marelui preot al Patriarhiei de Constantinopol, compozitor și codicograf vlah Bălașu preotul (1610?, Constantinopol - 1701, Constantinopol), discipol - la rândul lui - al marelui arhiereu vlah, compozitor și codicograf Gherman Neon Patron (1600? Târnovo, Larisa - 1680?, București), vezi și studiul nostru *Antim Ivireanul, iubitor de cultură și muzică psaltică românească*, în apariție la Revista Muzica, București, 2017, nota 56.

Gr. C. Puteți descrie elementul documentare la care faceți referire?

M. S. Am descoperit că acest manuscris athonit **1160** *Antologhion*, este format, de fapt, din trei codice separate: f.1-148, codicograf anonim; f.149-156 / fragment adăugat ulterior dintr-un alt manuscris, codicograf anonim; și f.157 - 348, codicograf *Filothei ieromonahos ek tis Vlahias*, scrise spre finele secolului al

XVII-lea. Fila inițială a codicelui nu conține nici cota de bibliotecă, care se află notată pe coperta exterioară, de carton. Menționăm că numerotarea codicelui a fost făcută de Grigorios Stathis.

Gr. C. Este deci vorba de condițiile datării în epocă?

M. S. Codicele sunt datate din aceeași epocă, ținând cont de compozitorii prezenți, de scriitură, de tipul de hârtie folosită, etc. File nescrise: I-III (la început), 156v, 306 - 308, 343v-346 și 1-3 (la final). Prezentăm prima filă muzicală psaltică scrisă de ieromonahul Filothei Jipa, din manuscrisul Ivron **1160** *Antologhion*, f.157 (ex. nr.1), din f.157-348 și din B-BAR Ms. ro **61** *Psaltichie românească*, f.8 (ex. nr.2), din f.4-250v. Remarcăm culorile folosite de codicograf, care sunt deosebite; dacă în codicele tradus Ms. B-BAR ro. **61** culorile și filele sunt mai șterse și uzate, lucrarea fiind în folosință la strană timp îndelungat, cele din manuscrisul ivirit **1160** au rămas aproape ca în ziua scrierii lor, codicele fiind „neumblat”, de la plecarea autorului în Valahia.

Gr. C. Apare aici informația relaționării documentare cu limba română?

M. S. În mod cert, traducerea în limba română a acestui manuscris trebuie să fi fost începută chiar la mănăstirea Ivron, iar Filothei a completat acasă „aducerea la zi” în viața religioasă, politică și culturală a țării (vezi *Oda* și *Rugăciune* către domnitorul timpului – Constantin Brâncoveanu, ș.a.). Poate de aici și „graba” talmăcirii muzicii fără a menționa – precum în facerea athonită - numele tuturor compozitorilor din *Antologhion*: traducerea trebuia terminată repede, căci timpul, și cu el bătrânețea, curgeau implacabil! *Filothei Jipa ieromonahul avea o menire, care trebuia să se împlinească!*

Gr. C. Se poate constata acum ideea continuării cercetării acestui manuscris.

M. S. În cercetarea noastră se află, printre altele, aranjarea și editarea fotografiilor, etc., precum și descoperirea modului de repartiție pe capitole, a celor 1193 de cântări, precum cele din Ms. B-BAR ro. **61**: *Catavasier*, f.8-40; *Liturghier*, f.45v- 67v; *Propedie*, f.60-70v; *Anastasimatar*, f.71-113v; *Stihirar*, f.114-226; *Stihirar - Penticostar*, f.227-255. Neelucidat rămâne faptul că Filothei Jipa a început alcătuirea *Antologhionului* său - nu cu *Anastasimatar* - precum este în tipiconul bizantin, ci cu *Catavasier* (nici S. Barbu-Bucur nu a găsit o explicație pentru această alcătuire, vezi *Filothei sin Agăi Jipei, Psaltichie românească, Catavasier*, Editura Muzicală, București, 1981, p.64).

Gr. C. Îmi puteți expune și alte detalii, în urma studiului?

M. S. Asemănătoare sunt și semnăturile autorului pe codicele ivirit – în greacă, la f.347v, *Φιλόθεος εκ της Βλαχίας*, și în română *Filothei ieromonahul ... ot mitropolie* Ms. B-BAR ro. **61**, f.6v / (nu la f.6, precum s-a strecurat dintr-o eroare, în S. Barbu-Bucur, *Filothei sin Agăi Jipei, Psaltichie românească, Catavasier ...*, op.cit., p.15, Prefața).

Gr. C. Mi se pare necesară ca și în această a doua convorbire să formulați o concluzie.

M. S. Având posibilitatea de a studia acum „de acasă”, fotografiile codicelui ivirit, ne-am consultăm pe diverse teme și cu bizantinologi greci, prieteni apropiați precum Grigorios Stathis, Achilleos Haldaiakis, Thomas Anagnostopoulos, Grigorios Anastasiou, Konstantinos Karagounis și Iorgos Konstantinou. Munca de cercetare continuă, atât la Athos, cât și unde ne vom afla ...

Interviu de Grigore CONSTANTINESCU

Prima filă scrisă de ieromonahul Filothei Jipa, Ms. B-BAR 61 Psaltichie românească, f.8

Maniac după Sonomania

Grea misie, misia de cronicar! Trebuie să mărturisesc că trecut-au deja niscaiva ore de când tot șed și cuget și mă dau de ceasul morții în căutarea formulelor prin care să-mi exprim entuziasmul în modul cel mai relevant, marcant, flagrant cu putință. Căci da, nu vreau să-ncapă loc de nicio îndoială: o dispoziție cât se poate de panegirică mă încearcă și nu-mi dă pace și voi ca nici cititorului să nu-i dea degrabă pace. Oricât de conștient aș fi că vânzoleala limbușiei mai mult sau mai puțin docte, mai mult sau mai puțin binevoitoare, mai mult sau mai puțin scormonitoare, contravine – în modul cel mai flagrant, frustrant, desperant cu putință – trăirii muzicale de neuitat, continui totuși să țin la mare preț această zicere a patronului entuziaștilor și cronicarilor de pretutindeni care rămâne Robert Schumann: „muzica se înalță deasupra tuturor, iar acele care ne-o

pașaport al (post)modernității muzicale românești, menire „promoțională” care de altfel și-a găsit împlinirea cu ocazia reluării recitalului în 13 iulie, la Accademia Filarmonica Romana, unde sunt convins că sonomaniacii au atins același nivel remarcabil pe care l-au dovedit în aula Muzeului „George Enescu”.

Nici n-aș ști să spun ce mi-a plăcut mai mult: poate starea de răpire spirituală, imersiunea hipnotizată și hipnotizantă reușită de Raluca Stratulat și Mihai Măniceanu în redarea acelei uimitoare prime părți din cea de-a doua sonată enesciană pentru pian și vioară? Toate cele ce bânuie această primă capodoperă indiscutabilă a muzicii culte românești – șerpuirile melodice obsedante, spontaneitățile și frământările eminentemente romantice – sunt ele însele hipnotizante și răpitoare, așa încât redarea lor convingătoare trebuie să intre în posesia lor tocmai cu scopul de a se lăsa în cele din urmă ea însăși posedată de inspirația ce le animă. În asta rezidă, de fapt, vitalitatea paradoxală a oricărui act de redare muzicală – în asumarea și interiorizarea maximă a datelor unei partituri, pentru ca, odată cuibărite în adâncurile cele mai autentice ale muzicianului, acestea să capete forța de a izbucni spontane, ca și cum ar fi compuse atunci, pe loc, în momentele irepetabile ale redării, ca și cum muzicianul, lăsat în voia lor, s-ar fi transformat într-o păpușă capabilă să-și fie propriul ventriloc. După îmbinarea cuceritoare dintre delicatețe și fermitate prin care Raluca Stratulat a însuflețit sonata enesciană și deopotrivă s-a lăsat însuflețită de aceasta, lui Mihai Măniceanu i s-a alăturat la violoncel Eugen-Bogdan Popa, exemplificând la rândul lui ce va să zică dăruirea interpretativă totală. Cu atât mai admirabil ar trebui considerat patosul clarvăzător al amândurora, având în

Mihai Măniceanu, Bogdan Popa

dăruiesc mereu și cu bogăție li se cuvine întotdeauna lauda noastră cea mai mare”. Pronunț, de aceea, pe scurt, ca să fie clare de pe-acuma datele problemei: cinstite sonomaniacilor care cântă și trăiesc muzicile cele mai proaspete, mai abilitate îmbogățându-le!

Iar acum pe larg. E deja cunoscută și unanim apreciată în mica noastră lume muzicală imaginația și dezinvoltura cu care acest ansamblu cameral își croiește ieșirile la rampă. Specialitatea lui sunt spectacolele sincretice, îndelung și substanțial planificate, tentate mai ales de scenariile onirice, totdeauna incitante, însă niciodată dispuse a face concesii muzicale doar de dragul epatării spectaculare. Până și recitalurile, deci aparițiile scenice de factură mai tradițională, se conturează la rândul lor ca niște evenimente atent regizate, reunite sub un tâlc narativ apt să lumineze din unghiuri inedite și să coaguleze în jurul unui miez tematic memorabil muzicile prezentate. Așa a fost și un extraordinar recital al *Sonomania* din 4 iulie 2017, recital în care acești neobosiți muzicieni și-au propus să ia altitudine și să survoleze repertoriul modern românesc dintr-un zbor de pasăre. Iar cum de la înălțimea unei *Bird's Eye View* nu se pot distinge cu claritate decât piscurile și, totodată, scânteierile în soare ale nestematelor, programul recitalului a luat în colimator numai ceea ce sunt convins că nu doar eu am perceput drept capodopere incontestabile: începând cu Enescu, trecând prin Aurel Stroe, Doina Rotaru și Dan Dediu, ajungând în fine la Diana Rotaru și Mihai Măniceanu, semnăturile componistice reunite au fost, după cum se observă, foarte variate ca vârstă și sorginte stilistică. Am avut astfel de-a face cu un veritabil

Diana Rotaru, Mihai Pintenaru

vedere că s-au angajat în prezentarea unei piese în care ascultătorul neprevenit și-ar putea simți pielicica zgâriată de unele astringențe: de la armonicele hăulite de către violoncel și bubuiturile placate de către pian într-o preliminară „Forme à l'état naissant”, trecând apoi printr-un „Scherzando” presărat cu metamorfoze sălbatice ale gesturilor precedente și printr-o perindare de „Anachrouses et chutes lentes”, ce marchează de data aceasta metamorfoze în sens invers, acela al levitației, acostând în fine într-un „Epilogue bref”, *Fantasia quasi una sonata* de Aurel Stroe se aglutinează treptat, precum îi spune și titlul, din tăieturi și năvăliri suprapuse, din rămășițe și schije care capătă în cele din urmă forma unui fel de meteorit sonor, rămas să plutească în mintea ascultătorului ca o alcătuire tot mai abstractă, topită într-o dimensiune siderală. Și cu cât mai „nemuritor și rece” se dovedea dorul de levitație al piesei, cu atât mai incandescentă devenea carnea în care cei doi interpreți i-au învelit osatura geometrică.

Dar oare să nu fi fost inevitabil să mă fascineze și mai mult ceea ce și-n alte dăți m-a fascinat aproape până la extaz? Mai există oare, încredințate clarinetului, cantilene de o aceeași forță hipnotică precum cea investită de Doina Rotaru în al său inenarabil și antologic *Fum*? Și Mihai Pintenaru să fi încheiat oare în secret vreun pact faustic? Căci parcă toată sala și-a ținut respirația cât timp tânărul șaman și-a împletit melismele, împingându-le între strunele libere ale pianului, lăsându-le să reverbereze acolo și în același timp să se estompeze, aproape transformându-le astfel în miresme înălțate de pe scenă ca de pe buza unei peșteri inverse, săpate în sus, în genunile celeste. Cine să fie într-atât de insensibil încât să nu devină la rândul lui, aidoma pianului, un

Raluca Stratulat, Mihai Măniceanu

rezonator în care asemenea vrăji sonore să-și găsească dezlegarea? Cine să reziste?

Dar cine să-i reziste lui Mihai Măniceanu, cel care, odată ajuns în fața pianului, se metamorfozează dintr-un sfinx tăcut și simpatic într-un demon dreptcredincios, dacă s-ar putea imagina așa ceva, și-un ciclop duios și-un balaur cu tot atâtea capete câte clape, capabil să-și înlocuiască degetele fie cu ciocane, fie cu gheare, fie cu adieri încarnate, de fiecare dată perfect pliate pe situațiunea muzicală dată? Și cine să reziste conjugării dintre acest pitoresc vulcan și acela, la fel de pitoresc, la fel de covârșitor, care erupe în cele mai mugitoare *Levantine* ale lui Dan Dedi? Cine să nu se simtă luat pe sus, copleșit, amuțit, asurzit de acel „vent du Transylvanie” care mătură clapele pianului, cât și părul din vârful capului? Și cui să nu-i tresalte nu doar piciorușul, ci de-a dreptul papilele gustative, ațâțate de picanteriile și dulcigăriile sfredelitoare pe care Măniceanul le-a stors din ohtăturile chopiniene și apoi le-a turnat, cu maxim rafinament și bun-gust postmodern, într-o perfectisimă *Invitație la vals*? Și, în fine, că tot pornirăm de la hipnoza enesciană, oare apele incantatorii și mereu schimbătoare, fosforescente și sfârâitoare, clinchetitoare și vuitoare pe care, inspirându-se din acea faimoasă *Baladă somnambulă* a lui Federico García Lorca, Diana Rotaru le vâlurește, aidoma unei preotese albe, în *Verde*, ca-ntr-un ceaur de dimensiunile unei întregi nopți rotunde, deopotrivă toride și cristaline – oare deci să nu constituie poziunile și mângâierile și seismele sonore întreșesute în această inspirată piesă una dintre cele mai reprezentative concretizări estetice ale acelei stări de visare lucidă în căutarea căreia compozitoarea a mărturisit că e angajată deplin, plasându-se astfel sub aceeași zodia afectivă care a hrănit lirismul hipnagogic al lui Enescu?

Ce să mai? Întorcându-mă la interpreți, mai adaug că și pe parcursul ultimelor două spectaculoase piese, ce i-au

reunit pe toți membrii ansamblului, îndemânarea meseriașă s-a menținut neconținut la cote înalte, cuvenitul profesionalism nu a eșuat nici măcar o clipă în postura inertială a competenței pompoase (postură ce amenință nu de puține ori să rarefieze suflul celor specializați în repertoriul prezentului), pasiunea și dăruirea totală au animat până la incandescență partiturile compuse și cântate, iar cordialitatea prezenței scenice a reconfortat. Și publicul! Publicul a fost, nu știu prin ce minune, de-a dreptul năvălitor, covârșitor, invadator. A trebuit ca distinselor fotolii – rămase, cu ocazia altor evenimente asemănătoare, în bună măsură neocupate – să li se adauge acum un număr considerabil de scaune. Ajungând chiar înainte de începerea recitalului, eu unul chiar am tras o spaimă de-o clipă că voi fi nevoit să rămân în picioare. În orice caz, noi, iscusii obișnuiți ai unor astfel de rafinate întruniri, am putut nu numai să sesizăm o densitate mai mare decât de obicei a celor pe care îi cunoaștem, dar și să ochim destule fețe pe care se putea citi curiozitatea celor pregătiți să întâmpine o experiență nouă. Și chiar m-am gândit că muzicieni precum sonomaniacii sunt fără îndoială cei mai potriviți pentru a le prilejui neofitilor prime contacte memorabile cu lumea multiformă a muzicii noi. Căci, dincolo de orice strategii de marketing mai mult sau mai puțin abile și de orice popularizări muzicologice mai mult sau mai puțin *catchy* (care s-ar dovedi totuși atât de binevenite!), ce altceva dacă nu patosul muzicienilor-interpreți să-i cucerească pe ascultătorii nefamiliarizați,

Raluca Stratulat, Diana Rotaru, Bogdan Popa, Mihai Pintenaru

facându-i să-și deschidă urechile în moduri dezbrărate de orice prejudecăți, convingându-i că, din moment ce oamenii ăia de pe scenă pun atâta pasiune în ceea ce fac, înseamnă că o fi ceva și, uite, chiar se simte că este ceva de capul muzicii ăștea noi, contemporane, savante, culte sau cum i-o mai fi zicând?

Cu mâna pe inimă m-aș încumeta să spun că asemenea recitaluri sonomaniace au darul să confirme speranța că această dihanie intitulată „muzică cultă românească” e capabilă nu doar să supraviețuiască, ci și să scoată capul din ghetou, căci e încăpută pe mâini bune. Încetul cu încetul, tinerețea strict cronologică a minunaților Diana Rotaru, Mihai Măniceanu, Mihai Pintenaru, Eugen-Bogdan Popa și Raluca Stratulat este sortită, bineînțeles, pălirii. Însă tinerețea lor spirituală amenință să trăiască până la adânci bătrâneți. Cinste lor și puterii lor de a cânta și a trăi muzicile cele mai proaspete, mai abtirit împrăștiându-le! (Foto: Adica Sibianu)

Vlad VĂIDEAN

Fenomenul "PRO ARTE"

Tradiția națională asimilează începuturile mișcării corale cu reflectarea bucuriei de a cânta a membrilor comunității, în primul rând al micilor grupuri formate la nivelul satului românesc. Admirabila efervescență colectivă a respectivelor reuniuni s-a răspândit, contagios, în toate zonele țării, înființarea ulterioară a ansamblurilor și apoi a asociațiilor corale – ca o consecință firească a acestui entuziasm – amplificând importanța socializării ca potențială deschidere către unitate națională. Plăcerea de a cânta a impulsionat, într-un fel propriu, devenirea culturală a societății patriarhale, investind procesul treptat de instituționalizare a acestor formații cu atributele înființării unor adevărate focare de artă indispensabile, până la urmă, aprofundării identității spirituale a unui neam.

Trasând un arc peste timp, merită rememorată, neîndoielnic, existența, mai mult sau mai puțin efemeră, a unor manifestări / concursuri care au promovat – cu precădere în secolul trecut – reprezentativitatea mișcării corale în întregul perimetru românesc și nu numai. Însuși festivalul național de "tristă" amintire (datorată înființării acestuia în anii "Epocii de aur", deși ideea fusese lansată deja de Fundația Regală, în perioada lui Carol al II-lea) "Cântarea României", a jucat, în plină perioadă comunistă, rolul unui catalizator, reunind peste 250 de ansambluri care au asimilat un repertoriu dificil din dorința de a-și împărtăși crezul artistic.

Arc peste timp, Corul Universității din București a fost înființat în anul 1949 de către maestrul Marin Constantin pentru ca, ulterior, conducerea formației să fie preluată de Nicolae Ciobanu. După aproximativ două decenii, în care corul a acumulat un număr de distincții în competiții naționale și internaționale, dirijorul a părăsit România și în acel moment, practic, formația s-a dizolvat. Apoi, în 1976, tânăra Ligia Balica – pe atunci studentă în anul II la Conservator – a pus bazele unui ansamblu proaspăt, alcătuit inițial din studenții Facultății de Biologie. Treptat, la această formație au aderat și studenții altor facultăți, doar câțiva dintre ei stăpânind deja baza unui vocabular de specialitate dobândit într-o școală cu profil muzical. Așa s-a născut acea corală "fluviu" după cum o caracterizează însăși dirijoarea Ligia Balica Vascan, un ansamblu care, la doar două luni de la înființare, obținea Premiul I la prima ediție a "Cântării României" și care, ulterior, a fost recompensat – în cadrul unor festivaluri naționale și internaționale – cu o suită de distincții similare, onorând eforturile, calibrul pregătirii profesionale și evidenta implicare afectivă a conducătoarei sale în fiecare detaliu al edificului fonic. În decursul anilor, compozitori

consacrați, precum Alexandru Pașcanu, Radu Paladi, Iovan Miclea, Irina Odăgescu, Valentin Gruescu, George Balint, Dan Buciu, Dumitru Capoianu, Adrian Pop, Tudor Jarda, Doru Popovici, Sabin Păutza, Vasile Timiș și mulți alții, și-au încredințat lucrările acestei formații, aflată într-o perpetuă ascensiune. Istoria tumultuoasă a ansamblului **Pro Arte** – denumit astfel în cadrul concertului în care și-a aniversat, în 1979, 30 de ani de la înființare – s-ar fi putut încheia, însă, spre sfârșitul veacului trecut, odată cu stabilirea în SUA a Ligiei Balica Vascan. Rămășă cu sufletul alături de foștii săi coriști, dirijoarea a avut, totuși, intuiția continuității ansamblului; iar concertul aniversar programat duminică, 2 iulie 2017, în Aula Magna a Palatului Facultății de Drept din București a avut rolul de a demonstra că familia **Pro Arte**, acea maleabilă "orgă de inimi însetate de frumos" în concepția doamnei Balica Vascan, va avea forța de a se întoarce pe scenă, impresionându-și, din nou, auditoriul.

La 40 de ani de la reînființare, după peste două decenii de la plecarea din țară a dirijoarei sale, corala **Pro Arte** a reunit, pe podiumul Aulei Magna, mai multe

generații de foști studenți care au activat în cadrul corului de-a lungul timpului. Organizată, fără cusur, în șase secvențe sonore departajate de mărturiile ale afinității față de muzică exprimate direct, prin prezentări sensibile, de către membrii ansamblului, întâlnirea aniversară a Ligiei Balica Vascan cu **Pro-Artiștii** s-a metamorfozat într-un concentrat impresionant de emoție și dăruire artistică. Debutând, firesc, cu *Gaudeamus igitur* urmat de imnul

propriu-zis al coralei ce poartă semnătura profesorului Nicolae Oancea, *Frumoase zile de tinerețe*, evoluția formației a investit cu noi sensuri expresive câteva din cele mai valoroase pagini ale repertoriului de specialitate din patrimonial autohton și universal: *Sârba pe loc* de Gheorghe Danga, *La fântână* de Augustin Bena, *Ana Lugojana* a lui Ion Vidu, *Mă luai, luai* de Tudor Jarda, *Brâul amestecat* al lui Pretorian Vlaiculescu, *Iac`așa* de Simeon Nicolescu, *Edelweiss* de Richard Rodgers în aranjamentul lui Iovan Miclea, *Everytime I feel the spirit* aranjat de Henry Smith, *My Lord What a Mornin`* în aranjamentul lui H. T. Burleigh, *Tanzen und springen* de Hans Leo Hassler, *Ciocârlia* de Henry Purcell, *Vezzosette ninfe e belle* de Giovanni Gastoldi, *Il bianco cigno* de Jacques Arcadelt, *Eu mă duc, codrul rămâne* de George Enescu (având-o ca solistă chiar pe Ligia Balica Vascan, acompaniată de pianista Andreea Archip) și *Trei lucruri minunate* de Daniel Friderici. Întregul spectacol a fost arhitecturat cu delicatețe și căldură, entuziasmul vizibil al celor care au răspuns chemării de a se reintegra fenomenului **Pro Arte** transformând fiecare din aceste bijuterii corale într-un scenariu, subtil nuanțat în atitudini și expresii diverse. De altfel, logica fără cusur a frazării

segmentelor muzicale și firescul topirii lor progresive în magma construcției sonore a fost și este unul din principalele atuuri ale **Pro-Artiștilor** care, sub conducerea atentă și inspirată a Ligiei Balica Vascan și-au propus, și au reușit, să-și reconfirme statutul interpretativ dobândit cu decenii în urmă.

Și fiindcă, în ambianța fragilă a unui orizont artistic amenințat constant de pierderea echilibrului valoric, doamna Balica Vascan este conștientă că tradiția corală poate fi perpetuată – ca un focar energetic al universului interior specific spiritualității românești, alături de **Pro-Artiștii** săi de ieri și de generațiile care se vor mai adăuga acestei mari familii, își asumă responsabilitatea revenirii lor periodice pe scenele de concert din țară și din lume. Și pentru că farmecul irezistibil al comunicării și puritatea sonorităților care au marcat întregul concert din Aula Magna dar, mai cu seamă, sugestivitatea aproape vizuală a unor rafinate tablouri de atmosferă precum *Mă luai, luai, Iac așa, Vezzasette ninfe e belle ori diafanul Il bianco cigno* încă ne stăruie în auz, îi așteptăm să ne încante din nou cu un deja proiectat concert de iarnă, în perioada viitoarelor sărbători. La mulți și luminoși ani, **PRO ARTE!**

Loredana BALTAZAR

Ligia Balica Vascan – o dirijoare de cor reprezentativă pentru arta muzicală autentică

Plutarh scrie în *Vieți paralele* că în timpul său, prima parte a sec. I e.n., la Atena și la Roma, la festivitățile organizate în cinstea liderilor politici și militari, apăreau coruri cântate și coruri vorbite. Cum un proverb clamează “Nimic nu e nou sub soare”, Prokofiev a găsit soluția spunând că “Tot ce putem face este să creem o nouă noutate”.

M-am gândit la toate acestea ascultând interpretările conferite de dirijoarea Ligia Balica Vascan lucrărilor corale naționale și internaționale, la care variantele imaginate în lumi muzicale și pentru lumi muzicale de această excelentă artistă sunt surprinzătoare prin calitate și valoare, prin ferveare și freamăt.

În biografia Ligiei Balica Vascan ni se spune că s-a născut la Constanța, apoi s-a mutat cu familia în București, pentru ca la momentul potrivit să intre la Liceul Dinu Lipatti unde a studiat vioara, pianul și canto. La Conservatorul de Muzică “Ciprian Porumbescu” (actuala Universitate Națională de Muzică), s-a specializat în arta cântului, vioară, dirijat coral și de orchestră și, printre altele, a făcut parte din Corul Madrigal, fondat și condus de legendarul Marin Constantin.

Această complexă și multivalentă pregătire culturală și muzicală, a determinat-o ca în 1977 să formeze Corul Mixt al Universității București, devenit ulterior Corul de Cameră **Pro Arte** al Universității, pornind practic de la zero,

pentru că toți componenții (studente la diferite facultăți) erau cu destule calități native pentru muzică, dar doar atât. Astfel, Ligia Balica Vascan a derulat un program nu numai de formare muzicală a tinerilor coriști, dar și de șlefuirea și potențarea vocilor, construind un performant edificiu sonor. Ceea ce a reușit însă Ligia Balica Vascan este ca vocea fiecărui membru al corului să fie personalizată, nu numai prin obținerea unei dicții admirabile, dar și prin vibrația unei voci anume, care să se omogenizeze și integreze în sunetul general al partidei sau al corului în ansamblul său.

Corul de cameră Pro Arte împlinește acum 40 de ani. A aniversat această frumoasă vârstă de maturitate cu câteva concerte susținute sub conducerea dirijorală a Ligiei Balica Vascan. Dintre acestea, unul a avut loc la sala Aula Magna a Facultății de Drept iar altul, în seara zilei de 8 iulie, la Aula Palatului Catacuzino, sub organizarea Uniunii Compozitorilor și Muzicologilor din România. A fost un moment de autentică sărbătoare artistică, fiind resimțit laolaltă, de coriști și de public, figurat vorbind, ca regăsirea Pământului făgăduinței, într-un climat pulsând de simpatii și empatii întrucât toți se cunoșteau între ei, familii, colegi și coriști din primii ani dar și din multe alte generații care s-au perindat în corul celebrat odată cu măiestria căreia i se datorează totul. Și asta cu atât mai mult cu cât, din 1995, Ligia Balica Vascan s-a aflat în Statele Unite ale Americii, unde a desfășurat o activitate notabilă, ca dirijoare de cor, orchestră, de programe simfonice, precum și pe tărâm educațional.

Ea a revenit în România tocmai cu acest prilej al împlinirii celor 40 de ani de la cea dintâi apariție în public a creației sale de inimă, Corul de cameră Pro Arte.

Este de arătat că, în majoritate, corurile românești sunt instituționalizate într-o structură administrativă sau alta, cu alte cuvinte cântăreții și dirijorii sunt retribuiți și sunt obligați de setul de condiționalități care decurg din această situație. Corul de cameră Pro Arte este de natura unui grup muzical de cel mai acuzat stil de diletanți instruiți de tip renescentist. Și de aici avem explicația de fond a expresivității de ansamblu a acestei formații, și anume că ei sunt spirite libere de orice precaritate când fac muzică, și această degajare este una dintre valențele de succes proprii acestora și totodată materialul psihologic și mental cu care lucrează ca un sculptor de sunete și de vieți Ligia Balica Vascan.

Referitor la importanța și impenanța artistică și muzicală a Ligiei Balica Vascan este de subliniat ca nu avem aici o extracție dintr-o generație spontană. Și este de admirat cu câtă devotare și recunoștință vorbește artista despre profesorii și maeștrii din anii de liceu și din cei ai studiilor universitare cu care s-a pregătit și care au format-o pentru revelația și lucrul bine făcut în muzică și pentru muzică. Eu o văd pe Ligia Balica Vascan în fața Corului de cameră Pro Arte, ca o lumină constelată de profunzimea celui mai nobil sentiment exteriorizat prin gest senin și printr-un generos suflu viguros și amplu.

Mircea ȘTEFĂNESCU

Ligia Balica Vascan

Centenar Dinu Lipatti la Festivalul Țintea Muzicală

În anul 2009, din inițiativa surorilor Adina Dumitrescu și Dana Cristina Probst, avea loc prima ediție a Festivalului Țintea Muzicală, un eveniment organizat în satul natal al tatălui celor două, menit să aducă muzica clasică în mediul rural semi-orășenizat prin intermediul unei serii de câteva concerte camerale. După primele sale trei ediții, Festivalul Țintea Muzicală a devenit unul itinerant programând concerte și manifestări culturale la Băicoi (oraș de care aparține satul Țintea), Ploiești și, din anul 2013, București, în cadrul acestora, muzica clasică împărțindu-și treptat ponderea cu cea contemporană, reprezentată de interpreți și compozitori din țară și din străinătate care își pot prezenta astfel unele dintre cele mai recente realizări în domeniu.

Ediția a IX-a a Festivalului Țintea Muzicală a propus publicului două direcții pe care s-au grupat recitalurile și concertele programate în perioade 1-6 iulie 2017. Pe de o parte, festivalul a poposit în universul poveștilor, prin intermediul unor titluri precum *Petrică și lupul* de Serghei Prokofiev, *Puntea sufletelor* de Dana Cristina Probst, *Sfaturile Mântuitorului* de Diana Iulia Simon, *That's all* de Niilo Tarnanen sau *Semn de carte* de Adina Dumitrescu cei mici având posibilitatea de a se apropia de muzica clasică. A doua direcție avută în vedere de ediția din acest an a constituit-o marcarea centenarului nașterii pianistului și compozitorului Dinu Lipatti printr-un concert cu totul deosebit aflat de asemenea sub semnul poveștii.

Purtând titlul *Scrisorile, frânturi de poveste. Compozitorul Dinu Lipatti și profesorii săi*, concertul, prezentat mai întâi într-o formă mai redusă în sala praznică a Parohiei Sf. Nicolae din Câmpina, a fost susținut în varianta sa mai amplă pe 5 iulie în incinta Sălii Auditorium a Universității Naționale de Muzică din București. Ca un element particularizant al acestei manifestări ce a avut în prim-plan muzica și personalitatea lui Dinu Lipatti, s-a detașat propunerea, în premieră, a unui program în structura căruia sunt alăturate lucrări aparținând marelui pianist și compozitor român și pagini din creația unora dintre profesorii acestuia precum Nadia Boulanger sau Paul Dukas, însoțite de fragmente din corespondența dintre Dinu Lipatti și cei care i-au fost prieteni sau profesori, ca și din cea a lui Francis Poulenc, muzician format în același mediu academic francez în care și-a desăvârșit pregătirea și marele pianist român.

După un scurt moment introductiv susținut de Dana Cristina Probst, inițiatoare a Festivalului Țintea Muzicală, a urmat desfășurarea propriu-zisă a concertului ce a debutat cu *Bagatela* pentru violoncel și pian de Filip Lazăr, interpretată de Florin Mitrea și Otto Probst într-o versiune dinamică și dominată de atenția acordată evidențierii elementelor de sorginte folclorică prezente în structura partiturii. Programul a continuat apoi cu cele *Trei piese* pentru violoncel și pian de Nadia Boulanger, în care lui Florin Mitrea i s-a alăturat Andreea Butnaru, cei doi realizând o variantă convingătoare în care s-a remarcat inteligența acestora în alegerea detaliilor tehnice potrivite

pentru a construi diferența de caracter dintre cele trei piese, în cadrul cărora partea a doua, lirică și sensibilă, este străjuită de prima și a treia piesă, energice și senine.

Următorul moment muzical din program a reprezentat și cea dintâi incursiune în universul sonor al lui creațiilor lui Dinu Lipatti, *Nocturna pe o temă moldovenească* pentru pian fiind prezentată de Otto Probst într-o versiune ce a reliefat pe de o parte elementele specifice folclorului românesc preluate de Lipatti în această partitură, iar pe de alta, anumite particularități ale stilului impresionist pe care muzicianul român le-a adaptat limbajului său sonor original. După ce apoi am ascultat cele *Trei bagatele* pentru pian de Filip Lazăr interpretate de Andreea Butnaru, concertul a continuat cu *Sonata pentru violoncel și pian* de Francis Poulenc, din care Florin Mitrea și aceeași Andreea Butnaru au prezentat părțile a II-a, a III-a și a IV-a într-o versiune modernă și cu vervă ce a subliniat stilul componistic complex al muzicianului francez.

Partea finală a evenimentului a fost dominată de sonoritățile cu totul speciale ale creației lui Dinu Lipatti, din cadrul căreia au fost interpretate mai întâi *Dansurile românești* pentru două pianе în care protagoniștii Andreea Butnaru și Otto Probst au reușit să pună în evidență particularități ale lucrării precum linia melodică de factură

Dana Probst, Florin Mitrea, Otto Probst, Andreea Butnaru, Ioana Calotă, Alexandru Philippide, Adina Dumitrescu, Sorin Lupașcu

folclorică tratată în spiritul școlii franceze sau complexitatea mijloacelor de expresie ce fac din aceste Dansuri unul dintre opusurile care oglindesc perioada de maturitate stilistică a lui Dinu Lipatti. Precedat de lucrarea *Villanelle* pentru corn și pian de Paul Dukas care l-a adus în fața publicului pe Sorin Lupașcu, ultimul moment muzical al concertului, *Marșul lui Henri – Mică glumă pentru pian la patru mâini*, a dezvăluit, în interpretarea aceluiași doi muzicieni amintiți anterior, optimismul și jovialitatea lui Lipatti prezente chiar și în momentele cele mai dificile din ultimul său an de viață (această lucrare de mici dimensiuni este compusă în martie 1950, cu doar nouă luni înainte dispariției premature a marelui pianist român).

Concertul dedicat centenarului nașterii lui Dinu Lipatti a fost întregit de prezentarea, în alternanță cu momentele muzicale, a unor fragmente din corespondența marelui muzician român în care în special în dialogurile scrise purtate cu Mihail Jora mărturisește, spre exemplu, aprecierea sa față de Filip Lazăr și entuziasmul colaborării cu Nadia Boulanger, cea de care avea să-l lege o frumoasă

prietenie, dincolo de relația elev-profesor. Aceste evocări au căpătat un parfum special prin contribuția actorilor Ioana Calotă și Alexandru Philippide, cei doi punând în valoare emoția, entuziasmul, nostalgia ori regretul ce transpar din cuvintele consemnate în paginile de corespondență selectate și prezentate în cadrul acestei manifestări.

Mădălin Alexandru STĂNESCU

Țintea Muzicală 2017: Frânturi de culoare

“A fost odată ca niciodată”, a noua ediție a festivalului internațional de muzică clasică și contemporană “Țintea Muzicală”, organizat din 2009 de compozitoarele Adina Dumitrescu și Dana Cristina Probst, s-a aflat sub tema *Poveștii*, în mai multe aspecte ale sale: de la “Petrică și Lupul”, seria de “Improvizații pentru un film închis”,

fragmente din operă sau muzici de film, la “povești despre instrumente”, mai precis “atelier de vacanță” în care interpreții invitați în festival și-au prezentat instrumentele unui public variat și, în general, foarte tânăr. O inițiativă minunată a celor două directoare care nascocesc în fiecare an idei din cele mai inedite sub cupola cărora se articulează ediții de festival personale și diferite. Concertul final al ediției 2017, THAT IS ALL!, a avut loc în data de 6 iulie în sala Auditorium a UNMB și a fost guvernat, în mod particular, de principiul improvizatoric aplicat în limbaj contemporan, invitații principali fiind membri ai grupului de improvizație finlandez *Korvat Auki Ensemble*: Sebastian Dumitrescu (bas electric), Igor Gross (percuție) și Niilo Tarnanen (fagot, voce) – toți trei, tineri compozitori activi. I-a însoțit pianistul vienez Otto Probst, prieten vechi al muzicii românești și cu o bogată activitate concertistică.

Din păcate, mirajul libertății a cauzat, de multe ori, o focalizare pe *culoare* în detrimentul arhitecturii sonore; firește că pulverizarea formală a fost în mare parte intenționată, însă micile momente de coagulare mi s-au părut absolut necesare și mult prea puține. Excepțiile au fost două: în primul rând, excelentul epilog al ediției, lucrarea Adinei Dumitrescu, scrisă special cu această ocazie și prezentată în primă audiție absolută. *Semn de carte* pentru percuție, bas electric, pian și bandă a debutat cu o secțiune energetică, jazzy, pulsatorie și carnală, însoțită de vocea

compozitoarei înregistrată pe bandă, care și-a asumat rolul de “povestitor / povestaș”. A urmat o codă superbă, o stranie doinire plină de nostalgie intonată de basul electric. “Semn de carte” între o ediție și alta, dar și între două lumi în care trăiește și din care se inspiră compozitoarea, stabilită de mult în Finlanda, dar o prezență constantă și apreciată și în lumea muzicală românească. A doua excepție a fost lucrarea pentru vibrafon procesat electronic a lui Igor Gross, *Sourdough*, inspirată de procesul de facere a pâinii (fermentația și transformarea prin combinatorică potrivită). Scrisă în 2016, lucrarea începe cu pedale delicate din care se nasc frânturi melodice, iar compozitorul-interpret își demonstrează cu brio pasiunea pentru instrumentul său printr-o adevărată virtuozitate coloristică a modurilor de atac și ale procesărilor care fac, într-un final, ca sunetul de vibrafon să fie aproape de nerecunoscut. Spontaneitatea vădit derivată dintr-un proces improvizatoric a fost dublată de o evoluție perceptibilă a materialului (ca o cocă!).

Celelalte trei lucrări prezentate în program au avut ca punct de pornire idei foarte bune și puternice, realizarea fiind însă mai puțin convingătoare. Prima lucrare din concert, *Spinner Colada* (excelent titlu!) de Alexander J. Eberhard, pentru vibrafon, a pus în valoare celebrele *fidget spinners*, patru la număr, cu ajutorul cărora s-a creat un acord-pedală peste care au plutit efemeride, frânturi de motive, toată piesa fiind interpretată la limita audibilului. Un moment frumos și delicat, însă cam dezlănat. Lucrarea Sabine Ulubeanu, *Absolutely*, pentru fagot, percuție și bas electric, s-a articulat pe o formă de arc, contemplativ – activ – contemplativ, compozitoarea optând ca cele trei instrumente să nu se întâlnească niciodată în formula

completă, de trio. Atât *Spinner Colada*, cât și *Absolutely* au fost lucrări prezentate în primă audiție absolută, precum și suita lui Niilo Tarnanen care a dat titlul concertului, *That's all (Siinä kaikki)*, pentru fagot, percuție și bas electric (fagotistul – compozitor având și câteva intervenții vocale; recunosc că nu m-a impresionat în niciuna din cele trei ipostaze ale sale...). Lucrarea lui Tarnanen alternează momente notate exact în partitură cu momente de *puzzle* ghidat (al cărui haos căutat a fost în detrimentul pregnanței) pe care se joacă cei trei interpreți. Punctul de pornire sunt genialele texte absurde ale scriitorului rus Daniil Kharmis, “Incidences”.

Așteptăm cu nerăbdare împlinirea unei decade de “Țintea Muzicală” și noi povești sonore!

Diana ROTARU

Costin Soare - "De la Bach la The Beatles"

După ce anul trecut ne-a ghidat cu rafinament, prin intermediul chitarei și lăutei sale, în turul unor fermecătoare Palate ale României, în vara lui 2017, sub egida **Asociației Culturale Kitharalogs**, inspiratul muzician **Costin Soare**, a propus publicului un turneu care a unit, printr-un arc sensibil, treisprezece dintre cele mai importante orașe și obiective turistice ale țării: Aula Bibliotecii Centrale Universitare din Iași (în 13 iunie), Palatul Toldalagi - Muzeul de Etnografie și Artă Populară" din Târgu-Mureș (în 16 iunie), Sinagoga din Bistrița (în 17 iunie), Muzeul Național „George Enescu”, Secția „Dumitru și Alice Rosetti Tescanu - George Enescu” din Tescani (în 19 iunie), Casa Municipală de Cultură “Eugen Nicoară” din Reghin (în 20 iunie), Biserica Evanghelică “Sf. Margareta” din Mediaș (în 21 iunie), Castelul Bran (în 23 iunie), Castelul Peleş din Sinaia (în 24 iunie), Filarmonica din Pitești (în 26 iunie), Muzeul de Artă din Ploiești (în 27 iunie), Centrul Cultural “Alexandru Marghiloman” din Buzău (în 28 iunie), Muzeul de Artă din Craiova (în 30 iunie) și Institutul Cervantes din București (în 1 iulie).

Recentul proiect, ca rod al experienței deja acumulate de chitarist-profesor Costin Soare în cei trei ani anteriori de turnee pe teritoriul românesc, s-a intitulat **De la Bach la**

minor de Johann Sebastian Bach, inițial destinată lăutei, etapele periplului lui Costin Soare prin diferitele epoci creatoare au fost reprezentate de lucrări special selectate pentru a pune în valoare atât resursele tehnico-expressive ale instrumentului, cât și capacitatea interpretului de a nuanța fiecare tablou sonor în parte, conferindu-i un caracter aparte.

Urmând episodului bachian, *Introducerea și variațiunile* lui Fernando Sor pe o temă din “*Flautul fermecat*” de Mozart au fost redată cu delicatețe, fiecare variațiune ipostaziind elegant o anumită stare de spirit, pentru ca, în *Alfonsina y el mar* semnată de Ariel Ramirez - o piesă extrem de dragă interpretului - accentul să cadă, cu naturalețe, asupra filonului liric de tip confesiv, iar în *A Night in Tunisia* a lui John “Dizzy” Gillespie (aranjamentul pentru chitară aparținând lui Roland Dyens) construcția sonoră să evidențieze virtuozitatea dinamicelor combinații ritmice grefate asupra desenului melodic.

Inspirată din folclorul anatolian, complexa baladă *Koyunbaba* de Carlo Domeniconi, probabil cea mai cunoscută și apreciată lucrare a compozitorului italian, a fost interpretată pe un instrument special gândit pentru turneul **De la Bach la The Beatles** - cu un acordaj total diferit față de cel al chitarei standard - de către Fabrica de instrumente muzicale Hora S.A. Reghin; după încheierea acestui ultim recital, ca un corolar al întregului eveniment artistic, Costin Soare a donat chitara respectivă unuia din cei mai talentați tineri - Ștefan Roman din Sibiu, multipremiat, la doar 11 ani, în cadrul unor festivaluri naționale și internaționale.

Detaliind derularea ultimelor două secvențe muzicale ale seriei, hit-urile formației Beatles *Yesterday* și *Michelle* în versiunea pentru chitară solo schițată de compozitorul Toru Takemitsu, am admirat rafinamentul caleidoscopului timbral, echilibrul dozajului agogic, căldura firească ce pătrundea în intimitatea rostirii instrumentale - virtuți care marchează, de altfel, stilul interpretativ al lui Costin Soare, recomandându-l ca pe o personalitate distinctă a artei contemporane românești. Din

partea celor impresionati, o dată în plus, de performanța nu doar artistică ci și organizatorică a talentatului muzician (neuitând a rememora și excepționala sugestivitate grafică a afișului **De la Bach la The Beatles**), toate aplauzele noastre!

Loredana BALTAZAR

The Beatles, concept materializat într-o scurtă dar revelatoare călătorie jalonând orizontul artei sunetelor prin abordarea cronologică a unei suite de stiluri: baroc, clasic, neoclasic, jazz, modalism folcloric oriental, pop. Parcurgând originalul traseu care a debutat cu un aranjament propriu pentru chitară al amplei Suite în la

Privire retrospectivă asupra Masterclass-ului Internațional de Cânt Bizantin de la Iași – 10-14 iulie 2017

Masterclass-ul de cânt bizantin, organizat la Iași de către Asociația Culturală Byzantion, împreună cu Universitatea de Arte George Enescu – Facultatea de Compoziție și Studii Musicale Teoretice, cu Mitropolia Moldovei și Bucovinei și cu Primăria Municipiului Iași, care a ajuns anul acesta la ediția a X-a, aniversară, a fost destinat muzicienilor preocupați de muzica psaltică, persoane individuale, sau grupuri, laici sau călugări, deseori segmente întregi ale unor obști monahale. Participanții se diferențiau după gradul de pregătire și de implicare în:

„activi” și „pasivi”, primii fiind, de regulă, psalți deja cu o formare muzicală de profil, cei din urmă fiind cei care ori sunt abia la începuturi, ori dintre cei care au interese mai degrabă teoretice, cum este cazul subsemnatului. Sufletul acestei manifestări a fost directorul artistic Adrian Sîrbu, fondatorul grupului Byzantion, licențiat în muzică, teologie, filozofie creștină la Iași și absolvent de conservator și de master în muzică bizantină la Atena. În calitatea sa de gazdă desăvârșită (ajutat de un grup de colaboratori inimoși), el a realizat traducerea sincronă pe parcursul celor cinci zile a întregului set de prelegeri ținute în limba greacă, a ținut el însuși un curs de interpretare psaltică, care s-a finalizat prin concertul participanților, și s-a ocupat de întreaga coordonare a acestei ample manifestări.

Personajul central al acestui curs de măiestrie a fost dl. **Panagiotis Neochoritis**, arhonte protopsalt la Patriarhia Ecumenică de Constantinopol, care pe toată perioada masterclass-ului, mai multe ore pe zi, a dezvăluit din tainele cântării muzicii bizantine, așa cum se practică la cel mai înalt for muzical din acest profil. Dl. Neochoritis, un om la aproape 50 de ani, cu o figură impunătoare, sobră, chiar severă, are statura unui adevărat dascăl într-ale muzicii, fiind obișnuit nu să predea, ci să *insufle* lucrurile cele mai

importante legate de muzica bizantină. El este, în primul rând, un muzician desăvârșit, iar participarea mea la acest curs (ca și în anul trecut) s-a datorat faptului că am fost convins de valoarea sa ca muzician, audiind câteva dintre înregistrările realizate cu el. Am regăsit în finețea execuției sale muzicale calitățile pe care le apreciez la oricare muzician din lumea muzicii „noastre” (occidentale), la acei interpreți capabili să interpreteze o partitură într-un mod atât de viu, de autentic, ca și cum muzica ar izvorî din ei înșiși. Stilul său de interpretare este sobru, extrem de atent și de „smerit”, cu sfială, fără poză, infatuare sau gust pentru spectacular.

Prin acest mare muzician, am realizat încă o dată că muzica bizantină presupune o intensă specializare, un înalt grad de profesionalism, care se vedește atât în extrem de elaborata teorie muzicală ce îi stă la bază, cât, mai ales, în exercițiul practic ce impune o mare seriozitate, profunzime, și – nu în ultimul rând – o muncă asiduă de învățare și șlefuire interpretativă. Un astfel de rafinament în predarea și asimilarea muzicii bizantine demonstrează, în pofida caracterului ei *semioral* și – desigur – *tradițional*, calitatea *savantă* a acestei muzici, ale cărei norme estetice nu sunt cu nimic mai prejos decât cele ale muzicii europene culte. Muzica psaltică este deopotrivă artă, știință și credință, dar, după dl. Neochoritis, cel mai mult este artă, probabil ca iubire de frumos („filocalie”). Desigur, vocația muzicii bizantine nu este doar *estetică*, precum cea a muzicii apusene, ci prioritar *doxologic-teologică*, ceea ce se reflectă în caracteristicile stilistice ale acesteia. Din experiența celor aproape 30 de ore de aprofundare a datelor tehnice și conceptuale bizantin-muzicale de la cursul din anul acesta se

conturează trei tipuri de probleme ale muzicii bizantine: 1) pedagogia; 2) practica; 3) estetica. Voi detalia cât se poate de sintetic aceste puncte, insistând nu atât pe lucrurile generale, cunoscute din cărți, ci, mai ales, pe cele concrete, care au fost afirmate cu acea ocazie (așa cum le-am putut memora sau nota).

1. Învățarea muzicii psaltice

Ca și în cazul altor culturi tradiționale, termenul *paideuma* este cel mai potrivit pentru a descrie caracteristicile acestei muzici și modul ei de transmitere de la o generație la alta. Acestea derivă dintr-un reper cultural inefabil, din care fiecare membru al comunității, în cazul de față creștin-ortodoxe de nuanță greacă, este chemat să se împărtășească. Aspectul de *tradiție orală*, care dublează partitura, este primordial: înainte de a fi existat notația era deja muzica. Experiența din bătrâni se transmite într-o bună măsură „subliminal” celor care, asemeni învățăcelilor de odinioară, stăteau pe lângă un maestru pentru a „fura” meseria, dincolo de cuvintele ce se puteau spune. Notația muzicală, chiar cea foarte elaborată, așa cum apare mai ales odată cu *exighisirea* vechilor manuscrise (transcrierea vechii notații *sinoptice* într-o notație mai detaliată, *analitică*,

realizată după reforma hrisantică), nu este mai mult decât un ghid orientativ, un *aide mémoire*, pentru interpretul care și-a impropiat deja muzica pe care urmează să o cânte. Din păcate, zicea dascălul grec, astăzi tradiția orală a slăbit, iar muzica occidentală, mai ales prin televizor, a invadat sensibilitatea umană și bruiază familiarizarea cu intervalele netemperate ale muzicii psaltice, situație vizibilă mai ales în cazul copiilor. Dar, preciza dl. Neochoritis, nici nu poți scoate muzica occidentală acolo unde lumea s-a obișnuit cu ea, cum e cazul în multe biserici de la noi.

O particularitate a notației neumatice bizantine este gradul ridicat de libertate de execuție acordată psalților înăuntrul unor norme de cântare extrem de stricte, care

garantează păstrarea *ifosului bisericesc*. Deseori avem două-trei variante de interpretare și trebuie să alegem pe cea mai potrivită pentru momentul cântării. Astfel, interpretul obișnuit cu tradiția muzicii bizantine, mai precis cu o anumită școală de cântare, între care cea „patriarhală” este, conform lui Panagiotis Neochoritis cea mai însemnată, trebuie să se poată detașa de notele muzicale pentru a cânta cu adevărat. De altfel, un psalt autentic va fi în stare să cânte o piesă oricât de complicată lipsindu-se cu totul de suportul grafic („E rușine să cânti după note” anumite cântări, zicea dl. Neochoritis), ceea ce presupune un antrenament special în arta improvizației muzicale, pierdute aproape cu totul în Europa cultă din ultimii 200-250 de ani. Important pentru aceasta este mai puțin a gândi logic, ci a auzi. Această artă a improvizației este, de fapt, o formă de compoziție, realizată în chiar momentul execuției muzicale. Dacă s-ar pierde aceasta artă, zicea dascălul de la Constantinopol, aceasta ar fi un semn al decadenței.

Cum timpul nu permitea conturarea unei relații de tip maestru-discipol, dl. Neochoritis a încercat să ofere niște soluții practice celor doritori a se apropia de această tradiție, dar care nu sunt conectați direct la arta muzicală constantinopolitană, pentru a le da ocazia să învețe singuri. În primul rând, aceștia trebuie să asculte cât mai multe înregistrări cu psalții vechi pentru a se scufunda acustic în acest univers sonor și pentru a se impregna de particularitățile acestei muzici: formulele muzicale, *theseis*-urile ei. Desigur, în afara stranei bisericești, această cântare nu poate fi asimilată. De regulă, începătorii trebuie să stea multă vreme, deseori ani, în strană fără să cânte, sau ținând

doar isonul, familiarizându-se cu aspectele caracteristice ale acestei muzici. Între timp, se practică exercițiul individual, în raport de modelele auditive reținute, exercițiul în care se urmărește un proces de șlefuire lentă a unei fraze muzicale până începe să se limpezească. În mod cert, doar cei care au o imagine muzicală limpede și răbdarea necesară vor putea avansa pe această cale cvasi autodidactă.

Un factor decisiv pe această cale este *îndoiala permanentă*. Ca și în anul trecut, dl. Neochoritis a insistat pe faptul că a ști semnele și gramatica acestei muzici nu înseamnă defel că știi să cânti muzica bizantină; învățarea acesteia abia de acolo începe. Siguranța, mulțumirea de sine, sunt piedici serioase în formarea muzicală. În cele cinci zile au fost exersate toate glasurile bizantine, mai ales în cântări lente. Spre exemplificare a cântat el însuși anumite pasaje.

2. Practica muzicii bizantine

Dificultatea inițială este executarea corectă a intervalurilor. După cum se știe, *structurile muzicale în afară de timp* (Xenakis) din muzica bizantină sunt extrem de complicate, după unele școli fiind vorba de intervale calculate extrem de riguros, după școala profesată de dascălul de la Constantinopol, acestea trebuie „simțite” acustic foarte exact. Chestiunea este cu atât mai dificilă cu cât o parte dintre intervale, cele care includ treptele *mobile*, raportate la cele *fixe* (tonica sau alta: sunetul pe care se ține de obicei isonul), chiar trebuie să fie „mobile”, adică mișcate; acestea vor glisa ascendent sau descendent, faptul având profunde implicații expresive. În mod asemănător cu muzica indiană, ale cărei date fundamentale au fost expuse în muzicologie de către Alain Daniélou, fiecare

interval armonic, raportat la ison, alunecat sau fix, are o semnificație estetică precisă, un *ethos*. În muzica la care ne referim, aceasta este teologică și poate fi aproximată, spre exemplu, prin starea de *laudă* (pentru intervalele cu mișcare ascendentă) sau de *umilință* (pentru cele cu glisare descendentă). Toate notele și intervalele sunt stări sufletești, zicea dl. Neochoritis. Aceste intervale se studiază lent, fără ornamente, la început prin solfegiere („paralaghie”), apoi pe cuvinte („melos”). Cântarea lentă trebuie să permită un „timp de gândire” suficient pentru a găsi înălțimea potrivită.

Un aspect caracteristic perspectivei muzicale patriarhale este simplitatea cântării, care nu este doar a începătorului, ci chiar a celor desăvârșiți. Isonul și melosul trebuie să fie simple. Linia melodică trebuie să fie precisă, dar cursivă, netedă, iar melismele nu trebuie să estompeze calitatea intervalelor. Ornamentele prea bogate strică ethosul, dar și claritatea intervalelor, în primul rând a celor consonante: cvarta și cvinta perfectă, care devin tulburi când sunt prea ornamentate.

Poate nu întâmplător majoritatea exemplelor muzicale studiate erau cântări *papadice*, lente („pe larg”), mai ales *Heruvice* și *Chinonice*. Ca și în muzica apuseană, studiul individual sau de grup trebuie să fie susținut, îndelungat, până se atinge pragul oboselii. Răbdarea este o condiție indispensabilă progresului în studiu muzicii. Starea temporară de apăsare, iritare, odată depășită, deschide drumul spre valoarea muzicală. Pentru a putea cânta corect la o slujbă, un psalt experimentat ca dl. Neochoritis are nevoie de cca. trei ore de studiu individual.

3. Estetica

Estetica muzicii bizantine este strâns legată de aspectul duhovnicesc. Deși nu poate fi ocolit, el nu poate fi decât intuit și nu formulat în termeni cartezieni. Cântarea bizantină nu poate fi separată de rugăciune, căci *este* rugăciune. *Logos* și *melos*, cuvânt și melodie, nu pot fi separate. Primul dă înțelegerea, al doilea ethosul; însă acestea două trebuie să lucreze împreună în rugăciunea cântată.

Dar, mai mult de atât, se urmărește atingerea unei anume stări sufletești, construită cu greu, în împreună lucrare între slujitor și cântăreț, între aceștia și lume și chiar înăuntrul grupeii de psalți. Starea sufletească, care variază de la ocazie la alta, se opune principial „logicii lumii” și este văzută ca o formă de înmuiere („străpungere”) a inimii. Este vorba despre o formă de asceză, o „lepădare de sine”, o meditație „lipsită de imaginație (fantezie, visare), gânduri (împrăștiate), egoism și slavă deșartă”. Această stare sufletească presupune îndepărtarea de sonoritățile zgomotoase, agitate, violente, de „zarva lumii”, de acea manifestare, cum spunea dl. Neochoritis, de tip *happening*, obișnuită în muzica de rock. Începutul muzicii este tăcerea, de la aceasta se pleacă mereu. E ca și intrarea în Biserică a patriarhului, sau a starețului, când se tace. Cântarea, chiar și fastuoasă, trebuie să rămână delicată, iar acesta este un motiv pentru care protopsaltul grec este împotriva amplificării electronice în biserică. Cântarea psaltică este opusă spectacolului muzical, iar semnul desăvârșirii este atunci când interpretul își mai dorește să fie auzit de cineva. De aceea, profesorul grec nu obișnuiește să participe la festivaluri și la concerte, el își păstrează meșteșugul doar pentru spațiul liturgic. Mai presus de toate, progresul în muzică trebuie să-l dubleze pe cel interior, astfel că totul ține de o încordată atenție, lipsa acesteia putând duce la pierderi incalculabile pe plan muzical, ca și pe cel duhovnicesc.

Fiecare sărbătoare are un ethos al ei, care ține de ethosul glasului (ehului) stabilit. De exemplu, *Aghia* (o formă a glasului IV) se folosește pentru sărbătoarea Sfintei

Cruci. Există însă și un Heruvic în *Aghia*, diferit ca ethos, care transmite o stare de bucurie. Cântarea lentă, pe „larg”, este deosebit de frumoasă, dar trebuie avut în vedere că nu la toate slujbele este potrivită.

*

Nu pot încheia prezentarea aceasta fără a aminti alte contribuții, cu care a alternat *cantus firmus*-ul prelegerilor ținute de dl. Panagiotis Neochoritis. Între acestea, o prezență remarcabilă, deosebit de erudită și, totodată, de agreabilă, a fost a d-nei Conf. univ. dr. Maria Alexandru din Salonic, importantă specialistă în paleografie muzicală, care a avut trei intervenții relativ scurte cu Echipa de Paleografie muzicală din Tesalonic, împreună cu studenții Secției de Muzică Bizantină de la Iași. Tematicile prezentate au vizat: 1) lansarea unui manual online de Paleografie Muzicală; 2) muzica primelor veacuri creștine în perioada Sf. Ap. Pavel; 3) mărturii privind iconografia bizantină

Maria Alexandru, Adrian Sîrbu, Costin Moisil, Zamfira Dănilă

creată de Sfânta Casia (Casiana). De asemenea, Maria Alexandru a oferit zilnic un curs practic de kanonaki, unde, între altele, s-a studiat o piesă de Dimitrie Cantemir, ce a fost cântată vocal-instrumental la ultima prezentare dintre cele amintite.

Soprana Mihaela Grăjdeanu din Iași a ținut zilnic un curs dedicat participantelor, care a fost foarte apreciat, cu elemente de tehnică vocală, stil și interpretare, iar monahul Filotheu Bălan a vorbit despre forme de notație pre-hrysantice românești; prezentare care, din păcate, mi-a scăpat.

Două comunicări remarcabile, poate prea comprimate temporal, au atins problema dilematică, insolubilă pentru moment, a *specificului național românesc* în muzica de factură bizantină. În cea dintâi, etnomuzicologul Costin Moisil, vorbind despre *românirea* cântărilor bizantine, temă căreia el i-a dedicat câteva cărți, arăta că argumentele aduse în decursul timpului pentru acest specific național nu sunt suficient de fondate, pe când conf. univ. dr. Zamfira Dănilă, vorbind despre problema vocalității folclorice și psaltice, a pledat pentru observarea unor influențe folclorice în cântarea psaltică românească sau în modalitatea de execuție. Este o problemă care ar merita pe viitor atenția specialiștilor, măcar din punctul de vedere al relației *cuvânt-melodie*, ținând cont de specificul prozodiei românești. (Foto Silviu Cluci)

Nicolae TEODOREANU

Recital extraordinar de pian și Transylvanian International Piano Competition la Brașov

Pentru o săptămână Brașovul a devenit capitala românească a interpretării pianistice, în care 57 de pianiști, proveniți din 15 țări, au evoluat pe pianul *Steinway* din sala de concerte *Patria*, în cadrul primei ediții a *Transylvanian International Piano Competition* (12-16 Iulie 2017).

Prestigiosul juriu a reunit personalități pregnante ale pianisticii contemporane: Stefan Arnold (Universitatea de Muzică I Arte Dramatice din Viena & Universitatea Hanns Eisler din Berlin), Antoinette van Zabner (Universitatea de Muzică și Arte Dramatice din Viena), Pavel Eliashevich (Universitatea Herzen - Facultatea de Muzică, St. Petersburg), Paola Sorrentino (pianistă, Director artistic al Concursului Internațional de Muzică *Pietro Argento*, Italia), Corina Ibănescu (Universitatea *Transilvania*, Facultatea de Muzică, Brașov) și Ioan-DraGoș Dimitriu (Viena, fost elev al prof. univ.dr. C. Ibănescu și absolvent al Universității de Muzică și Arte Dramatice din Viena și deținător a peste 30 de premii naționale și internaționale). Concursul - membru a *Alink-Argerich Foundation* - a fost posibil, după peste 20 de ani de când Brașovul nu a mai avut un concurs internațional de pian, cu efortul organizatoric depus de pianistul concertist Ioan-DraGoș Dimitriu - prin intermediul agenției de impresariat *Aegeria Artists Management* (Viena), în parteneriat cu Asociația Culturală *Visio-Musica* (Brașov), cu *Filarmonica Brașov*, *Filarmonica George Enescu*, *Primăria Brașov*, *Rotary Club Brașov*, *Clubul Rossignol*, *Centrul Cultural Patria*, *A.P.D.TI. Brașov Tourism*, *Associazione Musicale e Culturale Daniele Lobefaro*, *Rumänisches Kulturinstitut*, Liceul de Muzică *T. Ciortea Brașov* și în parteneriat media cu *Radio România Muzical*, *Metropola Brașov* și alții.

De premiile oferite - care au însumat mai mult de 7000 de Euro, cărora li s-au adăugat premiul *Dinu Lipatti* (oferit de C. Ibănescu) și pentru cea mai bună interpretare a unei piese de Fr. Liszt (oferit de A. van Zabner), concerte în România, Italia și Austria alături de un contract de management cu *Aegeria Artists Management* și înregistrări speciale oferite de Radio România, partener important al acestei inițiative - s-au bucurat pianiști de excepție, dintre care, situați pe primul loc la cele patru categorii au fost: Anastasia-Ioana Horghidan (cat. A), Dominik Ilisz (cat. B), Alexandru-Cadmiel Boțac (cat. D) și Nikolay Dimitrov (premiul II, cat. C). Premiul special *Dinu Lipatti* a revenit lui Ivan Shemchuk și Mihaelei Manea (ambii cat. D), iar premiul *Fr. Liszt* lui Maxime Alberti (cat. D).

În acest context, Joi 13 iulie, pianiștii C. Ibănescu și I.-D. Dimitriu au susținut un recital al cărui public a umplut Sala Mare a Centrului Cultural *Patria*, răsplătind cu aplauze prelungite interpretarea de înalt nivel tehnic și interpretativ a celor doi protagoniști, care au alternat stiluri diverse și o largă paletă expresivă prin lucrări la două pian sau la patru mâini.

Un moment inedit a fost interpretarea în primă audiență absolută a *Sonatei pentru două pian op. 10* de Petre-Marcel Vârlan (Universitatea *Transilvania* din Brașov), prezentată în deschiderea recitalului, fiind urmată de lucrări la patru mâini de J. Haydn (*Sonata la 4 mâini Il maestro e lo scolare*), C.

Silvestri (*Jocuri populare din Transilvania op.4, nr.1*), D. Lipatti (*Marșul lui Henri, Mică glumă pentru pian la patru mâini WoO.-B.46*) și G. Fauré (*Suita Dolly op. 56*).

Sonata pentru două pian op. 10 se remarcă de la început prin modernitatea ce captivează atât interpreții cât și auditoriul. Sonata se dezvăluie treptat, urmând firul subtil al unei gândiri muzicale complexe, care îngemănează modernitatea expresiei melodico-armonico-ritmice cu valorile consacrate ale formei și limbajului muzical. Pornind de la desfășurarea tripartită a lucrării am putea spune că ne întâlnim și cu gândirea neoclasică, asumată de către compozitor prin elaborarea muzicală, structural determinată; tot astfel am putut desluși conținutul ideatic-filosofic al substratului muzical. La această idee am apelat pornind de la titulatura celor trei părți ale sonatei: I. *Insomnia. Allegretto*, II. *SOMNIA. Andante* și III. *Omnia. Allegretto*. Există o coerență a reflecției în raport cu elaborarea traseului muzical, al vocilor pianelor, în confruntarea sau în întâlnirea lor. După propria opinie, pot exista mai multe trepte sau straturi, etape de dezvoltare a resorturilor interioare ale materialului muzical care stă la baza ideilor muzicale.

Partea întâi - *Insomnia* - debutează cu un motiv ritmic în *forte*, în registrul grav - ca o atenționare, urmată, la cele două pian, de pasaje rapide de secunde care creează de la bun început un sentiment de neliniște, de neîmpăcare, dar și

Ioan-DraGoș Dimitriu, Corina Ibănescu, Petre-Marcel Vârlan

de insistență și nerenunțare. Faptul că putem vorbi despre afirmarea clară a primei idei muzicale, dominată de pasajele în mers paralel de secundă la cele două pian, dezvăluie o nostalgică întoarcere către *neoclasicism*. Ideea principală este urmată de o punte care face legătura cu cea de-a doua idee muzicală. Ambianța tonal-modală a celei de-a doua teme - cu parfum tradițional și într-o desfășurare mai liniștită și interiorizată - are o expresie enesciană. Pe un alt plan, pianul secund dezvăluie motive ritmico-melodice (în registrul înalt) care transmit un efect sonor ce amintește țambalul. Popasul este bine stăpânit de către autor, cu desfășurări evolutive, astfel încât, treptat dar hotărât intervin din nou pasajele de secundă în dialogul celor două pian. Retrăim aceeași angoasă a debutului sonatei, intensificată acum la maximum. Ambianța tematică dă impresia unei revolte interioare foarte greu stăpânite și de împăcat ce poate sugera o luptă existențială

Împăcarea - la nivel ideatic și muzical - se afirmă în partea a doua a sonatei - *Somnia* - parte care debutează cu o temă aproape doinită, în mișcare liberă *parlando-rubato*, care sugerează improvizația specifică muzicii tradiționale. Tema, împodobită cu o culoare modală, este inspirată și captivantă. Expusă de pianul I, ea este sublimată de pianul II. Intervin - pe

diferite planuri și în desfășurări muzicale imitative – *reminiscente*, *amintiri* ale ideilor muzicale din partea întâi. Această parte aduce în plan armonic, *culori impresioniste* și structuri melodice modale care trimit, din nou, către *modelul subconștientului enescian*. Atrage atenția revenirea celei de-a doua idei muzicale din prima parte și a *jocului* pianului secund amintind din nou țambalul, iar – în mod deosebit – *cadența finală frigiană* asociată subtonului, care îmbină ethosul specific moldovenesc cu cel bizantin. Partea a doua reprezintă un dialog subtil, uneori imitativ, al celor două plane. Complementaritatea celor două scriituri pianistice dezvăluie valențe muzicale multiple care își vor afla apogeul în partea finală.

Partea a treia – *Omnia* – prefigurează de la început o reafirmare a voinței prin agogica alertă, disonanțe și ritmul asimetric care sugerează jocul popular (oltenesc). Partea finală este, de fapt, o cuprindere a *Întregului* – trecând prin amintirea părților precedente. Recunoaștem – din altă perspectivă – ideile reunite ale *Sonatei*, ceea ce-i afirmă *ciclicitatea*. Cele două plane continuă *jocul complementarității* și cel al virtuozității cu efecte motrice speciale, cu sonorități de *percuție* bine trasate.

Vigoarea ritmică este, se poate spune, o valență intrinsecă a *Sonatei*, dar în ultima parte ritmul pare a fi *personajul central*. Dacă ne gândim că ritmul reprezintă *viața*, aspectul apare

mai mult decât simbolic. Partea a treia nu este numai o sinteză atotcuprinzătoare a *simbolurilor* muzicale din părțile precedente, ci și o așezare în plan muzical a simbolisticii care se regăsește, cred, în concepția existențială a autorului. Ar fi, așadar, o retrăire în alt plan, a inspirației muzicale, a emoției – a materiei muzicale plamădite pe tot parcursul acestei *aventuri* muzicale –, de loc simple sau la îndemână, dar clare și coerente.

Iată că sub aspect muzical – formă și conținut melodic structural, ritmic și armonic – *Sonata* îndeamnă la reflecție asupra fenomenului muzical în sine, la descoperirea resorturilor și a mecanismelor care pun în mișcare întregul angrenaj complex al acestei *arte* supreme care este *Muzica*. Sonoritățile melodice și armonice modale pot îmbălâzi asperitățile disonanțelor justificate de contextul realității, atât existențiale cât și muzicale. Atâta timp cât ea ne *pune pe gânduri* și ne provoacă, muzica *Sonatei op. 10* constituie o relictă a vibrației. Vibrează în sine prin inventivitate componistică și interpretare, regândind traseul muzical inițiat, tulburător. Nu în ultimul rând aș sublinia plasarea cu adevărat pianistică a anvergurii scriiturii muzicale fapt care dă un plus de culoare și vigoare compoziției. Temele, ideile muzicale sunt elaborate cu precizie, în perspectiva unei viziuni de

ansamblu, aproape picturale și au calitatea de a se configura cu aceeași plasticitate.

Pianiștii interpreți au apreciat favorabil *Sonata*, mărturisind că au fost surprinși în mod plăcut atât din punct de vedere pianistic, cât și muzical. Părțile meditative, tonal-modale precum și partea lentă au fost o surpriză plăcută atât pentru profesoara și pianista Corina Ibănescu cât și pentru pianistul Ioan-Dragoș Dimitriu, ei mărturisind că au ajuns să fie din ce în ce mai apropiați de partitură. Disonanțele au reprezentat și un element de culoare, chiar dacă la început s-au simțit, cel puțin vizual, provocați de unele dificultăți muzical-pianistice.

Recitalul Corinei Ibănescu și al lui Ioan-Dragoș Dimitriu a constituit, într-o vie ilustrare, nu doar nivelul ridicat de măiestrie pianistică la care cei doi au plasat prestația lor artistică, ci însuși standardul înalt al concursului *Transylvanian International Piano Competition* pe care l-au organizat, cu sprijinul generos al sponsorilor, fără de care – în condițiile lumii contemporane – nu ar putea fi posibile manifestări de înaltă ținută și întindere cum este acesta: *Selgros, Bit Software, Kronospam, Prato* – villa și café & restaurant, *Bella Muzica* – hotel & restaurant, GP Petrol, *Trus HoReCa Services, Just t, Halewood* și *Transilvania Print*

Maria Cristina BOSTAN

Un muzeu, o arhivă sau o casă a muzicii?

Cu toate că muzica se percepe auditiv prin intermediul sunetelor acestea sunt produse ale unor instrumente iar creațiile muzicale care stau la baza lucrărilor sunt scrise, fixate pe hârtie ca și afișele concertelor sau cronicile acestora ce alcătuiesc o oglindă a activității și vieții muzicale, care toate trebuie păstrate fie arhivate sau adunate pentru a fi în parte desigur expuse printr-un muzeu. Cele mai multe muzee expun uneltele de producerea sunetelor - instrumentele care în parte sunt și folosite în concerte și înregistrări, așa zise istorice, mai ales atunci când repertoriul o cere. Creația muzicală a evoluat odată cu dezvoltarea instrumentelor și a tehnicii interpretative. Fiecare colț din lume, fiecare oraș fără să-și impună, a contribuit la evoluția artei sonore de la factorul ritmic la cel melodic și armonic ca apoi prin execuția solistică sau de ansamblu să vină să încante ascultătorii care au contribuit cu partea impulsivă a tot ce era reușit și satisfăcător.

Expoziția *Orgi și Constructorii ei din Banat* alcătuită de muzicologul și organistul Dr. Franz Metz, plecat din Timișoara, a reus-o în prim ce ar putea duce la constituirea unei arhive cu un muzeu aferent în care muzica să fie obiectul principal, plecând de la instrumentul de care este legat și care la noi are o tradiție apreciabilă. Pe zeci de panouri au fost expuse fotoreproduceri în color a diferitelor instrumente folosite în sate și orașe în diferite lăcașe de cult cu evidențierea celor care au construit acestea și chiar a celor

care le-au făcut să răsună, precum și câțiva creatori care au dat lucrări destinate acestora. Cu peste două decenii în urmă același Fr. Metz a fost și motorul primelor *Zile muzicale de Orgă din Banat*, cu o suită de concerte și o expoziție asemănătoare, în Holul Universității. Astfel problema pare revigorată și un muzeu al muzicii din orașul nostru mai aproape, mai ales acum când suntem chiar în preajma unui prilej așa de important ca cel din 2021 Timișoara - Capitala culturală europeană.

La Muzeul Banatului au fost organizate de-a lungul anilor o sumedenie de expoziții ce au avut o tematică muzicală pregătite cu minuțiozitate de muzeografa Dr. Rodica Giurgiu dintre care cea referitoare la Bela Bartok de la Sînicolaul

Mare, este cred singura care s-a stabilizat, nu și eforturile și cheltuielile pentru cel puțin o cameră memorială spre a cinsti memoria lui Sabin V. Drăgoi, care au rămas doar o dorință. Totuși câțiva ani a atras expoziția permanentizată, dedicată viorii și construcției ei, realizată de Ing. Corneliu Șuboni.

Mișcarea corală și creația destinată acesteia care, în Banat are o greutate aparte, pornind chiar de la dirijorii și compozitorii plugari, (țărani), în special pe meleagurile Cărășene, la multitudinea de formații și organizări de emulații ce au dus chiar la denumirea de - Țară a corurilor - a stimulat activitatea dascălului Victor

Andrei pe lângă prelegeri, volume editate, strângând material iconografic să facă o adevărată expoziție deloc de neglijat.

Dar în domeniul folclorului muzical avem poate cea mai valoroasă colecție, un adevărat muzeu particular al profesorului și folcloristului Dr. Ovidiu Papană, care și-a făcut un renume prin recuperarea și studierea instrumentelor vechi și mai noi din practica populară.

Astfel am avea o bază de pornire a unui astfel de deziderat, un muzeu sau o casă a muzicii în care se expun obiecte și documente care să ateste evoluția artei sonore pe aceste meleaguri, în Timișoara și în Banat în

sutele de ani de cultură de la noi. Demararea stă și cu precădere în mâinile instituțiilor, de la Operă și Filarmonică la Ansamblul „Banatul”, de la diferitele Societăți muzicale, corale sau culturale, la Școlile de toate gradele, cu implicare celor trei Episcopii sau a celor care socotesc aportul lor de real folos și desigur Arhivele de Stat și Muzeul Național al Banatului cu secțiile lui. Am avea astfel pe lângă repertoriul de tip muzeal îndeobște al Operei și Filarmonicii și o bază vizuală a artei sunetelor - a muzicii, care poate demonstra și pe această cale justetea stabilirii orașului Timișoara pentru Capitala Culturală în 2021.

Damian VULPE

Remarcabil concert al corului „The Sofia Boys”

La început de iulie, în cea mai toridă zi, în plin sezon estival, la Costanța a avut loc un concert insolit al Corului *The Sophia Boys* - Bulgaria, dirijat de prof. dr. Adriana Blagoeva, care a impresionat auditoriul prin prestația de înalt profesionalism. Sonoritatea cristalină a vocilor de sopran și alto a fost secundată de vocile mature de Tenor și Bas ale unor tineri studenți care s-au format încă de la vârste fragede tot în acest cor.

Pentru publicul constănțean, concertul a fost un adevărat “regal”, având în vedere că audierea unui cor de băieți reprezintă o ocazie rar întâlnită, prin faptul că această categorie de cor se realizează în condiții mai dificile, având în vedere faptul că la băieți intervine destul de repede mutația vocală care conduce la mari transformări, de multe ori procesul de stabilizare a vocii având o durată mai mare. În Europa s-a afirmat un număr restrâns al formațiilor de acest gen: *Corul de băieți* din Viena, *Corul Tomanno* al Catedralei St. Thoma din Leipzig, *Corul de băieți* din Dresda, *Corul de băieți* din Lithuania, *Corul de băieți* din Moscova, *Corul de băieți* al Catedralei din Riga.

The Sophia Boys este primul cor de băieți din Bulgaria și funcționează în cadrul Casei de Cultură *Țarul Boris al III-lea - 1928*.

A fost fondat în anul 1968, de către dirijoarea Lilyiana Todorova, cuprinzând inițial, băieți între 8-15 ani, selectați din școlile gimnaziale. În anul 1989, corul a fost preluat de prof. dr. Adriana Blagoeva, care în prezent este Decan și profesor de Dirijat al Facultății de Teorie, Compoziție și Dirijat, la *Academia Națională de Muzică “Prof. Pancho Vladigherov”* din Sofia.

Din anul 1997, corul a căpătat o altă configurație, prin adăugarea la vocile de Sopran și Alto - voci bărbătești de Tenor și Bas.

The Sophia Boys este o formație foarte cunoscută și apreciată pe plan internațional, fiind deținătoarea unor premii importante obținute la marile concursuri corale: Premiul I și Premiul al II-lea la *Concursul Internațional Coral de la Arezzo* (1993), Premiul al II-lea la *Concursul Internațional „Gheorghe Dimitrov”* de la Varna, Premiul I la *Concursul de Muzică Sacră „Giuseppe Zelioli”* de la Lecco - Italia (1997), Premiul I la *Concursul Internațional Coral de la Neuchâtel - Elveția* (1999), Premiul I, la primul *Concurs pentru coruri bărbătești* de la Bolzano - Italia (2000), unde dirijoarea Adriana Blagoeva a obținut Premiul Special pentru dirijat,

două Premii II la *Concursul Internațional „Orlando di Lasso”* din Camerino - Italia (2003), Premiul I și Premiul al II-lea la *Concursul Internațional „Moscow Sounds”* - Moscova, Rusia. (2012).

Corul are multe înregistrări realizate la Postul de Radio și la Televiziunea Națională bulgară, lansând 9 CD-uri și participând la alte 8 discuri colective. În Bulgaria au primit cele mai mari distincții: *Lira de Argint, Lira de Aur*, de două ori - *Lira de Cristal* din partea Uniunii Muzicienilor și Dansatorilor din Bulgaria; de două ori - *Pana de Aur* și *Placheta de Aur* din partea Uniunii Corale din Bulgaria; *Placheta de Onoare* a Uniunii Compozitorilor din Bulgaria.

The Sophia Boys s-a bucurat de un succes deosebit în numeroasele turnee internaționale efectuate în

Rusia, Grecia, Polonia, Italia, Germania, Franța, Spania, Elveția, Slovenia, Slovacia, Ungaria, Republica Moldova, Bosnia și Herzegovina, Serbia, Belgia, Turcia, Japonia.

Poposind pentru prima oară în România, la Costanța (venind pe cont propriu, din dorința de a cunoaște litoralul românesc), *The Sophia Boys* a oferit un concert remarcabil, în frumoasa sală a *Muzeului de Artă* constănțean, înconjurată de tablourile lui Nicolae Grigorescu.

Repertoriul prezentat, de o mare varietate stilistică, a condus la cunoașterea posibilităților tehnice și interpretative ale unui cor experimentat care emoționează de la primele sunete: Antoni Arenski - *Tatăl nostru*, Anonim - *Să se îndrepte rugăciunea mea*, Guliaev - *Pe tine te laudăm*, Stepan Degtiariov

- I parte a concertului *Astăzi întreaga Creație se bucură*, W.A. Mozart - *Qui presso a te*, Zoltán Kodály - *Stabat Mater*, Milko Kolarov - *Patria este inima mea*, Paraschev Adziev - *Noapte bună*, Peter Liondev - *Cântec cu "la"*, Filip Kutev (prelucrare) - *Dimianinka*, Petko Stainov - *Hai măi, Dimo*, Cântec popular - *Polka*, Leonard Bernstein - *America* din muzicalul *West Side Story*, Anonim - *Cântec pentru bis*.

Sonoritatea angelică a corului este realizată prin îmbinarea și dozarea perfectă între vocile cristaline de copii cu vocile bărbătești, conduse cu multă măiestrie și știință a impostării de către dirijorul Adriana Blagoeva. Acuratețea interpretării, frazarea, expresivitatea - iată atributele unui cor performant care a ajuns la o tehnică și un înalt nivel interpretativ, prin măiestria dirijorei care prin gestică

simplă, de mare precizie, comunică perfect cu ansamblul care demonstrează că este antrenat numai printr-o disciplină riguroasă. O mențiune specială trebuie făcută pentru sensibila pianistă Zornitsa Ghetova.

Concertul Corului *The Sophia Boys* a constituit o bucurie pe care ne-am dori să se mai repete.

Mariana POPESCU

În așteptarea celei de-a VII-a ediții a Concursului Internațional de Canto „Traian Grozăvescu”

În toamna acestui an se vor împlini 22 de ani de la debutul Concursului Internațional de Canto „Traian Grozăvescu” (Ediția I, Lugoj, 2-5 noiembrie 1995). În urmă cu mai bine de 11 ani (18-21 mai 2006), pe scena istoricului Teatru lugojean, înnobilit de efluvii sonore datorite melomanilor de George Enescu (1922-1943) și Béla Bartók (1924), avea loc ultima ediție a prestigiosului concurs, un trist cântec de lebedă. Un unicat în lumea muzicii europene, un etalon pentru cei care aspirau la consacrarea națională și internațională, o scenă pe care au evoluat personalități ale artei interpretative instrumentale și vocale europene. Interese meschine, personale, orgolii mărunte, jocuri de culise demne de un cabaret de cartier (care încă așteaptă să fie decriptate și explicate publicului larg lugojean), au ucis un reper luminos al Lugojuului contemporan, clădit cu trudă și sacrificii.

Juriile, prezidate de corifeii artei lirice (Mihai Brediceanu, Ioan Holender, Corneliu Murgu), au cuprins reprezentanți ai unor importante centre culturale și instituții de profil naționale și europene: Franck Gall (Franța), Theodor Ciușdea-Coresi (Austria), Ion Iancu (Opera Română din Timișoara), Dorin Teodorescu (Teatrul de Operetă din București), Alexandru Fărcaș (Academia de Muzică „Gheorghe Dima” din Cluj-Napoca), Grigore Constantinescu și Mihai Cosma (Universitatea Națională de Muzică din București), Nicolae Boboc, Ludovic Spiess (Opera Națională din București), Eugenia Moldoveanu, Ionel Pantea, Sanda Șandru, Ionel Voineag, Anca Florea, Luminița Constantinescu, Ligia Ardelean, Costin Popa, Sorin Bottez, Renate Kupfer, Petre Sârbea. Premiile, extrem de consistente, oferite grație generozității unor lugojeni de pioasă aducere-aminte, dăruți plenar orașului natal (Cornel Petrassevich, Josif Constantin Drăgan), au constituit o irezistibilă atracție pentru potențiale talente ale artei interpretative vocale. Să ne amintim numele câtorva laureați, pentru care scena lugojeană s-a constituit într-o adevărată rampă de lansare în lumea mare a muzicii europene: Șerban Cristian Băcilă, Viorel Săplăcan, Marius

Vlad Budoiu, Alfredo Dorin Pascu, Robert Nagy, Satoshi Mizuguchi, Marius Brenciu, Cosmin Ifrim-Costea, Daniel Mina Stoica, Călin Brătescu, Vlad Constantin Miriță.

Întregul eșafodaj managerial i s-a datorat prof. dr. Dorin Păcurar (neprețuit îndeajuns, aproape uitat astăzi într-o lume dominată, tot mai mult, de ingraturitate), cel care a avut inițiativa instituirii competiției, a imaginat structura organizatorică, a elaborat regulamentul și și-a asumat invitarea unor nume sonore la Lugoj, care să confere anvergură și dimensiune axiologică edițiilor concursului. Prin notorietatea câștigată de-a lungul celor șase ediții în importante centre muzicale europene, la care au contribuit prestigiul membrilor juriului și calitatea competitorilor, concursul a (re)ășezat la loc de cinste urbea noastră pe harta culturală națională și europeană. Un loc rezervat profesioniștilor, oamenilor educați și instruiți, celor hărăziți să cultive arta sunetelor în sufletele însetate de frumos și elevație spirituală.

Astăzi, înconjurați de tot mai mărunți epigoni care supervizează surogate (a)culturale cu nuanțe adesea parodice, ce trebuie să fie bifate contabilicește pentru a fi justificate financiar, gândul ne poartă evlavios spre vremurile nu de mult apuse și la oamenii care le-au definit. În 2011, cu un an înainte de trecerea sa la cele veșnice, Nicolae Blițaru (un om sensibil, receptiv la glasul profesioniștilor autentici în domeniu) mi-a atribuit, animat de iluzorii speranțe, rolul unui mesager cultural (amăgindu-se că bunul meu renume cultural va impresiona pe cineva), în dorința de a solicita „organelor” reluarea Concursului. M-am prezentat la „centru”, expunându-mi, concis, ideea și dezideratul. Interlocutorul, fără nicio explicație, într-un inopinat și grotesc gest, mi-a întors spatele (fără a încerca măcar să simuleze un minim act de politețe sau sollicitudine, acordându-mi, fie și formal, câteva momente de audiență pentru un subiect important care viza o proiecție a Lugojuului cultural), părăsind grăbit, aproape iritat - ca și cum ar fi fost părtaș la un sacrilegiu -, agora unei posibile conversații. Am rămas cu gustul amar al naivului meu monolog (transformat, pe parcurs, în solilocviu), timpul ucigându-mi lent orice dorință de a face o nouă încercare în a construi premisele unui posibil dialog civilizat.

Constantin-T. STAN

Don Carlo la Cluj

David Crescenzi și Orchestra Operei

Opera Națională Română din Cluj-Napoca a onorat Ziua Veteranilor de Război oferind publicului un spectacol extraordinar, cu participarea a numeroși invitați de marcă: *Don Carlo* de Giuseppe Verdi. Distribuția a fost dominată de excelența mezzosoprană Ramona Zaharia, solistă a Deutsche Oper am Rhein, în rolul Eboli. O impresie

excelentă a lăsat basul Adrian Sâmpetean, cu o frumoasă și bogată carieră internațională, în rolul Filip al II-lea, în timp ce muzicalitatea și finețea interpretării Elisabetei Marin, sosită de la Viena, a înveșmântat

Florin Estefan și Adrian Sâmpetean

© nicu cherciu

Marius Vlad Budoiu și Florin Estefan

© nicu cherciu

Ramona Zaharia

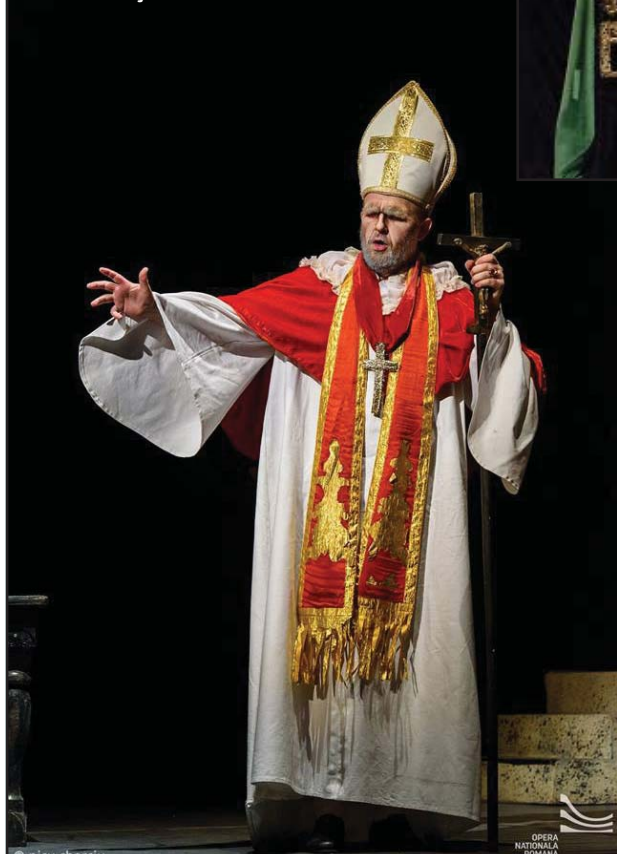

© nicu cherciu

rolul Elisabetei de Valois. Și oaspetele de la București, basul Marius Boloș, a avut o evoluție foarte bună în rolul Marelui Inchizitor, integrându-se în această valoroasă echipă. S-a remarcat la pupitru italianul

Marius Boloș

© nicu cherciu

Adrian Sâmpetean

David Crescenzi, unul dintre oaspeții fideli României, cu numeroase prezențe în multe centre culturale, de fiecare dată cu o prestație autentică și dinamizatoare. Au completat afișul vârfuri ale echipei solistice a gazdelor, prin tenorul Marius Vlad Budoiu (Don Carlo) și Florin Estefan (Rodrigo de Posa). (Fotografiile de Nicu Cherciu - ONR Cluj-Napoca)

M.C.

David Crescenzi

© nicu cherciu

Festivalul și Concursul Internațional de Canto Hariclea Darclée

Festivalul și Concursul Internațional de Canto Hariclea Darclée și Cursurile de Măiestrie Artistică, *Master Classes*, oferite de soprana Mariana Nicolesco ocupă un loc unic în lume în rândul manifestărilor similare, așa cum sublinia și Josef Hussek, Director al Festivalului de la

calmat spiritul agitat al vremii, astfel că sala arhiplină a teatrului în care Hariclea Darclée debutase la 1881 îi aclama pe soprana **Silvia Micu** și pe tenorul **Ioan Hotea**, laureați ai Premiului I și, respectiv, al Marelui Premiu Darclée 2015, acompaniați la pian de **Alexandru Petrovici**.

Au urmat zilele de foc ale competiției, la care s-au înscris în acest an un număr record de **200 de tinere talente din 19 țări**: Austria, Belgia, Brazilia, China (nu mai puțin de 80 de concurenți), Coreea de Sud, Franța, Germania, Grecia, Italia, Japonia, Mexic, Polonia, Republica Moldova, Rusia, Spania, Statele Unite, Turcia, Ucraina și România.

Juriul Internațional prezidat de Mariana Nicolesco - cuprinzând nume de prestigiu ca Marco Balderi, Flavio Trevisan și Eugenio Girardi din Italia, Baoyi Bi din China, Stanislaw Daniel Kotlinski din Polonia, Myron Michailidis din Grecia, Stephan Poen din Israel și Felix Serracera din Spania - a avut misiunea dificilă de a departaja talente deosebit de bine pregătite.

81 de concurenți din 17 țări au fost admiși în etapa a doua a Concursului și numai **54, din 15 țări, în etapa a treia**: 24 de soprane, 4 mezzosoprane, 9 tenori, 1 contratenor, 10 baritoni, 2 bas-baritoni și 4 bași. Ei s-au întrecut în această fază a competiției acompaniați de Orchestra Festivalului Darclée dirijată de maestrul Marco Balderi, în fața unui public fascinat de atâtea voci frumoase, dar căruia nu-i era îngăduit să aplaude, de vreme ce era vorba de un concurs în desfășurare. Din rândul acestora Juriul i-a desemnat pe laureații premiilor Darclée din acest an.

Omagii Hariclea Darclée, Nicolae Herlea și Dinu Lipatti

În paralel cu concursul propriu-zis, toate manifestările, de un nivel deosebit de ridicat, au cucerit inimile publicului: *Omagiul* cu videoproiecții din cadrul

Laureatele Marelui Premiu Darclée 2017, Ludmilla Miranda Bauerfeldt și Florentina Soare, împreună cu Mariana Nicolesco

Salzburg: «Nu cunosc niciun alt concurs de canto care să se plaseze în toate momentele și manifestările sale la un nivel atât de înalt ca acela dedicat memoriei Haricleei Darclée. Această manifestare e mai mult decât un concurs de canto obișnuit, este totdeodată competiție, *Master Class* și adevărat festival al muzicii. Iată ce o face incomparabilă și unică».

Faptul că în chiar perioada în care la Brăila se desfășura ediția 2017 a acestor minunate manifestări era înregistrată cea de a treia prestigioasă victorie a unui laureat Darclée la Concursul *Operalia*, patronat de tenorul Placido Domingo, vorbește de la sine, și nu a scăpat atenției internațivilor: Concursul *Operalia* a fost câștigat acum de soprana româncă Adela Zaharia, în 2015 de tenorul român Ioan Hotea și la o ediție anterioară de un alt tenor român, Ștefan Pop.

Muzica învinge furia naturii

Inaugurarea manifestărilor din acest an a evenimentelor Darclée, în 25 iulie, părea să fie amenințată de urgia naturii. În loc de Dunăre apăruse un fluviu de nori negri, vântul doboră copaci uriași, iar curentul electric s-a întrerupt de mai multe ori. Dar, ca prin miracol, muzica a

În jurul Marianei Nicolesco, Matteo Suk, Antonino Interisano, Alexandru Constantin, Irina Baiac și Ioan Hotea

conferinței susținute de Dr. Stephan Poen, de pildă, adus memoriei minunatului bariton Nicolae Herlea, artist atât de apropiat ani și ani de zile de manifestările Darclée, și care ar fi împlinit acum 90 de ani. Sau videoproiecțiile cu arii din repertoriul Haricleei Darclée interpretate de Mariana Nicolesco, salutate cu nesfârșite aplauze și ovații.

«Rare sunt azi, oriunde în lume - a declarat Mariana Nicolesco - ocaziile de-a asculta un pianist genial ca Matei

Varga sau cântul senzațional al interpreților operi *I Pagliacci* care au strălucit la Brăila». *Recitalul* marelui pianist **Matei Varga**, anume venit de la New York, a onorat memoria lui Dinu Lipatti la 100 de ani de la naștere, iar în reprezentația de neuitat cu opera *I Pagliacci* de Leoncavallo au strălucit tenorul italian Antonino Interisano, baritonul sud-coreean Matteo Suk, soprana Irina Baianț, tenorul Ioan Hotea și baritonul Alexandru Constantin, laureați în trecut ai Concursului *Darclée*.

Ei au fost acompaniați de Corul Filarmonicii *George Enescu* pregătit de Iosif Ion Prunner și de Orchestra Festivalului *Darclée*, sub bagheta maestrului Marco Balderi, care aveau să se illustreze cu brio și pe Esplanada Dunării, sâmbătă 5 august, la marele Concert intitulat *O Celebrare a Capodoperelor*, ca și la *Gala Laureatilor*.

Reîntâlnire cu marele public

Artiștii chinezi prezenți la evenimentele *Darclée* au interpretat două melodii celebre din țara lor, îndelung aplaudate de miile și miile de spectatori, printre care Excelența Sa Domnul Feihong Xu, Ambasadorul Chinei la București care, la invitația Marianeii Nicolesco, a urcat și el pe scena de pe Esplanada Dunării și, cu o frumoasă voce de bariton, a cântat împreună cu tinerii săi compatrioți.

După salutul artiștilor chinezi *Concertul Extraordinar* a continuat, la 10 ani de la intrarea României în Uniunea Europeană, cu *Oda Bucuriei* din *Simfonia a IX-a* de Beethoven, devenită *Imn al Europei*. Au urmat pagini ilustre compuse de Strauss, Bizet, Puccini, Chopin, Mozart, Rossini, Mascagni, Verdi, Donizetti sau Enescu, un moment emoționant fiind acela în care soprana **Ana Camelia Ștefănescu** și mezzosoprana **Oana Andra**, câștigătoarele *Marelui Premiu* la prima ediție a Concursului *Darclée*, în 1995, au cântat un superb duet, *Barcarola*, din opera *Les Contes d'Hoffmann* de Offenbach.

Laureații ediției 2017

Gala Laureatilor a încheiat în apoteoză duminică 6 august ceea ce Mariana Nicolesco a numit "o exaltantă sărbătoare a muzicii".

Marele Premiu Darclée a revenit *ex-quo* sopranei braziliene **Ludmilla Miranda Bauerfeldt** și mezzosopranei **Florentina Soare** din Brăila, care urca astfel victorioasă pe scena însăși pe care la 1881 debuta Hariclea *Darclée*. *Premiul I* a revenit bas-baritonului austriac **Alexander Grassauer**, sopranei **Irina Baianț** și tenorului mexican **Fabian Rodriguez Lara**. *Premiul II* tenorului

Mariana Nicolesco, Matei Varga

spaniol **Mateos Juan de Dios**, tenorului sud-coreean **Sungmin Song** și tenorului chinez **Xu Sen**. *Premiul III*, baritonului **Alexandru Chiriac**, sopranei **Olena Stroia** și basului **Andrei Nicoară**.

Considerând că lucrul cel mai important e să ne depășim în permanență propriile limite, Mariana Nicolesco a ținut ca și la această ediție a Concursului *Darclée* să fie premiați cât mai mulți artiști de talent, care au primit *Premiul celui mai bun tânăr interpret*, *Premiul Fundației Darclée*, *Premiul Special al Juriului* și *Premiul de Excelență*.

După peste patru ore de strălucire muzicală și de entuziasm general, *Gala Laureatilor* s-a încheiat, ca și în seara precedentă, pe Esplanada Dunării, cu celebrul *Brindisi* din *La Traviata* de Verdi, reluat de mai multe ori de tinerii artiști laureați, și în care vocea Marianeii Nicolesco se impunea, încă o dată, ca un dar celest. (M. N.)

Alături de Mariana Nicolésco, pe scena de pe Esplanada Dunării, Ambasadorul Chinei, Xu Feihong, și mezzosoprana Baoyi Bi în mijlocul grupului format de tinere talente din țara lor

Clipuri interogative

Chestiunea e în felul următor: câtă vreme suntem muritori, tindem să facem lucruri perene, definitive, trăindu-ne clipa abuziv, ipostaziat, ca fundament prim-ultim, asurzitor, jertfindu-ne covârșitor unui ideal. Trezindu-ne într-o zi cu harul nemuririi proprii, vom fi poate mai întâi exaltați, apoi, puțin descumpăniți. Cu timpul, vom tinde către preocupări tot mai mărunte, futele și totuși plăcute. Căci da, avem o infinitate de vreme să ne ridicăm către conștiința trecerii în neștiut. Până atunci, veșnici fiind, nu ar fi mai nimerit să ne distrăm? (G. B.)

Samfest jazz – un festival renăscut

22-25 iunie 2017.

Iată că, spre bucuria noastră, a iubitorilor genului, după cinci ani de întrerupere, firul fragil al sărbătorii muzicale „SAMFEST JAZZ” s-a înnodat – arc peste timp – cu ediția a VIII-a din 2012. Din nou, pentru trei din cele patru seri (prima seară fiind rezervată muzicii simfonice), Satu Mare a devenit *centrul de viabil interes* al jazz-ului autohton (chiar dacă în aceleași zile, desigur conform unei... „corecte coordonări”, a avut loc și Festivalul „Dobrojazz” de la Tulcea!).

În răstimpul 2005-2012, s-au derulat opt ediții de certă atractivitate și înalt indice valoric prilejuind urcarea la rampă a unor marcanți muzicieni de gen români și străini. Între aceștia, de relevat nume reprezentând firmamentul internațional precum gharistii **Al di Meola**, **Larry Coryell**, trompetiștii **Tomasz Stanko**, **Erik Truffaz**, pianistul **John Taylor**, organistul **Joey de Francesco**, bass-istul **Lars Danielsson**, bateriștii **Billy Cobham**, **Trilok Gurtu**, **Alphonse Mouzon**, percuționistul **Kornel Horvath**, iar dintre artiștii autohtoni, pianiștii **Johnny Răducanu**, **Harry Tavitian**, saxofonistul **Nicolas Simion**, vocalistele **Anca Parghel**, **Luiza Zan**.

Iată deci că *Primăria sătmăreană* prin noul manager ales în fruntea instituției pe care o girează, *Centrul Cultural „George Mihail Zamfirescu”* și *Consiliul Local* al Municipiului Satu Mare și-au întrunit eforturile pentru ca cea de a IX-a ediție să onoreze în 2017 așteptările melomanilor. Într-adevăr, spectatorii sătmăreni răsfățați cu *rock*, *pop*, *folclor*, *muzică simfonică*, meritau a fi recompensați cu ce este mai bun și în domeniul celei mai creative, mai vitale forme de exprimare muzicală – *jazz-ul*! Pentru acest deziderat au militat cu benefică fervoare, ca și la anterioarele ediții, doi împătimiți și competenți organizatori, **Gigi Molnar** și **Maria Magdalena „Babi” Matei**, sprijiniți cu voluntară energie, cu entuziasm, de **Ciprian Muntean**, **Tatiana Vaida**, **Ionel Bledea**, **Cserey Csaba**, **Radu Lup**.

Dintre invitații celor trei seri jazz-istice, am apreciat prestațiile grupurilor autohtone și, în chip echilibrat, al unor reprezentanți de pe alte meleaguri. Cum era și firesc, nu au lipsit exponenții forțelor artistice locale – respectiv tandemul „*Essential Notes*” din Satu Mare. Ai săi componenți, **Simion Puiu Bărnăuțiu** – instrumente cu claviatură, computer, **Kányádi Robert** – baterie, percuție, s-au aliniat prin compozițiile prezentate publicului („*Introspection*”, „*Clockwise*”, „*Noise In My Head*” etc.), unor tendințe contemporane

manifeste în jazz-ul european. La rândul lor cultivându-și propriile creații, membrii grupurilor „*Barabás Lőrinc Quartet*” din Ungaria, aceștia fiind **Nagy Zsolt** - baterie, **Herr Attila** - gitară bass, **Cséry Zoltán** - pian, claviaturi electronice, și desigur, trompetistul lider și compozitorul **Barabás Lőrinc**, „*Adam Baldych & Helge Lien Trio*”, adică norvegienii **Per Oddvar Johansen** - baterie, **Thomas Fonnesback** - contrabass, **Helge Lien** - pian și violonistul compozitor polonez **Adam Baldych**, au impresionat prin originalitate și creativitate.

Împreună cu înzestrații cochipieri **Puiu Pascu** - pian, frații **Ciprian Parghel** - gitară bass și **Tudor Parghel** - baterie electronică, charismatica, talentata, experimentata vocalistă-actriță **Irina Sârbu** din București (aplaudată până acum pe podiumurile a cincizecișunu festivaluri muzicale și teatrale) și-a încântat auditoriul prin ținuta redimensionărilor ingenioase, inspirate,

Philip Catherine Trio

conferite unor notorii teme standard. Fluență, sensibilitate, culoare, comunicativitate, liniște interioară – iată atribute ce au aureolat evoluția unui duo instrumental norvegian, neobișnuit atât ca sonoritate, aliaj timbral – saxofon tenor ori timbral și acordeon – cât și ca atmosferă și *feeling*, ne referim la **Trygve Seim & Frida Haltli**, saxofonistul fiind și autorul majorității pieselor cuprinse în programul de recital. Compozitor, producător, membru fondator al unor apreciate formații de jazz timșorene precum „*Funky Growl*”, „*Blazzaj*”, întemeietor al asociației „*Romanian Brass Society*”, dar și colaborator al grupurilor „*Thy Veils*”, „*Subcarpați*”, „*Negură Bunget*”, „*Alexandrina*”, **Petre Ionuțescu** – admirabil trompetist dar și interpret la flaut, caval, tilincă s-a remarcat pe genericul festivalului sătmărean ca lider al combo-ului „*Trompetre*” în line up-ul căruia figurează gharistul **Gabriel Almași**, bass-istul **Anghel Mailat** și percuționistul **Sergiu Cătană**, cu toți talmăcitori ai unor lucrări originale de jazz ambiental și experimental.

Seara a treia, 25 iunie, a prilejuit urcarea pe scena amenajată în aer liber, lângă Turnul Pompierilor din proximitatea Filarmonicii „Dinu Lipatti”, a două prezențe interpretative de grup din străinătate. „Kekko Fornarelli Trio” s-a impus ca o entitate artistică inedită, distinctă, pe firmamentul actual al jazz-ului italian. Liderul pianist **Francesco Kekko Fornarelli** ce și-a înscris autograful componistic pe toate piesele oferite publicului, a reușit să întruchipeze în sunet, cu sinceritate și firesc al exprimării, un produs sonor finit deosebit de accesibil și atractiv, alături stându-i cei doi coechipieri de trio, bateristul **Dario Congedo** și bass-istul **Federico Pecoraro**.

Neîndoielnic, momentul de culminație calitativă a coincis cu recitalul-epilog al Festivalului, susținut cu strălucire și aplomb de Trio-ul ilustrului ghitarist belgian **Philip Catherine**. Deosebit de activ și energic și la vârsta senectuții, septuagenarul muzician – cu mamă englezoaică și tată belgian – se poate mândri cu o discografie impresionantă ce numără 22 albume sub nume propriu și multe altele în calitate de co-lider, în totalitate 105 discuri, cu prestigioase colaborări alături de nume de primă mărime ale genului, ca **Benny Goodman**, **Charles Mingus**, **Stéphane Grappelli**, **Larry Coryell**, **Dexter Gordon**, **Chet Baker**, **Peter Herbolzheimer**, **Jean-Luc Ponty**,

Charlie Mariano etc. La SAMFEST JAZZ ghitaristul **Philip Catherine**, rafinat armonist, a apărut însoțit de doi foarte buni instrumentiști improvizatori, contrabass-istul **Philippe Aerts** și bateristul **Antoine Pierre**; ei s-au adresat fanilor cu interpretări creative pline de miez, de substanțialitate, de sens, total străine de orice infatuare – și de aceea impactul prestației lor la public s-a dovedit a fi pe măsură!

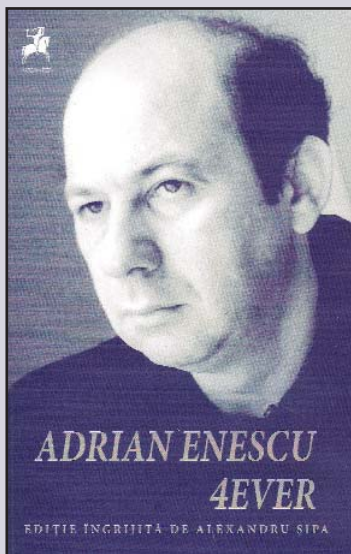
Ca prezentator uram ediției a IX-a a festivalului sătmărean „Să fie într-un Jazz Bun!”. Și spre mulțumirea tuturor, a fost într-adevăr UN JAZZ BUN...

Florian LUNGU

„Adrian Enescu 4ever”

Un volum impresionant, de peste 400 de pagini, apărut la editura Tracus Arte, incluzând evocări, interviuri, convorbiri la radio și televiziune, dialoguri, cronici, texte pentru CD-uri – material impresionant datorat lui Alexandru Șipa, îngrijitorul ediției, care semnează notele biografice și prefața. Se

adaugă și numeroase fotografii, bună parte din ele oferite de devotata soție a muzicianului, actrița Adina Popescu. Practic, cartea ne permite să cunoaștem personalitatea complexă a compozitorului și să pătrundem în universul său secret. Între semnăturile din volum întâlnim pe cele ale unor prieteni și colaboratori apropiați, parte din ei prezenți la lansarea de la

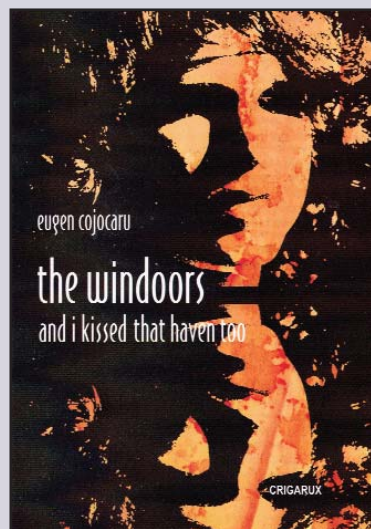

Librăria Cărturești: Ileana Popovici, Lucian Avramescu, Alexandru Darie, Silvia Dumitrescu, Olivia Sima, Horia Ghibuțiu, Octavian Ursulescu, așa cum se citesc cu emoție amintirile și relatările oferite cititorului de Horia Moculescu, Radu Goldiș, Loredana Groza, George Natsis, Nicu Alifantis, Ionuț Bogdan Ștefănescu, Cristian Țopescu, Ionel Tudor, Vasile Șirli, Cristian Lolea. Împreună cu albumele apărute după moartea sa atât de neașteptată și de dureroasă, conținând muzică de film sau șlagăre pop interpretate de Silvia Dumitrescu, volumul „Adrian Enescu 4ever” întregeste pentru melomani imaginea unei personalități muzicale de mare diversitate și uriașă forță a talentului, motiv pentru care colegul Alexandru Șipa merită toată stima. Acesta a trimis o scrisoare deschisă tuturor celor implicați în acest proiect, declarând că nu îi aparțin unele neîmpliniri ale acestui volum.

Eugen Cojocaru: „The Windoors (and i kissed that haven too)”

Absolvent al Facultății de filologie (Cluj -Napoca 1987), publicist cu lucrări apărute în țară și peste hotare, stabilit la Stuttgart, a publicat câteva cărți – romane, studii, culegeri de articole – precum și un volum de versuri, fiind vicepreședintele Asociației scriitorilor români din Germania.

Volumul de față, cu subtitlul „Nemaipomenitele întâmplări din cimitirul Pere Lachaise”, cuprinde o piesă de teatru în 3 versiuni, română, engleză, franceză, apărut la

editura Crigarux, 244 de pagini. A pornit de la observația că în cimitirul parizian există un mormânt cu sute de vizitatori din toată lumea, zilnic, cu polițist de pază (!), cel al lui Jim Morrison, liderul formației americane The Doors. Așadar, o piesă despre epoca Flower Power. Autorul subliniază, în Cuvântul înainte: „Mesajul transmis pe vremuri de el, are poate o legătură strânsă cu strigătul con-

temporan deznădăjduit și dezamăgit într-o lume ce se auto-iluzionează și defulându-se condusă fiind de falsuri, de fake-uri?...am vrut să aflu prin această apropiere artistică și documentară, de revolta sinceră și altruistă a tinerilor din anii 60, convins că epoca lor ne-a mai dăruit și mii de melodii inconfundabile, de neuitat, ce vor rămâne în memoria istoriei umane, ca Marea Renaștere Muzicală a Secolului XX”.

Dan CHIRIAC

Lecția concertelor adevărate

Îndeosebi pe timpul verii au loc în toată țara felurite spectacole în aer liber, cele mai multe ținând de sărbătoarea localității respective ("Zilele..."), aici intrând chiar și unele comune. Ele însă nu sunt gândite coerent, nu au o strategie, o regie, un scenariu, ci doar înlănțuie o serie de nume, în funcție de buget – mai mult, se amestecă de-a valma reprezentanți ai unor genuri muzicale diametral opuse, rock lângă dance, hip-hop după folclor, ș.a.m.d., rezultând un talmeș-balmeș care alungă spectatorii avizați, dornici să-și aplaude favoriții fără a asista timp de ore întregi la defilarea artiștilor care nu-i interesează. Din acest punct de vedere, Focșanii ne-au oferit încă o lecție de rigoare și concept muzical unitar, în cele patru seri de spectacole grupate sub genericul "Vrancea eroică". A fost cea mai bună ocazie, atât pentru localnici și turiști, câteva mii bune de spectatori în fiecare seară, dar și pentru cei care s-au perindat pe scenă de a-și aminti eroismul din luptele istorice de la Mărășești, Mărăști și Oituz, din Marele Război de Reîntregire a Neamului, dar și cuvintele atât de profunde ale lui Mihai Eminescu: "Fiecare popor și fiecare epocă stau pe umerii vremilor trecute. Patriotismul, cu toate acestea, nu este iubirea țărânei, ci iubirea trecutului. Fără cultul trecutului nu există iubire de țară". Consiliul județean Vrancea, președinte Marian Opreșan, a onorat strălucit acest eveniment, întregul program artistic fiind gândit în această cheie (de pildă componenții trupei de dans și actorie The Sky din Iași au întruchipat personaje din

ampluarea spectacolelor, și-au alăturat un staff experimentat, din care au mai făcut parte, între alții, Daniel Alexandrescu, Răzvan Ștefaniu, Marius China, Sorin Francu, Elise Stan, nelipsind, firește, Ovidiu Popică ("Visual Emotion") - scenă, sunet, lumini, proiecții de clasă, Alexandra și Mihai Paraschiv (regia de scenă), precum și reductabila echipă foto care semnează imaginile acestui articol. În sfârșit, o altă inițiativă salutară a fost

Paula Seling, Alessandro Safina

montarea a peste 1500 de scaune în Piața Unirii, permițând "degustarea" în cele mai bune condiții a muzicii de calitate de pe scenă, una adresată în primul rând sufletului.

Aminteam de concepția unitară care a guvernat cele patru show-uri. Astfel, prima seară s-ar fi putut intitula "Corifeii muzicii folk", "Poezia cântecului" sau, dacă vrei, "Amintirea Cenaclului Flacăra", cu nu mai puțin de nouă importante nume ale trubadurilor genului și, să recunoaștem, ale tinereții noastre. Cât de importantă este selecția aceasta tematică s-a văzut din plin, fiecare spectator, indiferent de vârstă, cunoscând vers cu vers cântecele, reluându-le "cenaclist" alături de interpreți. Grupul gălățean Strada Mare, venit în formulă de duo, are 10 ani vechime, s-a făcut cunoscut prin titluri cum ar fi "Călători fără bilet" sau "Diligența CFR", cântă și pop, rock, country, dar se ilustrează cel mai bine pe coordonate folk, cu participări la festivaluri de gen. Emoționantă a fost întâlnirea cu Cristofor Aldea Teodorovici, fiul Doinei și al lui Ion Aldea Teodorovici. Pianist, absolvent al UNMB (canto academic), dar și al facultății de Drept, el cântă la fel de bine folk, rock progresiv, funk, jazz, soul, etno, reamintindu-ne între altele celebra melodie cu care părinții săi au urcat pe scena de la Mamaia, "Eminescu". Cristofor este din 2003 președinte al festivalului "Două inimi gemene" de la Chișinău, are o casă de discuri și propria formație, "The Dream Orchestra". Avea doar 10 ani când părinții săi au murit în teribilul accident de mașină, a fost crescut de bunici, iar în 2012 a fost fericit când Parlamentul Republicii Moldova a proclamat "Anul Doina și Ion Aldea Teodorovici". Cristofor a venit în postură de bard, acompaniat doar de chitară și unele "negative", în schimb Andrei Păunescu a avut alături trupa "Totuși", din care face parte și soția sa. Chitarist, poet, doctor în istorie, a publicat peste 20 de cărți, are multe premii la activ și a anunțat cu această ocazie marele concert "Remember Cenaclul

Cristofor Aldea Teodorovici

primul război mondial), explicația succesului total al celor patru grandioase concerte stând în competența echipei de consultanță artistică. Andreea și Radu Fornea, dată fiind

Flacăra” din 3 noiembrie, de la Sala Palatului. Oarecum la concurență, Victor Socaciu îi convoacă pe toți folkiștii în decembrie, tot la Palat, la tradiționala gală anuală a festivalului “Om bun”, pe care îl produce din 1991. Brașoveanul Socaciu este membru al UCMR, a fost parlamentar și de curând s-a întors din Canada, unde a fost consul general la Montreal. A luat parte de câteva ori la festivalul de la Mamaia, a realizat emisiuni radio și TV (între care “Vânare de vânt”) și a fost unul din liderii “Serbărilor Scânteii tineretului”. Ne-a reamintit cu vocea sa gravă “Oltule”, “Charlie Chaplin”, dar și piese de pe albumul “Iedera”. Tot inginer este și Mircea Vintilă, adevărat pionier al genului, participant la primul festival folk din România, pe care l-am organizat în 1971 împreună cu fratele meu Florin-Silviu la “Pop-Clubul” Politehnicii, la “303” (a cântat atunci, cu grupul său, “Rod”, și regretatul Dumitru Lupu). Vintilă a cucerit Marele premiu al festivalului “Primăvara baladelor” (cu “Lordul John”), a cântat 9 ani în Cenaclul “Flacăra”, a fost component al formației “Pasărea Colibri”, are propria sa trupă, Brambura, a depănat povești muzicale în care readuce în memorie farmecul

cană cu vin”, “Taina”, “Din copilărie”, și a doua alături de regretata Tatiana Stepa în “Partaj” – titlurile cele mai cunoscute fiind “Galbenă gutuie”, “Desculț prin zăpadă”, “Creion”, “Mi-e bine, mi-e jale” sau “Elegia atlantă”. Magda Pușkaș a fost acompaniată de un bun chitarist, utilizând doar o mică tamburină. Tot o doamnă veterană a folkului, pe care l-a abordat încă din 1973, este Zoia Alecu. A studiat vioara, a cântat la Club A, la festivalul “Primăvara baladelor”, iar între 1986 și 1996 a colindat Europa împreună cu formația Sfinx Experience, reîntorcându-se la folk abia în 2005, prin lansarea albumului “Vino aici”, editat de casa Ovo Music, a lui Ovidiu Komornyik. În cei 44 de ani de activitate a lansat, cu vocea sa gravă, cu un timbru inconfundabil, piese cum ar fi “Lasă-ți mâna în mâna mea” sau albume de mare calitate - “Cărări

Bucureștilor de odinioară (“Hanul lui Manuc”, “Strada Popa Nan”), dar nu ocolește în nici un spectacol adevăratele șlagăre care sunt “Bade Ioane”, “Mielul” sau “Pământul deocamdată”. I se spune “Ciocu” și mai are un mare merit, pe alte coordonate: alături de mine și de Radu Cosașu este între cei mai fideli suporteri ai echipei de fotbal Progresul București, alias F.C. Național! Simpatie, dar de natură... geografică, mă leagă și de Magda Pușkaș, mureșeancă de-a mea, originară din Reghin, oraș aflat la mică distanță de satul meu natal, asta pentru că nu prea am ocazia să prezint des artiști de pe acele meleaguri, înafară de Sanda Ladoși sau Eva Kiss. Absolventă a facultății de Psihologie, are 36 de ani de carieră, mulți dintre aceștia fiind “cenacliști” și împărțiți în două perioade distincte: prima, din 1981, alături de Sorina Bloj, în duetul “Ecolu”, cu hit-urile “La o

de maci”, “Printre lupi”, “Să ierți”. Finalul, cu miile de spectatori cântând parcă pe o singură voce, a aparținut maramureșenilor. Bună parte din folkiști sunt... ingineri, acesta fiind și cazul lui Ducu Bertzi, “Cetățean de onoare” al orașului său natal, Sighetu-Marmației. A studiat vioara la școala de muzică, a cântat în corala Song condusă de Ioan Luchian Mihalea, a participat la peste 1300 de spectacole ale Cenaclului “Flacăra”, a colindat lumea cu cântecetele sale. Bertzi este “Omul cu chitara” de la Radio România Actualități și de la TVR2. Într-o impresionantă comuniune cu publicul, el n-a ocolit titluri cum ar fi “Floare de colț”, “Când s-o împărțit norocul”, “Și de-ar fi”, “Trece dorul”, “Focul vânat”. Dar adevărata vedetă a serii a fost Ștefan Hrușcă, venit special din Canada, țară unde s-a stabilit în 1991 și unde, de necrezut, nu s-a întâlnit niciodată cu Victor Socaciu, el locuind la Toronto. Învățătorul din Ieud s-a consacrat efectiv în Cenaclul “Flacăra”, cu care a apărut în peste o mie de “întâmplări artistice”, cum le spunea poetul Adrian Păunescu și unde a lansat în 1984 emblematica melodie “Rugă pentru părinți”, adevărat imn al repertoriului său. A cântat mult împreună cu Vasile Șeicaru și Victor Socaciu, a întreprins turnee în întreaga lume, dar mai ales este cunoscut pentru specta-

de maci”, “Printre lupi”, “Să ierți”. Finalul, cu miile de spectatori cântând parcă pe o singură voce, a aparținut maramureșenilor. Bună parte din folkiști sunt... ingineri, acesta fiind și cazul lui Ducu Bertzi, “Cetățean de onoare” al orașului său natal, Sighetu-Marmației. A studiat vioara la școala de muzică, a cântat în corala Song condusă de Ioan Luchian Mihalea, a participat la peste 1300 de spectacole ale Cenaclului “Flacăra”, a colindat lumea cu cântecetele sale. Bertzi este “Omul cu chitara” de la Radio România Actualități și de la TVR2. Într-o impresionantă comuniune cu publicul, el n-a ocolit titluri cum ar fi “Floare de colț”, “Când s-o împărțit norocul”, “Și de-ar fi”, “Trece dorul”, “Focul vânat”. Dar adevărata vedetă a serii a fost Ștefan Hrușcă, venit special din Canada, țară unde s-a stabilit în 1991 și unde, de necrezut, nu s-a întâlnit niciodată cu Victor Socaciu, el locuind la Toronto. Învățătorul din Ieud s-a consacrat efectiv în Cenaclul “Flacăra”, cu care a apărut în peste o mie de “întâmplări artistice”, cum le spunea poetul Adrian Păunescu și unde a lansat în 1984 emblematica melodie “Rugă pentru părinți”, adevărat imn al repertoriului său. A cântat mult împreună cu Vasile Șeicaru și Victor Socaciu, a întreprins turnee în întreaga lume, dar mai ales este cunoscut pentru specta-

celele sale de colinde, câteva gravate pe albume distinse cu "Discul de aur": "Ziurel de ziurel", "Colinde", "La

Dolănescu. Furdui Iancu și Fărcaș au figurat și în spectacolul televizat de la Mărășești, alături de grupul K1 (Radu Fornea și colegii săi redivivus!), Paula Seling, Gheorghe Zamfir, Eugen Sârbu, actorul Vlad Rădescu. Tot duminică, în ultima zi a acestui adevărat festival a evoluat în Piața Unirii din Focșani legendara formație Phoenix, alături de orchestra simfonică "Muntenia" dirijată de Daniel Jinga.

Victor Socaciu

săvârșitu' lumii", "Crăciunul cu Hrușcă", "Iarăși flori dalbe", "Balade speciale". "Repetabila (și atât de plăcută!) povară" pentru publicul nostru este reîntâlnirea atât de așteptată cu Ștefan Hrușcă din fiecare decembrie...

Seara a doua a fost dedicată măștrilor muzicii populare, amfitrion, la prezentare, fiind cunoscuta specialistă de la TVR Iuliana Tudor, iar din punct de vedere muzical - cunoscuta orchestră "Lăutarii" de la Chișinău, dirijor Nicolae Botgros. Mai rar o asemenea paradă, absolut impresionantă, cu artiști de toate vârștele veniți din toate zonele geografice! N-au lipsit Maria Murgoci, reprezentantă a gazdelor, Ionuț Langa, Cristian Fodor, Mariana Anghel, Floarea Calotă, capete de afiș fiind Nicolae Furdui Iancu (cu fiul său, Tudor), Dumitru Fărcaș, Veta Biriș, Sava Negrean Brudașcu, Doinița și Ionuț

Zoia Alecu

Ștefan Hrușcă

suntem", într-un show de teatru total, o sinteză a artelor dansului, costumului și pantomimei. După aceea scena a fost ocupată de impresionanta (și tânăra) orchestră simfonică "Muntenia", sub bagheta dirijorală a lui Daniel Jinga. Absolut întâmplător, două din vedetele serii s-au născut în județe învecinate Vrancei, Puric la Buzău, iar renumitul violonist Eugen Sârbu la Galați, dar acesta din urmă este stabilit de multă vreme la Londra, figurând în Dicționarul muzical Oxford și având la activ nu mai puțin de 33 de medalii de aur cucerite la concursuri internaționale.

Virtuozul a cântat, se înțelege, pe vioara sa Stradivarius din 1729, dar să nu uităm că a avut privilegiul să cânte și pe faimoasa Il Cannone, vioara Guarneri del Gesù din 1742 a lui Paganini. Ca și la Gala "Zamfir-50 de ani pe scenă" din 2014 de la Ateneul Român, Sârbu s-a reîntâlnit pe scenă cu renumitul "zeu Pan al naiului", Gheorghe Zamfir, ovaționat la fiecare apariție (a cântat și alături de Alessandro Safina). Și cum să nu fie așa, când muzicianul de 76 de ani este celebru în întreaga lume? A revoluționat construcția și tehnica străvechiului instrument, pe care l-a adus de la 20 de tuburi, cât are în mod obișnuit, până la

Compozitoare și textieră, Paula Seling a absolvit UNMB și este membră a UCMR, abordând cu lejeritate și genuri cum ar fi jazz-ul, folk-ul, colindele. A reprezentat România de două ori în finala Eurovision, aducându-ne o clasare superlativă, locul 3. Deși a cântat "La radio se anunță ploii", din fericire a plouat doar cu aplauze pentru interpreta noastră, aflată într-o formă vocală remarcabilă. Tenorul italian de pop-opera Alessandro Safina s-a născut la Siena, a terminat conservatorul la Florența. Singura lui piesă proprie de real succes este "Luna" ("Only You" în versiunea engleză), locul 2 în topul olandez, din coloana sonoră a telenovelei "Clona", dar a cântat de-a lungul timpului alături de Katia Ricciarelli, Petra Berger, Chrissie Hynde, Rod Stewart sau Sarah Brightman. Recitalul său a inclus câteva dintre cele mai apreciate șlagăre ale muzicii ușoare italiene, gustate din plin de miile de spectatori.

Eugen Sârbu, Daniel Jinga, Gheorghe Zamfir

recordul de 42 ("Gigantul"). Fostul elev de la Liceul de muzică al lui Fănică Luca, absolvent al Conservatorului bucureștean, membru al UCMR, doctor în muzică, a predat la UNMB și apoi la facultatea de muzică din Târgoviște, are peste 300 de compoziții, între care binecunoscutele "Doina de jale", "Missa pentru pace", "Été d'amour", "Păstorul singuratic", dar și rapsodii, concerte, muzică de cameră. A fost invitat de câteva ori la Vatican, a cântat în fața multor șefi de state, dar mai ales figurează în coloana sonoră a unor filme cu sute de milioane de intrări: "A fost odată în America", "Karate Kid", "Kill Bill", "Marele blond cu un pantof negru". Cu 120 de Discuri de aur și de Platină, cu 190 de discuri editate în întreaga lume și vândute în zeci de milioane de exemplare, Gheorghe Zamfir este indiscutabil o celebritate mondială.

Reconfortant, cum spuneam, a fost să constatam cum publicul a făcut neîncăpătoare Piața Unirii din Focșani în patru seri consecutive, cu programe muzicale absolut distincte și ținând de genuri deloc complementare. Așa cum și mai reconfortant a fost să-i vezi la aceeași masa, discutând despre muzică, la hotelul vedetelor, Laguna, la invitația doamnei Mirela Cristea, pe Gheorghe Zamfir și Dan Puric, Ștefan Hrușcă și Alessandro Safina, Eugen Sârbu și întregul staff organizatoric (show-ul de la Mărășești a fost absolut impresionant, cu proiecții și efecte de lumini, plus colaborări surprinzătoare între toți

În aceeași seară s-au întâlnit, inclusiv într-un duet (după câte știm erau pregătite încă două, dar italianul a acuzat o indispoziție vocală...), Paula Seling și tenorul Alessandro Safina, mai convingătoare fiind artista noastră. Paula a confirmat din plin palmaresul impresionant, cu trofeele festivalurilor "Cerbul de aur", Mamaia, "Aurelian Andreescu", cu turnee în Canada, Marea Britanie, SUA, Norvegia, cu premiul "Cea mai bună voce", eroină de carte în Anglia, concerte alături de Joan Baez sau Chick Corea.

Paula Seling, K1

artiștii!), în frunte cu Andreea și Radu Fornea. Au fost, la Focșani, patru seri excepționale, cu selecții repertorial-muzicale și interpretative de cel mai bun gust, pe care le-am dori repetate pe cât mai multe scene din țară! (Foto: Like FX by Infinity Sounds)

Octavian URSULESCU

Ileana Șipoteanu

La primul său album editat de casa de discuri Eurostar, "Ai venit prea târziu", spațiul destinat lansărilor de la parterul magazinului "Muzica" a fost arhiplin, mulți fiind cei dornici s-o revadă pe grațioasa constănțeană. Evident, doar prin adopție constănțeană, ea stabilindu-se acolo cu soțul său, prof. univ. dr. Dumitru Mitică Lupu, cunoscutul compozitor, care este...giurgiuvean. Dublul lor transfer a avut loc de la

Teatrul "Al. Davila" din Pitești la "Fantasio", în Constanța, fără a bănuși că peste ani reputata instituție de spectacol va fi "îngropată" de venetici care ar fi trebuit să contribuie la propășirea culturii pe litoral, nu la distrugerea ei! La începuturile sale muzicale, Ileana Șipoteanu, originară din com. Rucăr, județul Argeș, a cântat muzică populară, dar încă de la primele ei înregistrări de muzică ușoară Dumitru Lupu, care era dirijor la teatrul din Pitești, i-a intuit calitățile de excepție și i-a încredințat câteva cântece, dintre care "Ce mult te-am iubit" rămâne peste timp șlagărul ei numărul unu. Din acel moment numele său a fost pe toate buzele, intrând în galeria interpreților de primă mărime. Au rămas în istoria genului turneele "De la Mamaia la...Pitești!", în care Mitică Lupu reunea, alături de orchestra teatrului "Al. Davila" din Pitești, voci de mare calitate, aparținând unor soliști îndrăgiți din noul val: Gabriel Dorobanțu, Cătălin Crișan, Ileana Șipoteanu, Daniel Iordăchioae, Viorela Filip, Otilia Rădulescu. Din acest nucleu de succes și-a luat zborul Ileana Șipoteanu, care și-a conturat rapid un stil dominat de romantism ("Romantică femeie" se intitulează de altfel una din

piesele albumului), nostalgie, tandrețe, sensibilitate, feminitate.

Albumul pe care ni-l propun Venera și Paul Stângă de la casa de discuri Eurostar este de fapt un "Best of", incluzând 12 dintre cele mai frumoase cântece pe care Mitică (așa figurează în buletin, nu Dumitru!) Lupu i le-a scris soției sale, înafară de cele trei amintite fiind și "Iubește-mă, așa cum te iubesc", "Ești iubirea vieții mele", "Cine mi-a luat iubirea", "Valsul valurilor" sau "Rendez-vous". Compozitorul a povestit de altfel câteva istorii amuzante legate de colaborarea lor, anunțând că următorul său film pentru copii la care va scrie muzica și scenariul (are șase până acum) va fi regizat de fiica lor, Dumitrana, studentă la regie și mulțumindu-se acum cu postura de fotoreporter! Din păcate, el nu va mai fi făcut niciodată... Pe podium, Ileana Șipoteanu a ținut să interpreteze, între altele, piesa cu autori necunoscuți "O seară la Constanța", a cărei poveste este interesantă, fiind cântată de o formație de dincolo de Prut la primitorul restaurant basarabean omonim. Patroana, Maria Paladi, mare iubitoare de muzică, prezentă la magazinul "Muzica" pentru a fi alături de vechea ei prietenă, a lăcrimat ușor ascultând melodia, care a sunat ca una de adio, fiindcă restaurantul atât de primitor a fost închis...

Scriam că a fost lume multă la lansare, în principal admiratori veniți din întreaga țară, dar și colegi care activează sub același stindard Eurostar: Ioana Sandu, Aurel Moga, Marian Stere. Ca și ei, au rostit la microfon cuvinte din inimă compozitorii Mircea Drăgan și Viorel Covaci (paradoxal, nu au creații pe disc, dar au ținut să fie de față, au lipsit

însă, sperăm motivat, Dan Dimitriu și Marius Cristi Popa, cu câte o compoziție pe album), textiera Elena Răileanu a sosit special tocmai de la Chișinău, în timp ce nu au venit textierii din țară... Mulți se plâng, pe drept

precum și o echipă de filmare de la ProTV. Evident, și de această dată posturile publice de radio și televiziune n-au avut trimiși speciali, că doar de aceea au în titulatură "România"! Ah, Ileana dacă ai cânta în limba engleză ar fi fost cu totul altceva... În schimb n-a pregetat să bată drumul de la Sinaia, unde este profesoară, ploieșteanca Alexandra Veronica Stroe, care a dăruit tuturor celor prezenți un careu rebusistic alcătuit în întregime din versurile cântecelor de pe albumul "Ai venit prea târziu"!

Dacă a venit cineva... prea târziu a ratat un eveniment cald, emoționant, sincer, prelungit multă vreme pentru autografe, fotografii,

îmbrățișări, felicitări, acordarea de flori (zeci de buchete). Ileana Șipoteanu a dovedit încă o dată că "Generația de aur" a cântecului românesc este în mare formă, în ciuda ignorării de către mass media, dominate de tineri pe care nu-i putem acuza decât de ignoranță, pentru că ei efectiv nu cunosc valorile genului. Iar adevărații specialiști au fost îndepărtați... Din fericire, votul decisiv este al marelui public, care-i iubește și-i dorește pe acești cântăreți remarcabili, chiar așa, nedifuzăți la radio sau pe micul ecran. Cum nu sunt implicați în scandaluri, nici în presă nu ajung decât rar, foarte rar. Ileana Șipoteanu, ca și colegii ei, probează nu numai calitate artistică indiscutabilă, ci și demnitate, coloană vertebrală, profesionalism.

Lelia PRUNDU

cuvânt, de marginalizarea muzicii ușoare românești tradiționale, dar iată că solidaritatea de breaslă lipsește cu desăvârșire, din moment ce strălucesc prin absență până și colaboratorii protagoniștilor, nu mai vorbesc de colegi... Culmea, n-a uitat de acest eveniment cunoscutul promotor Ioan "Vali" Gauzin, aflat în Italia, care a delegat trei persoane să-l reprezinte, cu superbe buchete de flori! Ne-am bucurat însă să-i salutăm (fi revedeți în fotografia de grup) pe Luiza Mateescu, Olivia Sima (Radio România), pe soliștii Camelia Florescu și George Rotaru, pe poeta Clara Mărgineanu (TVR),

Împreună cu prietenii și admiratorii

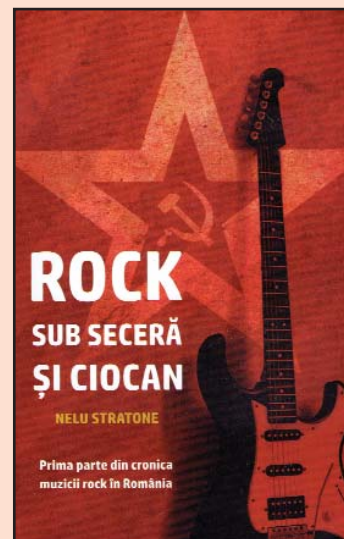
Nelu Stratone: „Rock sub seceră și ciocan” (prima parte din cronică muzicală rock din România)

Un volum impresionant atât pentru obiectivul dorit - o cronică completă a unui stil autohton, cât și pentru dimensiuni - 474 pagini, format mare, cu numeroase fotografii (și un preț pe măsură - 80 de lei). Volumul este coordonat de Andrei Ruse și Radu Toderaș la editura Hyperliteratura 2016, fiind finanțat parțial, atenție, printr-o campanie de crowdfunding (donații) inițiată de Creștemidei.ro.

Cartea cuprinde o prezentare biografică a autorului (care și-a început activitatea de redactor muzical în scris și la radio în 1992), cuvântul autorului, precum și 4 capitole mari: 1960 Rock'n'roll tovarășii!, 1971 Cultul personalității și muzica rock, 1978 Mișcarea underground, 1985 Situația

ca o parafrază. Ele cuprind 23 de subcapitole, încheindu-se de fiecare dată cu segmentele intitulate Rockul românesc în date și Povești rockerești. Autorul mărturisește că se aștepta ca o cronică "oficială" a rockului românesc să fi fost deja scrisă de persoane mult mai implicate în fenomen, dar cum așteptatele volume nu au apărut, a început propria documentare, de mai bine de un deceniu. Iar documentarea sa se dovedește amplă, exactă, impresionantă. Un volum extrem de util.

Dan CHIRIAC

Dulcea aromă a șlagărului

George Grigoriu a fost unul dintre cei mai prolifici autori de șlagăre din muzica ușoară românească, orice meloman putând să-ți înșire pe nerăsuflăte cel puțin zece titluri din atât de bogata sa creație. Din acest motiv, așa cum propuneau pe drept cuvânt membrii juriului, trebuie găsită o soluție pentru a nu se mai repeta obositor în concurs câteva titluri, ceea ce dă senzația unei sărăcii repertoriale – dar asta este o altă discuție, firește, iar

Câștigătoarea trofeului - Rossella Zitiello

modalități s-ar putea găsi. Așa cum o sugestie, legată tot de acest tezaur de cântec românesc, ar fi elaborarea unui semnal distinct al festivalului internațional "George Grigoriu", prin alăturarea câtorva refrene memorabile, ceea ce pentru o formație de talia celei conduse de Ionel Tudor, cu atâția compozitori și orchestratori valoroși în componență, n-ar fi nicidecum o problemă.

După cum se vede, am început articolul de față cu două sugestii, pentru că în rest totul a fost aproape perfect la această a 13-a ediție a festivalului de la Brăila, localitatea natală a compozitorului. Meritele, indiscutabile, revin și de această dată riguroșilor și pasionaților organizatori, în frunte cu Consiliul județean Brăila (vice-președintele Ionel Iepureanu a înmănat premiul I, iar un alt vice-președinte, Cătălin Murea – diplomele de participare) și Centrul județean pentru conservarea și promovarea culturii tradiționale Brăila, acesta din urmă având în fruntea sa o directoare energetică și cu experiența tuturor edițiilor anterioare, Maria Pușcaci. Aceștia au avut sprijinul Primăriei municipiului Brăila, manifestarea fiind găzduită în premieră într-un spațiu ideal pentru muzica ușoară (nu și pentru rock, dar acesta, în principiu cel puțin, nu face obiectul festivalului!), sala elegantă a Teatrului "Maria Filotti", arhiplină seară de seară. N-au lipsit nici de această dată elegantele afișe (cele mai frumoase pe care le-am întâlnit vreodată la un asemenea eveniment), documentatul program de sală, harnica echipă organizatoare, care a reușit să "strunească" fără sincope finaliștii din 9 țări, atrași de premiile totalizând 13.000 de

euro, quantum fără rival, de departe, pe "piața" festivalurilor de profil de la noi. Dar nu numai premiile și seriozitatea organizării atrag la Brăila, ci și faima orchestrei de acompaniament, într-o formulă imbatabilă: Ionel Tudor (claviaturi, conducerea muzicală), Andrei Tudor (claviaturi), Marian Georgescu, Daniel Bouroșu (chitare), Laurențiu Zmău (baterie), Dan Marin Ioniță (saxofon, percuție), Daniel Pirici (percuție, chitară bas), Eugen Tegu (chitară bas). Este exact componența care a adus orchestrei premiul intitulat "Cea mai valoroasă formație de muzică ușoară din țară" la gala din acest an a distincțiilor anuale ale revistei "Actualitatea muzicală". Partenerii media au fost numeroși și la înălțime, în frunte cu Neptun TV (a transmis impecabil, în direct, cele trei seri de festival), "Actualitatea Muzicală", "Ultima oră", Radio România. Forța financiară a manifestării, incluzând numele "grele" din recitaluri și nivelul ridicat al premiilor, se datorează unui grup compact de sponsori-prieteni ai muzicii și ai festivalului: sponsor principal Agricost (ing. Gicu Soare a înmănat premiul III), Carrefour, Vinuri de Măcin, Tancred (a sponsorizat una din mențiuni), Selgros. Și, ca să încheiem partea, să-i zicem, consacrată detaliilor tehnice, să notăm că de sunet și lumini, inclusiv de proiecțiile de pe ecran, s-a achitat cu brio Global Stage. Toate

aceste detalii sunt foarte importante, fiindcă ele completează tabloul viu colorat al unui festival complex, în care n-a existat nici un scurtcircuit – mare minune la acest nivel!

Juriul a fost și de această dată internațional, cel puțin cei patru membri din țara noastră fiind o garanție a corectitudinii și a profesionalismului. Este vorba de Marius Țeicu, președinte (la ora aceea era optimist în

Premiul I - Flavia Zoe

privința stării de sănătate a fiicei sale, nebănuind drama ce avea să-l lovească peste puțină vreme – îi transmitem condoleanțe sincere pentru pierderea frumoasei Patricia!), Horia Moculescu, Andreea Andrei, Titus Andrei. Colegii lor de peste hotare au fost Rumiana Naceva din Bulgaria, prezență familiară la multe competiții de la noi (ea a acordat și premii speciale constând în invitarea la festivalul al cărei directoare este la Veliko Târnovo,

“Silver Yantra”), Tatiana Apanasenko din Ucraina, Rocco Palazzo din Italia. Atâta timp cât aceștia sunt doar specialiști în muzică totul este normal, dar atunci când ei sunt și impresari, aducând concurenți din țările

compozitorului omagiat) și “România” de Adrian Daminescu. Mențiunea a doua a luat drumul Italiei, pe adresa unei cântărețe profesioniste, Anna Grotta, care a convins prin tălmăcirea pieselor “Amurgul” de George Grigoriu și “Perdere l’amore”, legendar șlagăr lansat de Massimo Ranieri (specialist titrat în domeniu, promotorul Dorin Irimia ne-a declarat că a fost o versiune reușită). În fine, ultima (de fapt prima!) mențiune a ajuns la Budapesta, în bagajele simpaticului Attila Suba (cel dintâi solist din Ungaria participant la festival), care în ciuda... gabariturii a dansat sprințar și a cântat în manieră jazz-blues (a luat parte de altfel la câteva festivaluri de gen în țara noastră) “Niciodată, niciodată” de George Grigoriu și “Konnyu almot hozzon az ej” (Noaptea va aduce vise dulci). O personalitate certă este, la cei numai 16 ani ai săi, eleva Dora Gaitanovici din Buzău: compune, este pianistă (de altfel s-a acompaniat la melodia lui George Grigoriu, “Eternitate”), cântă în două formații! Ea a dat lovitură, cum se spune, descoperind într-o culegere maneaua, așa cum era ea în realitate, nu cea de azi, “Până când nu te iubeam”, compusă de Anton Pann

respective, apare o problemă, mai ales atunci când sunt țări cu 4-5 finaliști la o ediție... E o chestiune, ca și aceea a semnalului-îm al festivalului și a repertoriului, pe care suntem siguri că organizatorii o vor rezolva cu eleganță și determinare.

Gala laureaților, după două seri incandescente, asupra cărora vom reveni, a fost deschisă, ca de obicei, de înmânarea diplomelor de participare, care de fapt înseamnă momentul de tristețe când o parte din finaliști află că n-au intrat în palmares... Iar câțiva chiar că ar fi meritat, între aceștia fiind Almira Ahmetgareeva din Republica Tatarstan (Federația Rusă), Sophie de Quay și Simon Jaccard (Elveția), Mihaela Diaconescu, Robert Feraru (România), Mădălina Gaivas (Republica Moldova) sau Alessandro Piscitella (Italia). Dar asta e, numărul distincțiilor este limitat, cele speciale au dispărut, iar o solistă a primit două premii... Mențiunea 3 a fost înmănată foarte tânărului Rareș Darian Mariș, 16 ani, din Cluj-Napoca, sosit la Brăila aureolat de câștigarea

Almira Ahmetgareeva

Trofeului “Next Star” la Antena 1. El a dat viață cu muzicalitate melodiilor “Ana” de George Grigoriu (reamintim că toți finaliștii cântă obligatoriu o creație a

cu două secole în urmă! Frumoasa Anastasiia Frolova, 18 ani, studentă la Institutul de muzică din Kiev, a fost recompensată cu premiul II pentru interpretarea remarcabilă a melodiilor “Amurgul” de George Grigoriu (titlu ales de numeroși finaliști) și “Vidima” (Vrăjitoare), din repertoriul propriu. Flavia Zoe are 21 de ani, a absolvit Liceul de arte “Dinu Lipatti” din Pitești și este în prezent studentă în anul III la clasa de Compoziție la Universitatea de muzică din București (de altfel s-a acompaniat la pian în compoziția proprie, muzică și versuri, “We Don’t Care”). A descoperit o piesă mai puțin cântată (și... uzată) a lui George Grigoriu, “Așteptare” și a reușit performanța de a câștiga două distincții cu mare greutate, Premiul I, dar și Premiul special al Uniunii compozitorilor și muzicologilor din România, înmănat ei de Horia Moculescu. În decursul celor 13 ediții, Italia a triumfat pentru a treia oară, Trofeul fiind cucerit acum de napoletana Rossella Zitiello, 22 de ani, care a dat viață convingător marelui șlagăr lansat cândva de Claudio Villa, “Un amore cosi grande”, și altui titlu favorit al concurenților din

creația lui George Grigoriu, "Speranțe vis, speranțe flori". Poate însă cel mai important lucru, în ansamblu, este faptul că s-au cântat atâtea piese semnate George Grigoriu (pe lista preferințelor, înafară de "Amurgul" și "Speranțe vis, speranțe flori", se numără și "Eternitate" sau "Niciodată, niciodată"), dar îndeosebi că se interpretează, în acompaniament superlativ, titluri de referință din muzica ușoară românească. Astfel, la ediția actuală am ascultat lucrări semnate de Vasile Vasilache, Alexandru Mandy, Andrei Tudor, Viorel Gavrilă, Nicolae Caragia, Laura Stoica, Alexandru Vilmanyi, Aura Urziceanu, Liviu Știrbu. Așa cum ne-am bucurat să constatăm că mulți finaliști au lăsat comoditatea deoparte și au răscolit "cufărul" cu melodii lăsate nouă de marele compozitor (Titus Andrei vorbea de peste 400 de titluri aflate în kardexul radio), care măcar așa mai

există delimitări stricte, lucru de care ar trebui să țină seama cei chemați să stabilească ierarhiile, acestea fiind

Mențiunea I - Attila Suba

Mențiunea II - Anna Grotta

oricum subiective...Un astfel de exemplu ni l-a furnizat însăși câștigătoarea de anul trecut, Alexandra Costache, 18 ani, absolventă a Liceului "Dinu Lipatti" la clasa de nai; invitată pentru un micro-recital, ea a utilizat inspirat acest instrument în compoziția lui Adrian Daminescu, "România".

În ceea ce privește recitalurile de la aceste festivaluri, reamintesc, de muzică ușoară, am pledat mereu în favoarea invitării vedetelor acestui gen muzical. De fapt, pledoaria ar trebui să fie inutilă, pentru că, normal, la un festival rock vin trupe rock, la unul folk sunt invitați barzii genului, la fel la dance, house, hip-hop, dance sau jazz. Unde mai este și concurs, obligativitatea se

pot fi ascultate, fiindcă pe calea undelor radiofonice ele sunt interzise de tinerii "gauleiteri" aflați în funcții de comandă la toate posturile de radio, mici sau mari. Între piesele pe care le-am reascultat cu încântare, în interpretări tinere, proaspete, s-au numărat "Nesfâșitul dragostei", "Iubirea mea de-o viață", "Nu se poate trăi fără dragoste", "Ia te uită ce mai fete!", "Cui îi pasă de mine?". O notă aparte pentru prahoveanul Andrei-Iulian Mihalcea, student în anul IV la Canto clasic (prof. Ionel Voineag), la Universitatea națională de muzică din București, cu o vibrantă interpretare a ariei "Muzica" din opereta "Valurile Dunării" de George Grigoriu. Cineva din juriu spunea că e alt gen muzical, dar ce ne facem cu, să zicem, Andrea Bocelli sau cu laureații de la concursurile noastre DE MUZICĂ UȘOARĂ care cântă jazz, folk, rock, folclor? Granitele au cam dispărut, genurile se contopesc, nu mai

Mențiunea III - Rareș Darian Maviș

impune de la sine, pentru că nu este firesc ca în prima parte, cea de competiție, să se cânte muzică ușoară, iar în

partea a doua să vină artiști reprezentând alte genuri muzicale (la ale căror manifestări, nota bene, nu vor fi niciodată chemați corifeii muzicii ușoare!). Plus că mai este ceva: tinerii concurenți, inclusiv cei de peste hotare, sunt onorați să-i cunoască îndeaproape și să-i asculte pe cei de la care au preluat melodiile și pe care visează să-i egaleze cândva în celebritate. Aici intervine abilitatea și simțul echilibrului din partea organizatorilor, cărora le revine sarcina de a păstra identitatea evenimentului. Anul acesta, cel care s-a pliat perfect pe specificul festivalului,

prin recitalul său remarcabil, susținut alături de formația Andrei Tudor, a fost Gabriel Cotabiță. A absolvit o facultate tehnică acasă la el, la Craiova, Electrotehnica, și deși a cântat în diverse trupe pop-rock (Redivivus, Holograf, Basorelief, VH2), din 1986 s-a dedicat muzicii ușoare, nu doar în calitate de solist, dar și de producător, compozitor, prezentator (în această ultimă postură la Mamaia, Amara, Callatis). Piesele cântate de el au obținut premii la Mamaia, Festivalul național al cântecului de dragoste, Șlagăre în devenire, dar și în SUA sau Australia. 1986 a fost, cum spuneam, anul apariției sale explozive pe scena muzicii ușoare, cu melodia lui Ionel Tudor, "Noapte albastră", după care s-au succedat titluri pe care publicul brăilean le-a reluat în cor: "Te rog, domnișoară, nu pleca!", "Prizonier", "Prima iubire și ultima", "Ave Maria" (Trofeu la Mamaia 1990), "Trece vremea", "Dă-mi o șansă", "Raiul e pe Pământ", "Să nu ne spunem adio", "Dacă n-ai iubi"...Paradoxal, nu s-a oprit la "Niciodată, niciodată" (din coloana sonoră a filmului "În fiecare zi mi-e dor de tine", în care colegă i-a fost Marina Florea), tocmai la festivalul consacrat lui George Grigoriu, în schimb n-au lipsit neuitate refrane aparținând lui Horia Moculescu, Anton Șuteu, Cornel Fugaru, Ionel Tudor, Bogdan Cristinoiu, Mihai Grigoriu, Mihai Pocorschi.

Celelalte două recitaluri s-au desfășurat pe alte coordonate muzicale. Dacă Gabriel Cotabiță aniversa 21

de ani de la "Noapte albastră", cu Ionel Tudor urmărindu-l emoționat din culise, în schimb formația Iris se mândrea cu 41 de ani de la înființare, singurul membru fondator fiind bateristul Nelu Dumitrescu. Din păcate, concertul de la Brăila a fost unul din ultimele în formula stabilită în același an 1986, cu Valter Popa (chitară), Doru Borobeică (chitară bas), Cristi Minculescu (solist vocal), aceștia trei luând decizia de a o porni pe un drum separat. Păcat, mare păcat, dar deja semnele sciziunii începeau să se vadă, pentru că și pe afiș se anunța "Cristi Minculescu și Iris"... Au fost înșiruite pe scenă cântece emblematice, cum ar fi "Baby", "Somn bizar", "Cine mă strigă în noapte?", "Strada ta", "Mătase albă", "Da, da, eu știu", "Lumina zilei", "Trenul fără naș", dar nu ne putem împiedica să ne întrebăm: cine sunt "Cei ce vor fi"? Și ce se va alege de legendara "Floare de Iris"? Mai... tinerei, cei de la Direcția 5 au doar 21 de ani de la constituire, în schimb formația condusă de Marian Ionescu (chitară bas, claviaturi) are o discografie extrem de bogată, peste 30 de albume, și participări internaționale notorii ("Cerbul de aur" de la Brașov, "Orfeul de aur" în Bulgaria, Bregenz - Austria, Bratislava - Cehia, Barcelona - Spania), dar și la festivalul de la Mamaia. Cum în fiecare an concertul lor de "Ziua îndrăgostiților" face neîncăpătoare Sala Palatului, membrii formației au oferit publicului toate frumoasele lor balade de dragoste, în parte din ele avînd-o alături pe atrăgătoarea solistă Alina Crișan: "Ai un loc", "O față ca ea", "Am nevoie de tine", "Ești stilul meu", "Altul mai bun", "Seducție", "Te voi aștepta", "Dacă ai știi", "Obsesia", "Poți să visezi".

Ediția a 13-a a festivalului internațional de muzică ușoară "George Grigoriu" a confirmat faptul că pentru mulți această cifră este cu noroc! Alături de manifestarea semicentenară de la Amara, concursul de la Brăila se

detașează net în peisajul genului (acompaniament, consistența premiilor, organizare, distincție, transmisie în direct pe micul ecran, recitaluri), făcând să fluture drapelul victorios al muzicii ușoare românești pe meterezele cetății pe care o tot asediază de 27 de ani, fără șanse de izbândă, toți răuvoitorii, nevolnicii, veleitarii și amatorii!

Octavian URSULESCU

Marina Scupra

Un deces absolut șocant a fost cel, pe data de 30 iulie, al Marinei Scupra, frumoasa și talentată solistă de muzică ușoară: pe 24 decembrie ar fi împlinit doar 50 de ani! Șocant datorită vârstei (dar o boală incurabilă – până când vom fi nevoiți să mai folosim această formulare, dragi medici și cercetători? - n-a iertat-o...), surprinzător datorită discreției cu care ea însăși, dar și familia (soțul, Claudiu Pițigoi, fost voleibalist de performanță, și fiul Dragoș Dan), au ascuns cu discreție suferința care a răpus-o pe interpretă în numai o jumătate de an...

Marina Scupra a fost un copil-minune al muzicii noastre ușoare, debutând la numai 14 ani la festivalul de la Amara – juriul n-a premiat-o atunci, însă organizatorii au invitat-o ulterior de nu mai puțin de 4 ori în recital. Am făcut multe turnee împreună (imaginea alăturată o surprinde într-o pauză dintre două reprezentații, alături de un alt dispărut prematur, cântărețul-acrobat Nicu Dumitrescu), avea pretutindeni un succes uriaș, datorită sincerității, repertoriului ales inspirat, modului în care comunica permanent cu publicul, fiind mereu veselă și plină de viață. Locuia pe Șos. Iancului, într-un apartament de bloc, am vizitat-o de câteva ori acolo pentru interviuri, întreținându-mă îndelung cu părinții ei, bucuroși că aveam și eu o ascendență armână, chiar dacă de numai 25%. Scriam mai sus că a fost o artistă de mare precocitate: la numai 6 ani a debutat în emisiunea TV "Prietenii lui Așchiuță", după care a fost nelipsită din programele televizate pentru cei mici. Între 1980-1983 a urmat cursurile Școlii populare de artă din București, la clasa profesoarei Gloria Bordea-Mihalache, dar încă din acea perioadă ascensiunea ei începuse, în 1981 fiind laureată a etapei republicane a festivalului național "Cântarea României". Consacrarea vine la numai 16 ani, la ediția 1983 a festivalului de la Mamaia, când obține Premiul Tinereții la secțiunea Interpretare, cântând admirabil "Bună seara, țara mea!" de Vasile Veselovski și "Joc de copii" de Laurențiu Profeta. Cum să nu mă doară despărțirea atât de timpurie de o solistă care a debutat odată cu mine la Mamaia? La ediția următoare a festivalului de pe litoral conduce către premiul II al secțiunii de Creație melodia lui Dan Dimitriu (care avea să-i devină soț peste câțiva ani) "Drumul meu", dar mai ales cucerește Trofeul secțiunii de Interpretare, ex aequo cu timișoreanul Ioan Toroican. Victoria i-a fost adusă de interpretarea melodiilor "Baladă pentru dragostea mea" de Laurențiu Profeta și "Marea mea iubire, tinerețea mea" de Dan Dimitriu. Este, cum se spune, pe val, toți compozitorii și-o dispută, așa încât la ediția 1985 a festivalului de la Mamaia este invitată să susțină un recital, dar în egală măsură aduce un Premiu special al juriului, la secțiunea de Creație, melodiei lui Aurel Manolache "Lumea amintirilor". La fel de încununată de succes este și participarea la ediția 1986 a festivalului de la Mamaia, când

susține din nou un recital aplaudat și conduce către distincții de creație alte două piese: "Bine că pe lume este dorul" de Dan Dimitriu (Premiul CC al UTC), cântată în duet cu alt tânăr solist, Alexandru Oros, și "Nopti cu stele la Mamaia" de Dan Ardelean (Premiul Centralei ONT Litoral). În 1989 este laureată o altă melodie cântată cu aplomb de ea, "Întoarce-te, iubire!" de Mihai Vanica. Din 1993 a fost angajată un timp la Casa de cultură a Ministerului de Interne, unde a fost colegă cu Gabriel Dorobanțu, care și el debutase la Mamaia în 1983, când primise doar o mențiune. A apărut deseori în spectacolele

Teatrului de revistă "C. Tănase", iar în 1994 a jucat în "Concurs de seducție", o tele-comedie în care apăreau și Tino Furtună (Holograf) sau Horia Brenciu. După divorț s-a stabilit în Constanța, unde a activat ca profesoară la Școala populară de artă, elevii ei cucerind mereu premii importante la competițiile deschise vârstei lor, acest lucru întâmplându-se mereu – am constatat-o personal - la festivalul "Glasul speranțelor" de la Techirghiol, în ciuda faptului că unul din organizatori își susținea preferații săi... Revenită în Capitală, a fost pentru o scurtă perioadă de timp profesoară la

Școala populară de artă din Pitești, solistul Marius Bălan vorbindu-mi elogios la priveghi despre spectacolele susținute împreună în Argeș, ultimul chiar în decembrie 2016...

Între melodiile de succes legate de numele Marinei Scupra se numără și "La drum cu un cântec vesel", "Bine te-am găsit, bătrâne charleston!" (Laurențiu Profeta), "Copiii

cartierului", "La balul fulgilor de nea" (Aurel Giroveanu), "Vârsta epocii de aur", "Vreau să mai cred în povești" (Ion Cristinoiu), "Oameni de zăpadă", "Marea mea iubire, tinerețea mea" (două premii la concursul TV "Șlagăre în devenire"), "Ce dor mă cheamă", "Iubirea mea este un adevăr", "Ce ai făcut cu viața mea?", "Să nu spui nimănu!" (Premiul juriului, cu punctaj maxim, la același concurs "Șlagăre în devenire"), "Dragoste, de-aș fi eu ca tine!" (toate de Dan Dimitriu), "Fotografii din București" (Ionel Bratu Voicescu), "Toamnă, bine ai venit!" (Dinu Giurgiu), "Oameni, să nu uităm!" (Viorel Gavrilă), "Nu știu ce s-a întâmplat" (Edmond Deda).

Înainte de a se lansa la scara națională a cucerit premii înalte la toate competițiile inter-județene, cum se numeau pe atunci, cum ar fi "Toamna culturală băcăuană" sau "Lotca de aur" de la Brăila. La festivalul "Melodii 84"

de la "Polivalenta" bucureșteană a fost distinsă cu o Plachetă de onoare. La Teatrul "C. Tănase" a repurtat un mare succes în spectacolul "Constelația Boema", iar alături de Mirabela Dauer și de Horia Moculescu a întreprins mai multe turnee în Germania. Casa de discuri Electrecord i-a editat albumele "Va exista" și "Bat în geam iubirii". Marina

Scupra era în plină formă, avea un recital extrem de atractiv, în care alterna șlagărele sale de muzică ușoară românească, hit-uri internaționale și chiar muzică de petrecere, plănuia lansarea unui nou album discografic... Dar toate visele și proiectele ei s-au sfârșit într-o zi caniculară de iulie, la puțin timp după compozitorul Dumitru Lupu. O vară tristă, îndoliată...

Cu doar câteva zile în urmă, mai precis pe 27 iulie, doctorița Corina Elena Badea, o foarte talentată compozitoare, poetă, instrumentistă și interpretă, m-a invitat la Tulcea, la Teatrul "Jean Bart", să prezint un spectacol caritabil, cu care ocazie și-a lansat un nou album la casa de discuri Eurostar. Cum bunicii ei materni au fost fărșeroți veniți din nordul Greciei, Corina are pe album și 4 compoziții cântate în armânește, iar în concert au fost numeroși artiști reprezentând această etnie, între care Vanghele Gogu. Fără a cunoaște nicicum starea de sănătate a Marinei Scupra (cum e viața!), am vorbit mult acolo despre ea, Marina fiind prima mare vedetă de muzică ușoară românească provenind din această minoritate. Cum eu însumi am 25% sânge armân (dinspre bunicul matern, Cantili), am simpatizat încă de la lansare cu frumoasa și atât de talentată Marina Scupra, am scris mult despre ea, am luat-o în turnee. În plus, nu pot uita că am prezentat-o la primul său concurs important, la festivalul de la Amara: avea doar 14 ani și câteva luni. Anii au trecut, și-a găsit liniștea și fericirea la Constanța, recăsătorindu-se cu Claudiu Pițigoi. La malul mării a fost profesoară la școala populară de arte, postură în care am regăsit-o la revenirea ei în Capitală. Marina Scupra era neschimbată, la fel de copilăroasă, de veselă, de plină de umor, iar pe scenă era o explozie de antren și bună-dispoziție, abordând un repertoriu divers, fiindcă înzestrările ei muzicale îi permiteau să cânte orice. Marginalizarea totală a muzicii ușoare românești și a reprezentanților ei de frunte a creat impresia falsă că ea s-a retras, că nu mai cântă, dar nimic mai adevărat. A fost o plăcere s-o revăd în emisiunea realizată de Carmen Movileanu la TVR2, "Ieri, azi, mâine". De fiecare dată când eram rugat de diverși organizatori de spectacole din țară pentru a le recomanda un nume din "generația de aur" începeam recomandările cu Marina Scupra, pentru că-i cunoșteam recitalul, iar după aceea aceiași mă sunau pentru a-mi relata ce succes neașteptat,

pentru cei care n-o mai văzuseră, avusese interpreta. Marina Scupra a fost o mare vedetă de "Ieri", aproape uitată "Azi", când ne despărțim cu durere de această față minunată. Cum pentru ea un "Mâine" nu va mai exista decât în amintirile noastre, îi spun adio cu durere în inimă acestei cântărețe a sentimentelor curate. Marina a fost ca o "floare a iubirii" (în armânește "lilicea vreariei") veștejită de un destin nemilos. Adio, buna mea prietenă și colegă!

Octavian URSULESCU

Harry Coradini

Harry Coradini (nume real: Harald Kölbl) s-a născut la 20 februarie 1944 la Timișoara. A fost colaborator (copil fiind) la Teatrul German, iar apoi a absolvit liceul german din Timișoara. Devine un solist vocal foarte solicitat,

impunându-se cu formația Clasic XX (numită inițial „Clasicii”), colaborând în decursul anilor cu Uranus, Harry Coradini Band, Mondial, Columna (turneu în Norvegia în 1980), Supermarket. Dar gloria și-o obține ca solist din 1972 al grupului Progresiv TM (devenit apoi supergrupul Roșu și Negru-Progresiv TM).

A emigrat în 1985 în Germania, a obținut cetățenia și a cântat acolo country. Se întoarce în România și-și deschide o mică afacere, fiind mâhnit că noua generație nu-l solicită în proiecte muzicale. Într-un referendum din 2001 al celor mai buni vocaliști rock din România a fost clasat pe locul 8.

Peisajul muzicii noastre rock a devenit mai sărac. Încă o legendă s-a stins din viață, la vârsta de 73 de ani.

Chester Bennington

Chester Bennington – solistul vocal al formației Linkin' Park (colaborator și la Stone Temple Pilots, Death

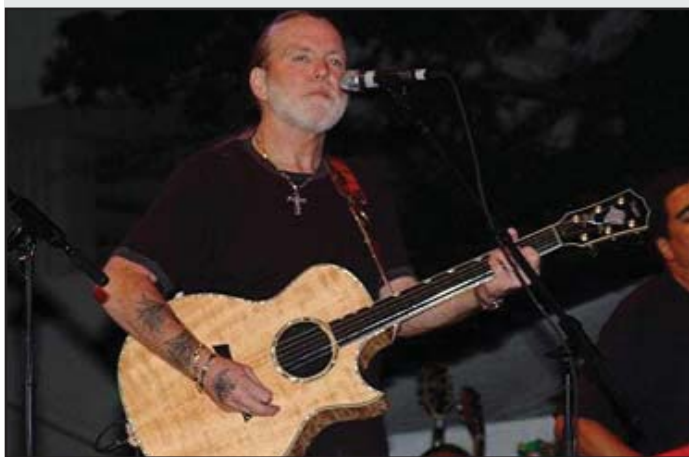
by Sunrise) – s-a spânzurat acasă, în Los Angeles: avea 41 de ani. Născut în Arizona, s-a luptat mereu cu drogurile, alcoolul, depresia, fiind abuzat sexual în copilărie. După liceu alege calea muzicii, impunându-se 1998 cu Linkin Park (numită pe atunci Xerox) – cu care lansează albume valoroase ca Hybrid Theory sau Meteora. Și-a exteriorizat demonii interiori prin poezie și cântece.

Gregg Allman

Gregg Allman – cunoscutul chitarist-compozitor s-a născut în Nashville și a format, cu fratele Duane, grupul Allman Joys în adolescență - devenit Allman Brothers Band. Deși Duane moare în accident în 1971, formația va reuși să

impact. Din 2006 alege calea solistică: se afla în turneu, când, după un concert la Detroit, se anunță decesul său. Medicul a stabilit că decesul se datorează sinuciderii prin spânzurare: avea 52 de ani.

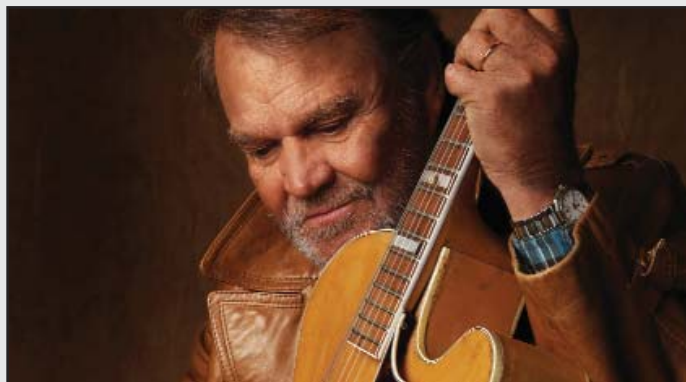

lanseze un album celebru în '73 - Brothers and Sisters. În timpul căsătoriei cu Cher (care a durat 3 ani) desființează formația, apoi o reface, concertând în paralel și cu Gregg Allman Band, pînă spre 2014.

A avut probleme cu drogurile și alcoolul, iar în 2007 descoperă că are hepatită C, devenită apoi cancer de ficat. Face un transplant de ficat, dar după 7 ani apar complicații care-i aduc decesul: avea 69 de ani.

Chris Cornell

Chris Cornell – solist vocal-compozitor, cu formațiile Soundgarden și Audioslave. Născut în Seattle, are o depresie severă care-l oprea să părăsească domiciliul. Muzica-i aduce alinarea și formează grupul Soundgarden în 1984, devenit celebru cu stilul grunge: "Black Hole Sun" sau "Spoonman". Formația se destramă în 1997, revine în 2010, dar între timp Cornell formează Audioslave, cu mare

Obține un contract solo și în 1967 lansează hiturile "Gentle On My Mind", "By The Time I Get To Phoenix", "True Grit". Prezintă emisiuni TV la CBS și are roluri în câteva filme.

Gloria sosește în 1974 cu "Rhinestone Cowboy", cântec care face trecerea de la country spre pop. Va urma o carieră solidă câteva decenii, iar 2005 este ales în Country Music Hall of Fame. Deși în 2011 este diagnosticat cu Alzheimer și-și anunță retragerea, mai lansează un album în 2017- Adios – cu puțin timp înaintea decesului. A avea 81 de ani.

Florin-Silviu URSULESCU

Stagiune Estivală la "Herăstrău"

Record de spectatori, diversitate de spectacole, vedete în recital, artiști îndrăgiți, muzică live, orchestră și balet, șlagăre și ever-green-uri, cuplete și scenete, muzică, dans, distracție și voie bună... Acestea au fost ingredientele rețetei succesului Stagiunii Estivale 2017 de

la Teatrul de Vară "Herăstrău" al Teatrului de Revistă „Constantin Tănase”.

Începută pe 24 iunie, Parada Revistelor a durat până pe 30 iulie, în fiecare week-end, sâmbăta și duminica fiind programate câte două reprezentații. Dacă până acum, pentru cea mai mare (peste 2500 de locuri) și mai modernă Grădină de Vară din țară era programată special o premieră estivală, de data aceasta,

îndrăgitul actor Alexandru Arșinel, Directorul Teatrului de Revistă, a decis să se joace, pe rând, aproape toate spectacolele din repertoriu: "Vino să ne vezi deseară" (Premieră 2017), "Euro Concert" (Premieră 2017, regizor Alexandru Arșinel), "Hai, zâmbește!", "Aer bun! De Herăstrău!", "Vivat Revista!", "Piei, Drace!" ș.a

Stagiunea Estivală 2017 a fost susținută de Catena. Astfel, în cadrul campaniei "Catena susține Teatrul

Al. Arșinel

Românesc", sute de clienți fideli ai farmaciilor Catena au obținut invitații duble, gratuite, la reprezentațiile unde i-au putut vedea, admira și aplauda, alături de un public numeros, pe îndrăgiții artiști, în frunte cu Alexandru Arșinel, Vasile Muraru și Valentina Fătu, Alexandru Lulescu, Adrian Enache, Ana Maria Donosa, Alin Gheorghisan, Sanda Ladoși, Monica Anghel, Luminița Anghel, Oana Sîrbu, Nae Alexandru și Cristian Simion, Monalisa Basarab, Bianca Sârbu, Daniela Tănase, Radu Ghencea, Raluca Guslicov, Paul Talașman, Miruna Birău, Oana Ghioca, Adriana Gavrilă (Trofeul Festivalului Național de Interpretare "Aurelian Andreescu" 2016). Fără a uita de baletul (coregrafia Cornel

Monica Anghel

Ana Maria Donosa

Popovici) și de Orchestra Teatrului de Revistă „Constantin Tănase”, dirijată de Dan Dimitriu.

Stagiunea 2017 - 2018 va debuta la sfârșitul lunii septembrie, la Sala Savoy, unde se vor juca spectacolele de repertoriu, dar și alte noi premiere aflate în pregătire.

Oana GEORGESCU

Paul Surugiu-Fuego: „Te iubesc”

Sub egida casei de discuri Euromusic (producător muzical: Puică Dat Florin), îndrăgitul artist a lansat acest album tip “best of”, cu o bună parte din melodiile sale de succes - un dar pentru numeroșii lui admiratori. Este o selecție absolut încântătoare, cu melodii mai vechi alături de producții mai noi, din această ultimă categorie făcând parte excepționala colecție de refrene semnate Florin Bogardo și interpretate împreună cu Stela Enache, potpuriu lansat în primăvară, în turneul național al lui Paul Surugiu-Fuego. Din colecția de față nu lipsesc patru melodii binecunoscute aparținând compozitorului basarabean Yan Raiburg (“Sărut, femeie, mâna ta!”, “Clar de lună”, “Ce seară minunată!”, “Cântați cu mine”),

precum și o altă piesă de succes provenind de dincolo de Prut, “Casa părintească”, de Mihai Ciobanu. Modest, Paul Surugiu include doar două compoziții proprii, “Lăsați-mi muzica!” și “Ți-am adus un măr”, făcând loc colaborării cu alți compozitori: regretatul Petre Gălușanu, cu care artistul a lucrat mult la începuturile sale (“Am încredere-n dragostea ta”), Adrian Romcescu (“Ești visul meu”), Marius Cristi Popa (“Cât de frumoasă ești, femeie!”) și mai ales Jolt Kerestely (“Știu că vei regreta”), cu care a editat în ultimii ani două albume superlative. Pe album figurează mai mulți compozitori basarabeni (să nu uităm că Paul Surugiu-Fuego este Artist al poporului în Republica Moldova), pe care interpretul i-a revelat melomanilor din România, așa cum între autorii versurilor figurează la loc de cinste Grigore Vieru. La împlinirea a 41 de ani, îi spunem și noi “La mulți ani!” prolificului artist.

Lelia PRUNDU

Istoria unui festival (II)

Ce înseamnă azi Sanremo?

Chiar așa, se întreabă mulți, ce sens mai are azi un festival muzical de o asemenea amploare, în cunoscutele condiții de criză? Sanremo rezistă peste timp prin audiențele TV uriașe, poveștile frumoase, cântecele de mare popularitate și mai ales pentru că reprezintă, cum se spune, "țara adevărată", Italia profundă, chiar dacă efectele imediate nu mai sunt ca pe vremuri: piesele lansate aici abia dacă ajung la 2% din piața discului și doar un sfert din tinerii cântăreți beneficiază de o lansare pe măsura concursurilor TV gen "X Factor". Însă audiențele TV sunt imbatabile: în 2014, un an considerat slab, media a fost de 39,32%, iar în 2015 s-a depășit 40%. Sigur, au fost ediții, pe vremuri, în care media a depășit 50% și s-a ajuns chiar la vârfuri de 70, dar trebuie ținut seama de criza televiziunilor generaliste, care au pierdut nu mai puțin de 9 puncte în trei ani. În orice caz, în termeni economici Sanremo nu pierde: în 2014 Rai a câștigat 2 milioane, în 2015 – 4 milioane, mai ales că s-a calculat că 71% din populația Italiei sunt, într-un fel sau altul, interesate de festival! Chiar

explicațiile impactului scăzut fiind deformarea evenimentului, devenit mai mult un produs de televiziune decât unul muzical. Vânzările discografice sunt astăzi dependente de alți factori". Acesta a fost cu siguranță motivul pentru care Carlo Conti a apelat pentru ediția 2015 la un melanj între monștrii sacri (Al Bano, Romina Power,

Pino Donaggio, Massimo Ranieri, dar și Ed Sheeran sau Imagine Dragons), artiștii interesând generația 40-50 de ani (Raf, Marco Masini, Irene Grandi, Gianluca Grignani, Alex Britti sau Spandau Ballet, grup mitic al anilor 80), dar și tineri din generația nouă: Annalisa, Dear Jack, Moreno (lansați la emisiunea TV "Amici"), Chiara Galiazzo, Lorenzo Fragola (de la "X Factor"). Dezbaterile "Dopofestival" vor fi difuzate doar pe web. Cert este că se acordă importanță noilor fenomene, iar oamenii din business speră că un talent tânăr va orienta publicul și mai mult către festival. Am amintit la un moment dat de aspectul economic, așa încât nu e de neglijat gajul protagoniștilor. Carlo Conti încasează în jur de o jumătate de milion de euro. În ce privește cele două "vallette", asistentele sale (reîntorcere la o blondă și o brunetă, ca pe vremea lui Baudo), Emma

Marrone și Arisa, aceasta din urmă cântăreață cunoscută, ele au primit câte 80.000 de euro fiecare. Să nu uităm însă că au fost o serie de invitați speciali, muzicali sau nu: Tiziano Ferro, Gianna Nannini, Biagio Antonacci, Allevi, Enrico Ruggeri, Saint Motel, Conchita Wurst, Vincenzo Nibali, Antonio Conte, Massimo Ferrero (cu Fabrizio Pulvirenti, medicul vindecat de Ebola, Vittoria Puccini și familia calabreză compusă din tată, mamă și cei 16 copii), baletul new-yorkez Philobolus, comicii Giorgio Panariello (co-

Claudio Villa

prezentator în 2006), Angelo Pintus, Luca și Paolo (la cârmă alături de Gianni Morandi în 2011), Alessandro Siani, ne-maivorbind de celebrii Charlize Theron și Will Smith (care mai fusese în 2005 la Ariston, prezentându-și atunci filmul "Focus"), pentru care, în total, s-ar fi plătit undeva între jumătate și un milion de euro. În schimb, să nu uităm încasările uriașe din publicitate, care dovedesc scepticilor că festivalul de la Sanremo e încă foarte tare pe poziții. Prețurile s-au dublat față de anul anterior, o secundă de publicitate costând nu mai puțin de 14 mii de euro; doar în prima seară de festival (la Gală lucrurile se schimbă), marți, tariful este de 144.000 de euro pentru 15 secunde!

Bobby Solo

prezentator în 2006), Angelo Pintus, Luca și Paolo (la cârmă alături de Gianni Morandi în 2011), Alessandro Siani, ne-maivorbind de celebrii Charlize Theron și Will Smith (care mai fusese în 2005 la Ariston, prezentându-și atunci filmul "Focus"), pentru care, în total, s-ar fi plătit undeva între jumătate și un milion de euro. În schimb, să nu uităm încasările uriașe din publicitate, care dovedesc scepticilor că festivalul de la Sanremo

e încă foarte tare pe poziții. Prețurile s-au dublat față de anul anterior, o secundă de publicitate costând nu mai puțin de 14 mii de euro; doar în prima seară de festival (la Gală lucrurile se schimbă), marți, tariful este de 144.000 de euro pentru 15 secunde!

Statistici grăitoare

După cum se știe, concursul de la Sanremo are două secțiuni distincte: una de creație, cu melodii interpretate de nume consacrate ("I Big", "Campioni in gara"), și o alta de interpretare, deschisă tinerilor, speranțelor cântecului italian ("Le nuove proposte"). Cu cât revii mai des pe scena de la Sanremo înseamnă că ai o cotă înaltă de popularitate, compozitorii îți încredințează piese (atunci când nu este vorba de cantautori, care-și scriu singuri melodiile), ești cotate cu șanse la premii. Din acest punct de vedere, ierarhia participărilor este grăitoare. Pe locul 1, cu 15 prezențe, se situează Toto Cutugno, Peppino di Capri și Milva, urmați, cu 14, de Al Bano și Anna Oxa. Claudio Villa și Fausto Leali au 13, cu 12 înscriindu-se în acest clasament Bobby Solo, Gigliola Cinquetti, Matia Bazar și Ricchi e Poveri. 11 prezențe au Orietta Berti, Domenico Modugno, Antonella Ruggiero, Michela Zarrillo, iar Loredana Berté, Pino Donaggio, Little Tony și Iva Zanicchi - 10. Johnny Dorelli, Sergio Endrigo, Fiordaliso, Enrico Ruggeri, Paola Turci se mândresc cu 9 prezențe, mult mai numeroși fiind cei cu 8:

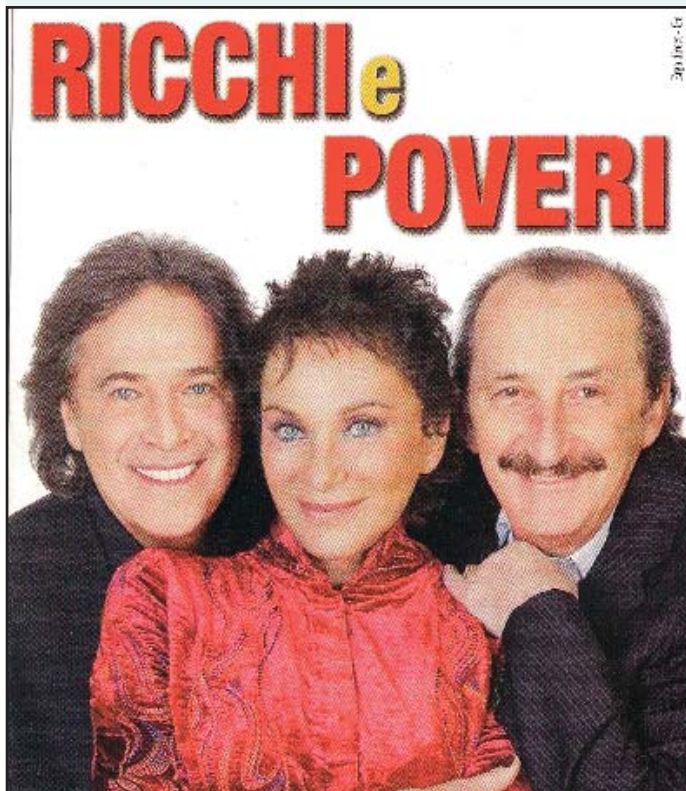
Enrico Ruggeri

Franco Fasano

Luca Barbarossa, Marcella Bella, Drupi, Riccardo Fogli, Gino Latilla, Mietta, Amedeo Minghi, Mariella Nava, Patti Pravo, Tonina Torrielli. Nume mai puțin familiare melomanilor de azi sunt unele din cele de la edițiile mai vechi, unii dintre aceștia totalizând 7 prezențe: Nicola di Bari, Rosanna Fratello, Mango, Marco Masini, Nada, New Trolls, Nilla Pizzi, Mino Reitano, Fran-

cESCO Renga, Anna Tatangelo, Achille Togliani, Ornella Vanoni. În fine, statistica noastră se oprește la artiștii care au reușit performanța de a urca de 6 ori pe scenă: Antoine, Carla Boni, Caterina Caselli, Christian, Giorgio Consolini, Betty Curtis, Aurelio Fierro, Flavia Fortunato, Peppino Gagliardi, Dori Ghezzi, Wilma Goich, Gianluca Grignani, Anna Identici, Gianni Morandi, Gianni Nazzaro, Romina Power, Pupo, Massimo Ranieri, Tony Renis, Ron, Flo Sandon's. Cum românii au îndrăgit întotdeauna muzica italiană ("ginta latina"...), iar pe vremuri TVR transmitea festivalul (că nu o mai face acum nu ne miră...), multe din numele de mai sus sunt binecunoscute și la noi. Mai mult, au concertat în țara noastră, din lista anterioară, Toto Cutugno, Al Bano, Romina Power, Ricchi e Poveri (în câteva rânduri fiecare), Gigliola Cinquetti, Caterina Caselli, Bobby Solo, Sergio Endrigo, Riccardo Fogli, Gianni Morandi.

Ileana Popovici împreună cu Matia Bazar

Octavian URSULESCU

O voce tulburătoare

Cu siguranță, dintre toți cântăreții pe care ni i-a dăruit Basarabia în ultimele trei decenii Anastasia Lazariuc este nu numai prima care și-a găsit un loc trainic în industria muzicală românească și în inima marelui public, dar și singura care se află la loc de cinste alături de vedetele autohtone. În egală măsură a fost și cea dintâi care a traversat Prutul (mai fusese anterior doar Ion Suruceanu, dar numai pentru o apariție la festivalul de la Mamaia), în 1985, pentru a se stabili apoi la București, unde locuiește și astăzi, deși revine des în Basarabia pentru concerte și evenimente importante.

Anastasia Lazariuc s-a născut în localitatea Băcioi, din R. S. S. Moldovenească, în fostul URSS. A urmat cursurile Școlii muzicale "Ștefan Neaga" din Chișinău, secția Dirijat coral, iar în 1982 a absolvit Institutul de arte "Gavriil Musicescu" din același oraș, facultatea de Regie, fiind desemnată Artistă Emerită a Republicii Moldova, ulterior devenind Artistă a Poporului. Lansarea în muzica ușoară s-a produs cu mari șlagăre compuse de Ion Aldea-Teodorovici: "Până la lacrimi mi-e dragă viața", "Seară albastră", "Bucurați-vă", "Fuga, fuga". La numai 19 ani a devenit solista formației Sonor, cu care a întreprins turnee în întreaga Uniune sovietică, dar și peste hotare. În 1973 câștigă premiul al II-lea la puternicul festival al cântecului de la Liepaja, în Lituania, pentru ca în 1975 să fie angajată pentru doi ani a Filarmonicii din Cernăuți, înlocuind-o pe Sofia Rotaru, după care devine solista Orchestrei Radiodifuziunii din Chișinău, unde a rămas nu mai puțin de 16 ani. Prezența frecventă în programele televiziunilor din Moscova (de altfel a înregistrat mult pentru casa de discuri "Melodia" din capitala Rusiei), Leningrad (St. Petersburg), Kiev, Minsk, Anastasia Lazariuc a colindat lumea cu talentul sau de excepție, din SUA în India, din Cambodgia în Belgia sau Germania.

Carierea artistică i-a fost jalonată de colaborarea cu cei mai renumiți compozitori și poeți, cântecele sale purtând semnături ilustre: Eugen Doga, Ion Aldea-Teodorovici, Grigore Vieru (marele poet a venit special la București cu ocazia unei lansări de album găzduite de clubul Diesel...), Dumitru Matcovschi, Petre Teodorovici, Iurie Sadovnic, Daria Radu, Anatol Dumitraș, Ian Raiburg. În 1985 a efectuat pentru prima oară un lung turneu, de o lună, în România, alături de formația sa, "Amor", succesul ieșit din comun reflectându-se în cele 3 concerte zilnice. Dar adevărata lansare trainică în România are loc în 1989, când, cu ocazia unui spectacol dedicat lui Eugen Doga, la Chișinău, face cunoștință cu o valoroasă echipă artistică, alcătuită din Alexandru Arșinel, Anda Călugăreanu, Mihai Constantinescu, prinzând contur ideea unor turnee comune. În octombrie 1989 cântă în România alături de Mihai Constantinescu (duetele lor au făcut epocă) și de trupa sa, în cadrul unor colaborări fructuoase de ambele maluri ale Prutului. Urmează un recital aplaudat pe scena festivalului de la Mamaia, iar în 1992 se stabilește la București, demarând colaborări cu toate posturile TV și casele de discuri din România, începând cu Electrecord. Un album de cotitura este "Sinceritate", din 2007, în care include creații ale unor tineri compozitori, în frunte cu Mihai Alexandru. Dar iată titlurile albumelor lansate începând din 1983: "Primăvara", "Cred în dragoste", "Ochii mei", după care s-au succedat trei discuri realizate între 1991 și 1994 alături de Mihai Constantinescu: "La est și la vest de Prut", "Adio tristețe!", "Maria". Au venit apoi "Anastasia", "Cine poate ști?", "Cu tine", "Destin", "Sinceritate", "Dor de mama", "Nostalgie". În mai 2014 Anastasia Lazariuc a lansat un album dublu de tip "Best of", cu 40 dintre cele mai bune piese ale sale, CD-urile figurând alături de un booklet retrăsând biografia artistică a solistei - o apariție de clasă, premiată de revista "Actualitatea Muzicală". Înafara titlurilor amintite mai sus, nu putem ocoli alte mari șlagăre legate de numele Anastasiei Lazariuc, interpreta cu voce tulburătoare: "Orice femeie e frumoasă" (Eugen Doga), "Destin", "Urare" (Daria Radu), "Mama", "A trecut un an", "Speranța lumii", "Maria" (Mihai Constantinescu).

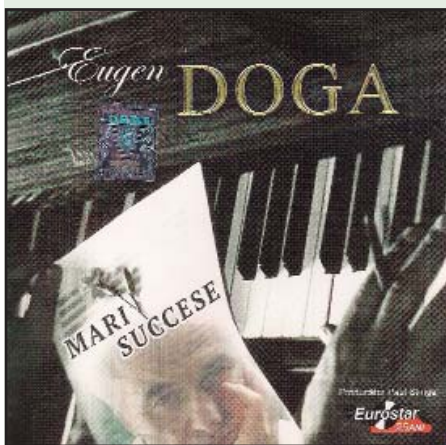
Frumoasă, elegantă, distinsă, feminină, Anastasia Lazariuc își merită pe deplin locul de frunte în ierarhia marilor vedete ale muzicii ușoare românești!

Francisca METEȘ

Eugen Doga: „Mari succese”

Pare greu de crezut, dar după o carieră mondială de șase decenii, cu recunoașteri uriase și lucrări apărute pe zeci de discuri (numai muzica de film i-a fost gravată pe mai bine de 30 de CD-uri), albumul de față este primul editat marelui compozitor în România! Meritul revine casei de discuri Eurostar (producător: Paul Stângă), care a reunit pe acest disc 18 dintre compozițiile cele mai cunoscute ale muzicianului, de unde și titlul albumului. Evident, nu lipsesc

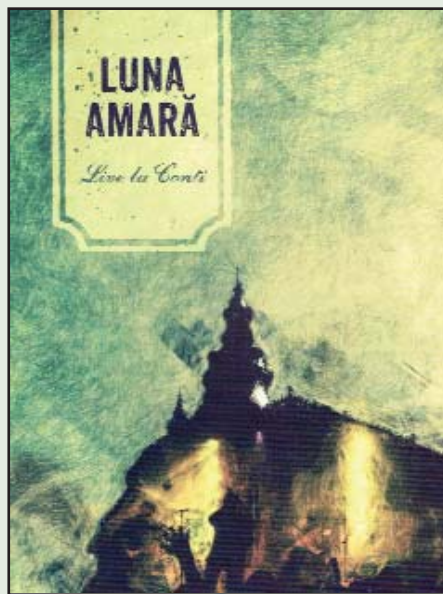

faimoasele valsuri „Gramofon” și „Dulcea și tandra mea fiară”, care figurează în Top 100 al celor mai frumoase melodii din toate timpurile, precum și două secvențe din celebrul film „Șatra”. Și tot dintr-un film de mare audiență, „Maria-Mirabela”, a fost aleasă tema titulară, cântată de Mihai Constantinescu și Anda Călugăreanu. Marea poezie (Mihai Eminescu, Veronica Micle, Grigore Vieru) stă la baza unor minunate piese lirice, unele din ele din ciclul „Dialogurile dragostei”, prezentat cu imens succes în luna mai la Iași și la Botoșani, în organizarea impecabilă a Asociației culturale „Regal d’Art”. Segmentul de muzică ușoară este reprezentat de îndrăgiții Anastasia Lazariuc („Orice femeie e frumoasă” e un mare șlagăr) și Iurie Sadovnic, solistic sau împreună în duetul „Păstrați iubirea”. Doar 18 titluri dintr-o creație monumentală, dar ce selecție inspirată!

Luna Amară: „Live la Conti”

Formula în care formația a înregistrat acest valoros material video (DVD - apărut la Universal Music Romania): Mihnea Blidariu (vocal, chitară, trompetă), Nick Făgădar (vocal, chitară), Șerban Onțanu-Crăciun (chitară

principală), Sorin Moraru (bas) și Răzvan Ristea (tobe). Avem 129 de minute de muzică live de la Conti (fostul Hotel Continental) din 2013, un

documentar de 25 de minute despre povestea trupei din Ardeal și fotografii cu membrii săi.

După cum entuziast scrie Radu Lupașcu: „LUNA AMARĂ are un mesaj clar și o atitudine rock. Ne animă pe toți cu același scop - Unitate, statornicie și perseverență în anihilarea prostului gust! Nick Făgădar și Mihnea Blidariu sunt muzicieni, poeți, scriitori cu talent și mărturisiri usturătoare”. „Cultura devine protest atunci când sistemul deraiază, iar politicul și societatea dorm în papuci!” (Mihnea Blidariu)

Back to Life: „A Tribute to Goodbye to Gravity”

Casa de discuri Universal Music Romania, prin eforturile redactorului său Vlad Bușcă (el însuși muzician rock) a reușit să finalizeze un proiect ambițios

și totodată umanitar: o compilație cu 17 cântece ale formației Goodbye to Gravity, la a cărei lansare de disc a avut

loc tragedia din Colectiv. Evident, fondurile colectate (drepturi de autor) vor merge spre ajutorarea victimelor și familiilor îndurerate, un gest concret care spune mai mult decât numeroasele „mesaje” lansate în spațiul public fără o finalizare concretă. Au participat atât formații autohtone, cât și străine, printre care Outbreak, Bruma, Sequence, L.O.S.T., Bucium, Anna Murphy ș.a. Cinste lor!

Florian „Moșu” Lungu: „Sono-portret”

În seria Fuzion Fashion (casa Soft Records, mastering: Călin Gibescu, grafica: Ovidiu Panighianț) apare această compilație dedicată lui „Moșu” (absolvent al clasei de compoziție la Conservator, realizator de emisiuni la Radiodifuziunea Română, prezentator de concerte și de festivaluri), care crede că ar fi păcat, la un „crepuscul al existenței, aceste „păcate ale tinereții”

datând din anii '60 -'70 să zacă definitiv uitate prin rafturile prăfuite ale unor fonotece și discotecii”.

Primele track-uri : „ROMBURI” (1975), „LINII ȘI PUNCTE” (1962), „CERCURI” (1974), „S-A ÎNSERAT” (1969), „BOSSA NOVA” (1964), „TRIFOIUL CU CINCI FOI” (1973), „DANSUL OBCINELOR” (1976) .Se adaugă trei creații de muzică pop: „CINEMATOGRAFUL DE ALTĂDATĂ” (1971) - Aurelian Andreescu, „FABULA” (1973) - Gabriel Drăgan, „NE-AM REGĂSIT” (1972) - Cornel Constantiniu.

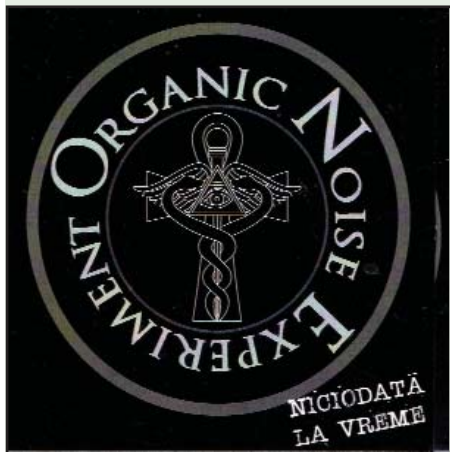
Creațiilor personale li se adaugă șase piese-dedicații de la Dan Mîndrilă și Mircea Tiberian, Johnny Răducanu, Romeo Cosma, Ion Baciu Jr., Garbis Dedeian: „PANTOFII DE LAC AI LUI MOȘU”, „MOȘU BLUES” „BLUE BLOODY MOȘU BLUES”, „MOȘU” (în limba suedeză „GUBEN”), „UITE MOȘU, NU E MOȘU”.

Prezentarea autorului se încheie cu un dicton sugerat de Marius Popp: JAZZ LONGA, VITA BREVIS!

**Organic Noise
Experiment:
„Niciodată la vreme”**

Fost component al formațiilor orădene Metropol și Metrock, Marius Luca s-a stabilit de câteva decenii la

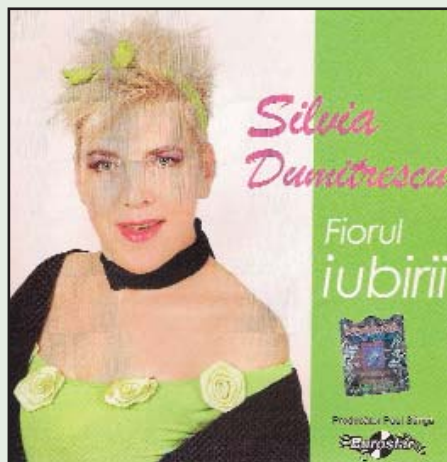

Montreal, unde și-a alcătuit un trio de power-blues. Albumul conține 8 piese în limba română (!), atât lucrări proprii cât și din cele semnate de vechii colegi Virányi Attila, Joe Jozef Balogh și regretatul Raduly Bela. Alături de el (voce, chitară bass), Shawn Haines (chitară electrică, voce) și Louis Dore

(baterie, percuție, voce) dau o haină nouă, densă, unor piese vechi, adevărate hituri ale rockului nostru de altădată.

**Silvia Dumitrescu:
„Fiorul iubirii”**

Temperamentala și atât de muzicala interprete sărbătorește 30 de ani de carieră artistică prodigioasă (și) prin acest album de referință. De ce “de referință”? Pentru că aici solista

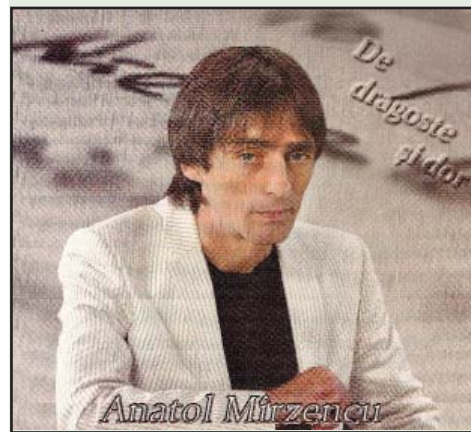

are ocazia de a demonstra că stăpânește perfect nu numai muzica

pop, ci și jazz-ul, având de altfel alături de ea o parte din instrumentiștii cu care susține recitaluri de blues: compozitorul tuturor pieselor de pe disc, Virgil Popescu (chitară bas, sampling percussion), Puiu Pascu (claviaturi), Florin Ochescu (chitară electrică și acustică), Sorin Romanescu (chitară electrică), Tiberiu Gogoanță (chitară acustică), Dan Nicolau (trompetă), Titi Herescu (brush percussion). Intervențiile de backing vocal aparțin celor doi protagoniști, solista și compozitorul, înregistrările și masterizarea acestui album de mare finețe editat de casa de discuri Eurostar fiind semnate de Virgil Dușan (Best Sound Studio). În finalul documentatului său text din booklet, Florian Lungu se declară impresionat de patru din titlurile albumului: “Tu nu crezi în proverbe”, “Ploua”, “Asta e opinia mea”, “Eram atât de tineri”. Suntem perfect de acord și am mai adăuga “Sahara”.

**Anatol Mîrzencu:
„De dragoste și dor”**

Este unul dintre cei mai valoroși și mai îndrăgiți cantautori din Republica Moldova, cunoscut și telespectatorilor noștri în urma frecventelor apariții la emisiunea “Familia Favorit” a lui Paul Surugiu-Fuego.

Bun prieten cu regretatul Dan Spătaru, a fost invitat cu câțiva ani în urmă de Daniel Gheorghe, directorul festivalului de la Medgidia ce purta numele marelui cântăreț, să susțină un recital (folosim timpul trecut fiindcă prima măsură a noului primar al orașului a fost.. desființarea singurei manifestări care conferea notorietate, inclusiv internațională, unei localități cam uitate de lume!!). Albumul de față este unul...de familie: toate cele 14 cântece sunt compuse de protagonist (care cântă la chitară acustică, semnează majoritatea textelor și aranjamentelor, la acestea din urmă colaborând cu Vitalie Rusu), iar producător este Vasilisa Mîrzencu. Din cuprinsul albumului editat de Europress se detașează titluri cum ar fi “Ah, ce fete!”, “Tinerețea mea”, “Magdalena”, “Dacă nu iubim”, “Singurătate”. Frumoase cântece de dragoste și o profesiune sinceră de credință pentru spectatorii săi: “Eu vă iubesc în legea mea/ Și tot asemenea vă cânt/ Nu-mi deie cerul altă stea/ Primiți-mă așa cum sunt...”.

Revista lunară de informare, opinie și dezbateri editată de UNIUNEA COMPOZITORILOR ȘI MUZICOLOGILOR DIN ROMÂNIA și finanțată cu sprijinul MINISTERULUI CULTURII ȘI IDENTITĂȚII NAȚIONALE

ACTUALITATEA MUZICALĂ

Redactor șef:
George BALINT

Redactori: Mihai COSMA, Octavian URSULESCU
Editorialist: Liviu DĂNCEANU
Secretar de redacție: Costin ASLAM

Colegiu redacțional:
Petruța MĂNIUȚ-COROIU, Mariana POPESCU,
Mihaela Silvia ROȘCA, Vasilica STOICIU-FRUNZĂ,
Cristina ȘUTEU

Semnează în acest număr:
Cristina ANDREI, Loredana BALTAZAR, Maria Cristina BOSTAN,
Grigore CONSTANTINESCU, Oana GEORGESCU, Andrei KIVU,
Florian LUNGU, Costin POPA, Mariana POPESCU, Diana ROTARU,
Constantin Tufan STAN, Mădălin Alexandru STĂNESCU,
Mircea ȘTEFĂNESCU, Cristina ȘUTEU, Nicolae TEODOREANU,
Livia TEODORESCU-CIOCĂNEA, Florin-Silviu URSULESCU,
Vlad VĂIDEAN, Mihaela VOSGANIAN, Damian VULPE

www.ucmr.org.ro

Adresa redacției: București, Calea Victoriei 141, sect. 1, 010071, România. **Tel./Fax:** +40-21-312.98.67
E-mail: em@edituramuzicala.ro, editura@unmb.ro

TIPOGRAFIA - INTERSIGMA-ERICOM SRL
TEL: 021-242.30.32 ISSN: 1220-742x